Yaşlanma ve Toplum

YAŞLANMA VAKFI DERGİSİ YIL : 6 SAYI : 6

ARALIK 2020

COVID -19 YANSIMALARI

Makale, Deneme, Röportaj, Öykü, Haber yazılarıyla

Prof. Dr. Hans Becker
Doç. Dr. Nilüfer Korkmaz Yaylagül
Dr. İbrahim Yerden
Dr. İkuko Murakami
Dr. Suzan Yazıcı
Jolien Klok
Ferda Erdemir
Hande Kırışık
Murat Aktuğ
Elif Çevik
Alper Çevik
Satı Yılmaz
Zafer Aydoğdu
Ali Ay
Sadık Güvenç
Arslan Bozdemir
Aslı Gözde Akış
Tuğba Kılıç
Gülşen Kılıç

Şu ana kadar (Aralık 2020) dünyada 1,8 milyon insanın yaşamını kaybettiği, 70 milyon insanın etkilendiği pandemide ülkemizde güvenilir olmayan resmi rakamlara göre vaka sayısı 600 bin ve ölüm sayısı 20 bin dolayındadır. COVİD-19 salgınında kaybettiklerimizin 81'i hekim olmak üzere 300' ü sağlık çalışanıdır.

Aşağıdaki tablo, Bahadın'da COVID-19 nedeniyle oluşturulan kriz masasından alınmıştır. Burada yalnızca COVID-19 nedeniyle kaybettiklerimiz değil, yıl içinde salgın sırasında kaybettiklerimizin hepsine yer verilmiştir. Ortalama iki bin üç yüz nüfuslu bir kasabada bir yıl içindeki ölüm sayısı yüzdeye vurulduğunda çok şey ifade ediyor.

BAHADIN (AYDINLAR, HÜRRİYET, MÜLAZIM MAHALLELERİ):

Abbas Aydın, Ahmet Özcan, Ali Uğurlu, Ali Sağdıç, Aliye Doğramacı Çalışkan, Cansu Baş, Cemalettin Ünal, Cengiz Baytek, Çiğdem Bektaş, Durak Baytek, Durna Ertuğrul, Emin Gümüşdoğan, Ercan Tunç, Erman Özcan, Esvet Ertunç, Güler Bozdemir, Gümüş Akçay, Halil Atakul, Hasan Albayrak, Himmet Ekinci, Hüseyin Kaygusuz, Hüseyin Çalışkan, Hüseyin Öztürk, Hüseyin Türken, İsmail Canpolat, Mahi Gül Aktürk, Mahmut Çalışkan, Mahmut Algül, Mehmet Sezgin, Mehtap Özcan, Muharrem Çetin, Mustafa Akbaş, Nergis Çalışkan, Rıza Şahin, Sadegül Aygün, Satı Sağdıç, Satı Altan, Sevgi Altunışık, Sultan Baytek, Veli Kaplan, Yılmaz Ulusal, Zekiye Bülbül.

GÜMÜŞKAVAK MAHALLESİ:
Elif Arslan, Navruz Turgut, Nurettin Yerden, Nuri Turgut, Şevki Yerden, Turan Güngör, Zeynep Güngör.

SALUR MAHALLESİ:
Fevzi Akoğul, Şakir Özer, Zahir Özkan.

SUNGUR MAHALLESİ:
Ali Bıyık, Ayşe Bekdur, Dursun Bıyık, Fendiye Bekdur, Gülbeyaz Tuzlacık, Kamer Bekdur, Şakir Torun.

TATLI MAHALLESİ :
Ayşe Taş, Hüseyin Kaynar, Mahinur Can, Recep Taş.

"Yerin seni çektiği kadar ağırsın
Kanatların çırpındığı kadar hafif
Kalbinin attığı kadar canlısın
Gözlerinin uzağı gördüğü kadar genç
Sevdiklerin kadar iyisin
Nefret ettiklerin kadar kötü
Ne renk olursa olsun kaşın gözün
Karşındakinin gördüğüdür rengin
Yaşadıklarını kâr sayma
Yaşadığın kadar yakınsın sonuna

Ne kadar yaşarsan yaşa
Sevdiğin kadardır ömrün
Gülebildiğin kadar mutlusun
Üzülme bil ki ağladığın kadar güleceksin
Sakın bitti sanma her şeyi"

Can Yücel

Anıları önünde saygıyla eğiliyor, huzur içinde uyumalarını diliyoruz...

İÇİNDEKİLER *CONTENTS*

Editörden	7
Prof.Dr. Hans Becker'in Bakım ile İlişkili Görüşleri / Çeviri: Zafer Aydoğdu	
Korona Sürecinde Yaşlılar / İbrahim Yerden	11
Pandemi ve Yaş Ayrımcılığı / Nilüfer Korkmaz Yaylagül	15
COVID-19 Sürecinde Türkiye'de Yaşlı Bakım Kurumları /	18
Hande Kırışık - Murat Aktuğ	
Japon Toplumunda COVID-19 Nasıl Karşılandı? / İkuko Murakami	23
İki Ülkeye Ait Olan Yaşlı Göçmenler / Jolien Klok	26
"We love it here and there": Turkish older migrants belonging	
to two places / Jolien Klok	
İleri Yaş ve Covıd-19 / Suzan Yazıcı	30
Büyük Britanya'da COVID- 19 Sürecinde Yaşlı Bakımına	
Genel Bir Bakış / Ferda Erdemir	33
Yeni Bir Hayalet Kol Geziyor Dünyada / Zafer Aydoğdu	37
Salgın Günlerinde Bahadın / Satı Yılmaz	46
Türkiye Aile Yapısı Araştırmalarında Yaşlı Bakımı / Aslı Gözde Akış	50
Aktif Yaşlanma Sürecinde Dış Mekân Tasarımı ve Önemi	55
Tuğba Kılıç - Gülşen Kılıç	
Korona Günleri ve Mutluluğa Yürüyüş / Ali Ay	58
Üflerim Geçer / Sadık Güvenç	61
İşte O zaman / Arslan Bozdemir	63
Korona ve Yaşlılar Üstüne Adnan Yılmaz ile Bir Söyleşi / Zafer Aydoğdu	66
Bahadın Yaşlanma Vakfı Genel Müdürü Dilaver Özcan ile Söyleşi	68
COVID-19 Salgını Sürecinde Bahadın Belediye Başkanı	
Yurtseven Bozdemir'le Söyleşi / Elif Çevik - Alper Çevik	73
Bahadın Yaşlanma Merkezinden Görüntüler	77
Türk Tabibler Birliği Koronavirüs Tedbirleri ile İlgili Uyarılar	79

Yaşlanma ve Toplum

EDİTÖR (Editor)
Sadık Güvenç

YAYIN KURULU (Editorial Board)

Prof. Dr. Hans M. Becker
Doç. Dr. Nilüfer Korkmaz Yaylagül
Dr. İbrahim Yerden
Arslan Bozdemir
Ferda Erdemir
Seval Bozkurt

HAKEM KURULU (Arbitration)

Prof. Dr. Bedriye Poyraz - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent Çiftçi - Bozok Üniversitesi
Prof. Dr. Ferit Çiçekçioğlu - Bozok Üniversitesi
Prof. Dr. Hans M. Becker - Residence Roosenburch
Prof. Dr. Hasan Hüseyin Başıbüyük - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Selda Bulut - Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman Bulut - Ankara Numune Hastanesi
Prof. Dr.Theo van Tilburg - Vrije Universiteit, Amsterdam
Doç. Dr. Gülüşan Başıbüyük - Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Levent Yaylagül - Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Murat Korkmaz - Bozok Üniversitesi
Doç. Dr. Sema Oğlak - Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Gör. İkuko Murakami - Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Mehtap Pekesen - Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Mustafa Çoban - Akdeniz Üniversitesi

Yayın Kuralları

Yaşlanma ve Toplum dergisi, yaşlanmanın toplumsal boyutlarını bütüncül olarak ele alarak yaşlılık alanında toplumu bilgilendirmeyi amaç edinmiştir. Bunun için alanındaki özgün ürünlerin yanında akademik çalışmalar yayımlamayı ve bu alandaki sorunlara bilimsel ölçütler içerisinde tartışma ortamı sağlamayı amaçlamaktadır.

Yaşlanma ve Toplum, uluslararası, hakemli bir dergidir ve yılda bir kere yayımlanır. Dergiye gelen makale ve denemeler akademisyenlerden oluşan hakem heyetine sunulur, uygun görülen yazılaryayımlanır. Çeviri metinler hariç başka bir yerde yayımlanmış yazılar dergiye gönderilemez. Yayınlanan yazıların her türlü sorumluluğu yazar / yazarlarına aittir.

Yayımlanmaya kabul edilen eserlerin yayın hakkı dergiye aittir. Yazarlara telif ücreti ödenmez.

Hakem Değerlendirmesi

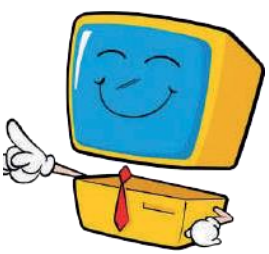
Yaşlanma ve Toplum dergisine gönderilen yazılar, yayın kurulunca derginin yayın kurallarına uygun olup olmadığı bakımından incelenir. Düzeltme istenen yazılar sahiplerine iletilir. Yayın için kabul edilen makale ve yazıların değerlendirilmesinde bilimsellik ve tarafsızlık ilkesine uyulur. Hakemlerin ve yazarların isimleri gizli tutulur, raporlar iki yıl saklanır. Hakem raporlarından biri olumsuz biri olumlu olduğu taktirde, yazı üçüncü bir hakeme gönderilebilir veya yayın kurulu kesin kararı verebilir. Yazarlar yayın kurulunun ve hakem kurulunun önerilerini dikkate alırlar. Yazarlar kendilerine önerilen görüşlere katılmıyorlarsa neden katılmadıklarını gerekçeleriyle açıklayarak itiraz edebilirler. Yayına kabul edilmeyen yazılar, sahiplerine iade edilmez.

Yazım Dili

Yaşlanma ve Toplum dergisinin yazım dili Türkçe ve İngilizcedir. Ancak yazıların tamamının veya bir bölümünün başka dillerde de (Almanca, Felemenkçe vb.) yayımlanması mümkündür.

Yazım ve Basım Koşulları

Yazılar Windows (Microsoft Word) uyumlu sözcük işlemci programıyla yazılmalıdır. Yazıların uzunluğu üç bin sözcüğü geçmemelidir.

İlk sayfa / başlık sayfası yazım sırası:

1. Yazı başlığı (sola dayalı),

Yazar adı (sola dayalı)
Çevirenin adı (sağa dayalı)

2. Yazarla ilgili açıklama (sayfa altına (*) işareti ile) dipnot olarak

3. Varsa çevirmen ile ilgili açıklama ve iletişim bilgileri (sayfa altına (**) işareti ile) dipnot olarak

4. Varsa yazı ile ilgili açıklama (sayfa altına (***) işareti ile) dipnot olarak gösterilmelidir.

Yazı ikinci sayfadan başlamalıdır ve araştırma makaleleri Özet, Abstract, Giriş, Materyal ve Yöntem, Bulgular ve Tartışma, Sonuç ve Öneriler, Kaynaklar kısımlarından oluşmalıdır.

Yazılar Times New Roman ile (12 punto, 1,5 aralıklı) yazılmalıdır.

Dipnotlar ve Kaynakça

Yazılarda atıflar ve alıntılar APA 7 versiyonuna uygun olarak yapılmalıdır. Dipnot ve kaynaklar standartlara uygun olarak verilmeli, ikinci kaynaktan yapılan alıntılarda, asıl kaynak da belirtilmelidir. Metin içinde atıflar yazar soyadı ve tarih (Korkut, 1999) verilerek belirtilmeli, "Kaynakça" bölümünde alfabetik sıra izlenmelidir.

Makale Gönderimi

Dergi yazım kurallarına uygun olarak düzenlenen yazılar, başlık sayfası ayrı ve metin kısmı ayrı dosyalar (Metin dosyasında yazar bilgileri yer almamalıdır) olmak üzere iki dosya halinde editore, **sadikguvenc62@hotmail.com** adresine gönderilmelidir.

Ageing and Society
Publishing Rules

The Ageing and Socıety Journal aims to inform the public about the societal dimensions of ageing with a holistic approach. To achieve this, it aims to publish original work in the field and provide a platform for scientific discussions about the matter.
The Ageing and Society is an international and peer reviewed journal that publishes one issue a year. The articles submitted to the journal are presentedto a board of scholars for peer-reviews and those approved articles are published. No articles that are already published elsewhere should be submitted to the journal except from the translated manuscripts.
All responsibilities of the published manuscript belong to the author/s of the manuscript.
The publishing rights of the approved manuscripts belong to the journal. No royalties are paid to the author/s of the manuscript.

Peer-Reviews

The manuscripts sent to the Ageing and Society journal are inspected to check if they fulfill the journal rules. The manuscripts that require revisions are sent back to the author/s. In the evaluations of the manuscripts that are accepted for publishing, the journal follows the rules of scientific process and impartiality. The names of the author/s and reviewers are kept anonymous and their reports are kept for two years. In the case of one positive and one negative peer-review, the manuscript may be sent to a third reviewer or the board of publishing may make the final decision. Author/s take into account the suggestions from reviewers and the board of the journal. If the author/s do not agree with the suggestions, they may object with an explanation of the underlying reason. The manuscripts that are rejected are not sent back to their author/s.
Language of the Manuscripts
The Ageing and Society journal publishes manuscripts in Turkish and English. It is also possible to publish manuscripts that are written either partially or fully in other languages (e.g. German, Dutch).

Writing and Printing Issues

The manuscripts should be written in programs that are compatible with Microsoft Office Word program. The length of the manuscripts should not exceed 3000 words.

Order of the first/title page

1. The title of the manuscript (left-indented), name(s) of the author(s) (left-indented), name(s) of the translator(s) (right-indented)

2. Information about the author(s), as footnote, at the end of the page (marked with *)

3. If available, information about the translator(s), as footnote, at the end of the page (marked with **)

4. If available, information about the manuscript, as footnote, at the end of the page (marked with ***)

The manuscript should start on page two and research articles should be composed of the following chapters: Summary, Abstract, Introduction, Material and Method, Findings and Discussion, Result and Suggestions, References.

The manuscripts should be written in Times New Roman font, size 12 and 1,5 line spacing.

Footnotes and References

Citations and quotations should follow the seventh edition of the APA Publication Manual. Footnotes and references should be in line with the standards, and if secondary citations are used, the original citation should also be specified. In-text citations should include the surname of the author with the year of publication, (Korkut, 1999) and the chapter of References should be ordered alphabetically.

Submitting Manuscripts

The manuscripts that are organized in accordance with the journal rules should be submitted as two files; one including the title page only, and one including the rest of the manuscript (this file should not involve information about the author/s) to the Editor by **email: sadikguvenc62@hotmail.com.**

EDİTÖRDEN

Merhaba,

Tüm dünyayı kasıp kavuran bir salgınla sarsıldık, sarsılmaya devam ediyoruz. Bu süreçte sağlık kurumlarının, vatandaşın devlet güvencesinde olmasının önemi daha fazla anlaşıldı. Salgınla mücadele eden kurumlara, kuruluşlara, sağlık çalışanlarına ve evinde kalan vatandaşa hizmet götürmek için çırpınan görevlilere, gönüllülere ne kadar teşekkür etsek az.

2020 Mart ayından bu yana her akşam televizyonların başına kilitlenip "bugün kaç kişi hastalanmış, kaç kişi iyileşmiş, kaç kişi ölmüş" haberlerini dinlerken bir sorgulama yapmaktan da geri durmadık.

Başka ülkelerde nasıl önlemler alındı? Devletler, vatandaşlarına nasıl destek oldu?

Kapatılan iş yerlerine ve çalışamayan emekçilere nasıl destek olundu?

Hastalıkla mücadele eden vatandaşlar nasıl davrandılar?

Hastalığını saklamak, hasta olduğunu bilerek halkın arasına karışmak nasıl bir psikolojinin sonucudur?

Virüs kapan hastaların tedavisi nasıl yapılıyor? Bizde durum nasıl?

İngiltere, Japonya, Almanya, Hollanda ve diğer ülkeler bu salgınla nasıl mücadele ediliyor?

Bahadın'da salgın günleri nasıl yaşandı, salgın atlatılabildi mi?

Bu sayımızda koronavirüsü salgınını anlatan uzman görüşlerine ve araştırma, inceleme yazılarına yer verdik.

Şunu da biliyoruz ki bu salgın açık ve doğru bilgilendirmeyle aşılacak. Sağlıklı ve güzel günlere ancak bu zor günleri fırsat bilerek tüccarlığa soyunmayan gerçek bilim insanları sayesinde ulaşılacak. Bazı ilaç sanayi patronlarının ortalığı karıştıran girişimleri ne yazık ki ortalığı kokutuyor.

Dergimiz yayına hazırlanırken hepimizi üzen bir haber aldık:

Hollanda'da kurulan Bahadın Yaşlanma Vakfının Türkiye Temsilciliğini açmak için 2013 yılında İçişleri Bakanlığına verdiğimiz dilekçeye gerekçe belirtilmeden olumsuz yanıt geldi.

Ama biz hazırlıklıydık. Böyle bir olumsuz yanıt verileceği olasılığını düşünerek Yozgat-Bahadın'da bir vakıf kurmak için girişimde bulunmuştuk. Vakfımızın faaliyet gösterebileceğine dair haber Resmi Gazete'de yayımlandı.

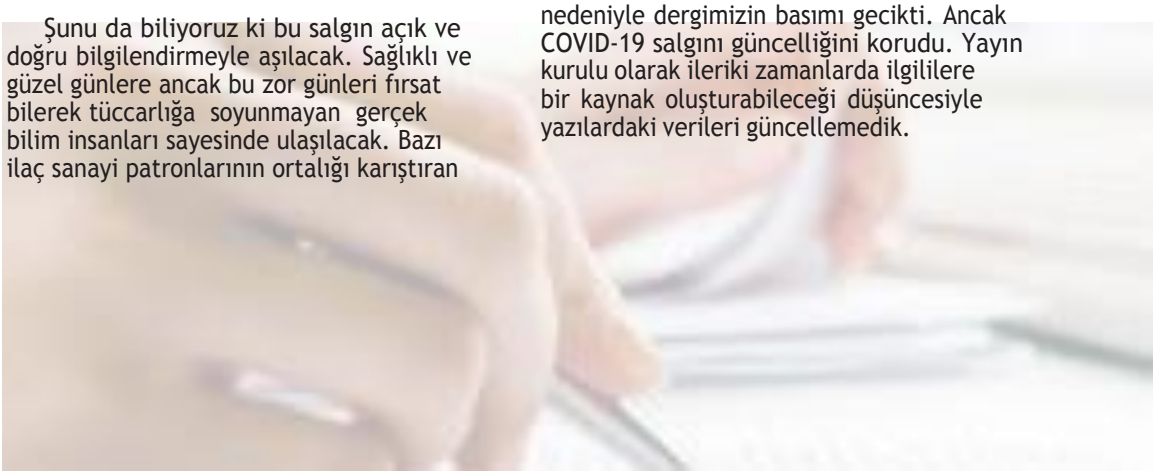
Bahadın Yaşlanma Vakfının kurulduğuna dair haber Resmi Gazete'de yayımlanır yayımlanmaz çalışmalar hız kazandı.

Şimdi iş zamanı diyoruz.

Bundan böyle, kapılarını sakinlerine açacak olan Bahadın Yaşlı Bakım Merkezinde hareketli günler başladı. Eksiklikler hızla giderildi ve Bahadın Yaşlanma Merkezinin kapıları tam da salgın günlerinde hizmete açıldı.

Bir imece kültürü olarak temeli atılan Bahadın Yaşlanma Vakfı, insana insanca değer verme çabasının bir ürünü, bir yansımasıdır. Mutlu ve aktif yaşlılık için buradan yararlanmak isteyen insanımıza sahip çıkmak insani bir görevdir. Bu kurumu ayakta tutmak hepimizin görev ve sorumluluğu olmalıdır.

Not: Bu sayımızın bütün yazıları Mart-Nisan 2020 döneminde hazırlanmış yazılardır. Dolayısıyla bazı istatistiksel veriler o döneme aittir. Vakfımızın izin sorunu nedeniyle dergimizin basımı gecikti. Ancak COVID-19 salgını güncelliğini korudu. Yayın kurulu olarak ileriki zamanlarda ilgililere bir kaynak oluşturabileceği düşüncesiyle yazılardaki verileri güncellemedik.

MAKALE

Prof. Dr. Hans Becker'in Bakım ile İlişkili Görüşleri

Hans Becker*

(Bu yazı Prof.Dr. Hans Becker'in dergimize gönderdiği makalesinin çevirisini içermektedir. Sayın Hans Becker yaşlılara yönelik sunulan bakım hizmeti ile ilgili görüşlerini bize aktarmaktadır. Ayrıca hocanın Amerika'da yayımlanan bir dergiye (Citycape, 25 Haziran 2020) vermiş olduğu mülakatını içermektedir. Kısacası iki farklı makalenin entegre bir sunumunu sizinle paylaşıyoruz.)

BÖLÜM I

Kendi kaderini kendin tayin et, bağımlı değil bağımsız ol!

*Bireyin kendi sorumluluğu ve kaderini tayin hakkı merkezli, kendi hayatına yön veren; bireyin talebi doğrultusunda hizmetin sunulması:

''Elimiz arkamızda yardım ediyoruz.''

- Bakımın çoğu kısmı birey (yaşlı) tarafından yapılmaktadır veya ailesi ve gönüllüler tarafından sağlanmaktadır.

- İkamet edilen yer ile bakımın ayrılması: (Yaşlı kendi evinin patronudur) apartmanlar ve diğer konutlarda yaşlı bakımının yüzde yüz kişinin yaşadığı ortamda verilmesi anlamına gelir.

- Kurum merkezli olmayan bakım, çözülmeye karşı, bireyin entegrasyonuna yönelik mücadele:

Çevre ile doğrudan iletişim:

-Farklı gruplarla ve toplumsal kurumlarla ilişkiler.

-Refahla ilişkili unsurlar: (Lüks restoranlar ve barlar, ev hayvanları, briç kulüpleri, sanat galerileri, müzik toplulukları, düğünler ve kapalı köy meydanlarında posta pulu koleksiyonları) üretimin entegre paydalarıdır.

- Sürdürülebilir yaşam konutları, bireylerin özgür ve bağımsız olarak en düşük olanakları sağlayarak, bireylerin bağımsız olarak kendilerine bakmalarının koşullarını olası kılmaktadır. Bu durumda söz konusu birey taşınmak zorunda kalmadığı için, soysal çevresi ve ilişki ağı da dağılmamaktadır. Aksine bireyin çevreye uyum, soysal etkinlikler ve toplumla ilişkileri de güçlendirilmektedir.

-Bireyin yaşamını sürdürdüğü konut kendisine her türlü güvenliği ve hizmeti sağlamaktadır. Bu sayede yaşlıların bağımsız olarak kendi bakımlarının kendilerince sağ-

* Prof. Dr . Emekli öğretim üyesi, Yaşlı Bakım Kurumu Yöneticisi

lanmasının da olanaklarına el vermektedir.

-Gereksinim dışında sunulan fazla hizmet, sunulmayan hizmet kadar zararlıdır. Söz konusu hizmet çok değişik kurumlar tarafından sağlanabilir. Önemli olan koordinasyondur.

-Hizmeti sunan kurumların adil bir şekilde tayin edilmesi bir sözleşme doğrultusunda belirlenebilir. Aynı zamanda merkezi bir yer tayin edilerek, talep ve arzın uyumlu hale dönüştürüldüğü bir merkez kurulmalı, yani tüm taleplerin tek elde toplandığı merkeze dönüştürülmelidir. Bu kurum söz konusu tüm hizmet sunan kurumlar arasında irtibatı ve uyumu sağlamaktadır.

-Bakım alan birey, kendi istekleri doğrultusunda hazırlanan sözleşmede, hizmetin nitelik ve niceliğini tayin etmektedir.

-Bu şekilde bakıma tabi kişi, kendi hayatını organize etme ve belirleme yetkisini elinde tutmaktadır. Bireyin kendisini yönetmesi ve kaderini tayin etmesi, bizim öngördüğümüz idari felsefenin temel düsturunu oluşturmaktadır.

-Tüm bu vizyonun temel ilkesinin, yaşlılara yönelik kurgulanan konut ve yaşam ünitelerinin, meselenin salt hastane perspektifinden değil, çevre ve komşularla olan bağlarından yola çıkarak oluşturulduğunu vurgulamakta yarar var. Kurmuş olduğumuz yerleşkeleri ziyaret eden kişiler, bu ünitelerde yaşayanları etkin kılmaktadır. Ziyaretçiler olmadan çevre ve toplumla olan bağlar olmayacaktır. Onun için bu kurumlar sürekli çevreye açık, çok yönlü hizmet sunan yaşam alanlarıdır.

BÖLÜM II

Amerikan usulü bakım bir kurgu yanılsamasıdır.

Söz konusu dergide çıkan makalede, Hans Becker'in görüşlerine yer verildi. Aşağıda bu görüşleri okuyucularımız için özetledik.

Derginin vermiş olduğu mesaj, Amerika'daki yaşlı bakımevlerine eleştirel analizleri içermektedir. Bu tarz yaklaşımların Avrupa'da da örnekleri bulunmaktadır. İsveç'teki uygulamalar buna örnek verilebilir. Bu tarz kurumlaşmaların ne kadar yanlış sonuçlar doğurduğunu, COVID-19 pandemisi açıkça kanıtlamıştır. İsveç'teki yaşlılara yönelik uygulamalar hiç de insancıl değildir. Çünkü birçok yaşlı zamanından önce öldü veya ölüme terk edildi. Adeta kendi yaşamına gönüllü olarak son vermeye (ötenaziye) zorlandı. Bu ülkelerde utanç verici deneyimler yaşandı. İnsanların sağlık ve şifa bulmak için yerleştikleri mekânlar, ölüm üreten yerler haline dönüştü. Aynı zamanda bu hastalık bize çok şey öğretti. Büyük kitlelerin okul ve hapishane gibi mekânlarda tutulması da utanç verici sonuçları doğurmaktadır. Hâlihazırdaki sistem birçok açıkları ve dezavantajları da ayyuka çıkardı. Eğer hasta ve yaşlı isen, yoksul da değilsen, sistem için bir altınsın. Diğer kitleler için ise bakımevleri mevcuttur ki bu sistem 1946 yılından başlayarak yanlış bürokratik kavramlardan doğmuştur. 1954'ten itibaren yasal çerçevesi genişletilmiş, yaşlılara bakım sektörü salt tıbbi yaklaşımlarla sürdürülmüştür. Temel ilke en az masrafla yüksek tıbbi bakımı sağlamaktır. Sonuç, yaşlıların patolojik bir topluma dönüştürülmesidir. Bu ne demektir? Halkımızın deyimi ile: ''İyi doktor, çok fazla reçete yazan doktordur!"

Hükümetin kurmuş olduğu devasa merkezler sorunu çaresizliğe sürüklemektedir. Hastalar benzer tarzda bakıma muhtaç insanlar olarak ikişer kişilik odalara yerleştirilmektedir. COVID-19'un bu tarz kurumlara bulaşması (dışardan) personel aracılığıyla olmaktadır. Bu şekilde kitleler halinde ölümlere neden olundu. Eğer pandemi sona ererse, acaba bu kurumlarda ömrünün son demlerini yaşamak isteyecek insanlar kalacak mı? Babyboom kuşağı olarak belki de hiçbir zaman yaşlanmayacağımızı düşünüyorduk. Her türlü eğitim kurumunu kampüs tarzında organize ettik, fakat uzun vadeli bakımı düşünemedik. Diğer taraftan da evde yaşamak yalnızlaşmayı da beraberinde getirdi. Sosyal izolasyon (yalnızlık) insanları

öldürüyor. Adeta bu yalnızlık günde iki paket sigaraya eş değer. Birçok kişi COVID-19 virüsüne yakalanmadan, COVID'den ölecek. Yeniden bakım kurumlarının inşasını, alternatif olarak başarı sağlamış, insancıl ilkeler üstüne kurmak, yapılandırmak lazım.

Küçük güzeldir

Devasa yapılanmaların yerine küçük birimler oluşturulmalı. Buna benzer örnekler bulunmaktadır. Minyatür bakımevlerinin ilişki ağı genişlemektedir. Buna yeşil ev projesi diyoruz. Bir nevi öğrenci ve kenar mahalle (banliyö) konutlarının karışımını içeren konutlar. Herkesin kendi özel odası mevcut. Birlikte kullandıkları ortak alanlar bulunmaktadır (mutfak – kantin tarzı). Mutfaklar herkese açık. İnsanlar yemeklerin nasıl ve kimler tarafından yapıldığını görmektedirler. Bilindiği gibi insanlar normal yaşayabilecekleri mekânları tercih ederler. Bu da kurumsallaşmanın karşıtıdır. Pandemi boyunca bu tarz kurumlar daha az kayıplar vermiştir.

İnsanların ne kadar uzun yaşadığına değil de nasıl yaşadığına bak!

Bu tezin ve 'pozitif yaşlanma' tezinin gurusu (duayeni) olan Hans Becker (78 yaşında), Hollanda'da 20 yıldır Humanitas adlı kurumun yöneticisi olarak, kendi felsefi ilkeleri doğrultusunda, Roosenburch'u (Rotterdam) kurgulamıştır. Bu felsefenin temel ilkesi, "insanlar kendi hayatlarının patronu"-dur. Hans Becker'in fikrine göre, 'bizim kültürümüz, evet kültürü'dür, 'hayır kültürü' değil. Doğal ev ortamı önemlidir. Beyaz dişli barmen, doktordan daha önemlidir. Burada söz konusu tıbbi bir yaklaşım değil, önemli olan mutluluktur. Yani insanların sürekli doktora gitmek yerine kendilerni iyi hissetmeleridir. Yaşlılığa ve acıya karşı mücadele, başka türlü de olur, her ne kadar psikolojik bir bedel ödese de! Hâlihazırdaki hükümet, "fazla ziyaretçi kabul etme," diye telkinde bulunuyor. Eğer bir kişi yürümezse, hareket etmezse hareket etme kabiliyetini kaybeder. Aksi takdirde ölmeyi beklersin yoksul yaşadığın odada (hücrede).
Oysa yalnız kalmaktansa mutlu olarak erken ölmek yeğdir!

Yaşlı kişiyi yalnızlıktan kurtarmak gerek

Bugüne kadar yapılanlar yaşlıların gettolaştırılmasına yöneliktir. Bu kurumlarda yaşayanlar arkadaş edinme yerine, var olan ilişkileri de kaybetmektedirler. Bir diğer gelişme de, yaşlılar farklı kökenlere sahiptirler. Bu grupların entegrasyonu veya karışık komşuluk ilişkileri önem arz etmektedir. Farklılıkları bir arada, uyumlu bir şekilde tutmak, başka bir konudur (yani köprü vazifesi ihtiva etmek). Şehirle irtibat, komşuluk ilişkileri, karmaşık nüfusu öngörmektedir. Maalesef pandemi boyunca dışlayıcı unsurlar da boş durmadı. İnsanlar yalnızlaşmaya terk edildiler. Oysa hâlihazırdaki bakımevleri, devlete daha fazla mali yük getirmektedir. Adeta günlük 200 – 300 dolara yakın otel veya günlük bir oda kirasına mal olmaktadır. Bu da var olan kurumların devasa otellere benzediğini göstermektedir. En vahim olanı, iktisadi çıkarların insanların hürriyetinin önüne geçmesidir. Kuşkusuz bunun sonunda cereyan eden ölümlerin yadsınması utanç verici bir durumdur! Paranın yaşamdan üstün tutulması, sistemin özelliğinin özetidir. Özet olarak, COVID-19 tüm acımasızlığıyla sistemi deşifre etmiştir.

Çeviri: *Zafer Aydoğdu*

MAKALE

KORONA SÜRECİNDE YAŞLILAR

İbrahım Yerden*

Dergimizin bu sayısında korona sürecinde yaşlıların ve yakın çevresinin konumunu irdeleyeceğiz. Koronavirüsünün** içeriği konusunda bilindiği gibi birçok farklı düşünce ve teori üretilmektedir. Bu düşünce ve teorilere konumuzun dışında olduğu için girmeyeceğiz. Biz, korona yaşlıların güncel yaşantısını nasıl etkiledi, yaşlılar ve yakın çevresi bu süreci nasıl yaşadılar, uygulanan yasal önlemleri nasıl değerlendirdiler, alınan kararlara yaşlılar, çocukları ve yakın çevresi katılabildiler mi gibi sorulara yanıtlar arayacağız.

Korona, bugüne kadarki günlük genel alışkanlıklarımızın ve düşünce tarzımızın bir anda değişmesine yol açtı. Aralık 2019'da ilk kez Çin'de ortaya çıkan COVID-19 virüsü, kısa süre içerisinde tüm dünyaya yayıldı. Virüsün bu denli hızlı yayılması insanlarda panik, korku ve ne yapacağım endişesinin artmasına yol açtı. Herkes bir anda haber bültenlerine kilitlendi. Teknoloji sayesinde yoğun bir bilgi akımı bir anda güncel yaşantımıza girerken, hangi haber kaynağının doğru olduğuna karar veremeden, hükümet yetkilileri tarafında birtakım önlemler alınmaya başlandı. Alınan önlemler genelde zorunlu olmadıkça dışarıya çıkmama yönünde oldu. Okullar tatil edildi, toplantılar yasaklandı, yürüyüş ve protestolara izin verilmedi. Günlük toplu katliamların olduğu Ortadoğu'daki savaşlar bir anda durdu. Herkes birbirine benzer sorular soruyordu: Nedir bu? Kim başlattı? Ne zamana kadar devam edecek? Bu sorulara cevap ararken kendimizi bir anda günlük sosyal yaşantımızın yeniden dizayn edildiği bir sürecin içerisinde bulduk. Birbirimize dokunmaktan korkmaya, aynı evde yaşadığımız kişilere dahi mesafe koymaya, kullandığımız eşyalara ve yiyeceklere dikkat etmeye, sokakta yürürken insanlara şüpheli gözüyle bakmaya başladık. Sosyal mesafeli yaşam biçimini kısa bir süre içerisinde günlük yaşantımıza uyarladık.

Toplum gençler ve yaşlılar diye ikiye bölündü

Topluma pompalanan haberler genelde COVID-19 virüsünün bağışıklık sistemi güçlü olmayanları kısa bir zamanda çökerttiği üzerinde yoğunlaştı. Kimlerdi bağışıklık sistemi güçlü olmayan kesim(ler)? Sağlık kurumlarının ve hükümet yetkililerinin açıklamaları,

---

* Dr. İbrahim Yerden, Bahadın Yaşlanma Vakfı kurucu üyesi

****Koronavirus Nedir?** İlk olarak Çin'in Wuhan bölgesinde, 2019 yılı Aralık ayının başında görülüp, bu bölgedeki yetkililer tarafından tanımlandığı için gayri resmi Wuhan koronavirüsü adıyla da bilinen yeni koronavirüs, solunum yolu enfeksiyonuna neden olan ve insandan insana geçebilen bulaşıcı bir virüstür. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından virüsün resmi adı SARS-CoV-2 (Şiddetli Akut Solunum Sendromu-Koronavirus-2) olarak belirlenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü virüsün neden olduğu hastalığı tanımlamak için COVID-19 terimini kullanmaktadır. 30 Ocak 2020'de COVID-19, Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel bir sağlık acil durumu ilan edilmiştir. 11 Mart 2020 tarihinde ise virüs pandemi, yani küresel salgın hastalık olarak ilan edilmiştir. Belirtileri yüksek ateş ve nefes darlığı ile tanımlanan COVID-19, yeni viral solunum yolu hastalığıdır. Hastalığın damlacık ve temas yoluyla bulaştığı bilinmektedir.

hastalığın genelde sağlık problemleri olan herkesi etkilediği yönündeydi, ama asıl işaret edilen kesim yaşlılardı. Buradan çıkarttığımız sonuç: Herkes COVID-19 virüsüne yakalanabilir ama virüs hastalanan herkesin ölümüne neden olmayabilir. Gençler virüsü taşıyabilir ama yaşlılar taşıyamazlar. Global toplum sanki ikiye ayrılmıştı: Gençler ve yaşlılar. Genelde bağışıklık sistemleri güçlü olduğu için gençler üzerinde virüs pek etkili olmazken, bağışıklık sistemleri daha zayıf olan yaşlılar, bir iki hafta içerisinde virüse yenilebiliyorlardı.

Her ne kadar toplum(lar) bireylerden oluşsa da; yasal politikaların üretilip uygulanması açısından sosyal kategoriler önemlidir: Kadınlar, erkekler, çocuklar, gençler ve yaşlılar gibi. Bu tür sosyal kategorilerin sağlık, bakım, eğitim gibi alanlardaki sorunlara çözümler üretmek amacıyla temel alımasını daha çok gelişmiş Batı dünyasında görüyoruz. Böylesi bir ayrımı yapmak sorunlara çözüm bulunması açısından önemli olmasına rağmen bir grup hakkında olumlu ya da olumsuz genelleme yapmak toplum içerisinde farklı algılara yol açabiliyor.

Yaş sınırı yükseldikçe virüsten etkilenme de o ölçüde yükselmektedir. Hollanda'da genelde yaşlılar, özellikle de yetmiş beş yaş ve üstü insanlar risk grubu olarak belirlendi. Doğal olarak şu soru aklımıza takılıyor? Yaşlılıktan kast edilen nedir? Hastalık yaşlıyı ne ölçüde etkileyebilir? Yaşlılar için ne tür önlemler alınmaktadır?

Koronanın yaşlıların yaşam dünyalarını nasıl etkilediğini anlamak için; yaşlılığı özetlemek gerekiyor. Yaşlılık evrensel ve doğal süreçtir. Yaşlılıkla birlikte fiziksel olarak yıpranma; psikolojik olarak unutkanlıkların başlaması; korkuların oluşması; yalnızlık duygusu hissetmek gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Yaşlılar güncel konuları genel olarak hafızalarında tutamazlar ama geçmişte yaşadıkları deneyimleri süreç içerisinde ön plana çıkarırlar. Yaşlılığın nasıl yaşanması gerektiği konusunda farklı düşünce ve teoriler olmasına rağmen asıl belirleyici olan sosyal, kültürel, din, aile yapısı gibi faktörlerdir. Yaşlanmakla birlikte gelenek ve göreneklere bağlılık da artmaktadır ve genelde yaşlılar daha muhafazakâr bir tutum içerisinde olurlar. Yaşlanmayla birlikte sosyal ilişkiler gittikçe küçülmekte, yaşlılar zamanlarının büyük bir bölümünü çocukları, torunları, akraba ve yakınlarıyla geçirmeyi tercih etmektedirler. Burada şöyle bir soru önem kazanıyor: Pandemi sürecinde önlemler alınırken yaşlıların günlük sosyal yaşantısı göz önünde bulunduruldu mu?

Alınan önlemlerin genelde yaşlıların evlerinde veya bulundukları mekânlardaki sosyal ilişkilerini kontrol altına almaya yönelik olduğu açıktır. Bakım ve koruma evlerinde yaşayan yaşlılara aile ziyaretleri yasaklanırken, bu kurumlarda çalışan görevliler mesafeli bir şekilde hizmet sundular. Zorunluluğun dışındaki konuşmalara müsaade edilmedi. İnsanlar bakımevlerinde kalan yaşlı anne-babalarından haber alamamanın rahatsızlığını yaşadılar. Bazıları anne-babalarını uzaktan, bakımevlerinin pencerelerinden görebildiler ya da telefonla görüntülü arayarak onlarla iletişim kurabildiler.

Bağımsız olarak kendi evinde yaşayan yaşlılar, çocukları ve yakınları tarafından çok sınırlı bir şekilde ziyaret edilebildi. Bu yaşlıların dışarıya çıkmaları kontrol altına alınmaya veya engellenmeye çalışıldı.

Korona sürecinin uzamasıyla birlikte anne-baba ve çocuklar arasında birtakım gerginlikler de oluşmaya başladı. Yaşlı anne-babanın günlük ihtiyaçlarının kim(ler) karşılayacaktı? Birkaç haftadan sonra artan sorumluluklarla birlikte kardeşler ve birinci derecede akrabalar arasındaki beklentilerin yerini gerginlikler almaya başladı. Bu gerginlikler yaşlı anne-babaya bakımın tartışılmadığı geleneksel toplumlarda daha belirgindi.

Genel olarak bir panik havası içerisinde önlemler ve kararlar alındı. Yaşlılar kelimenin tam anlamıyla izole edilerek yalnızlaştırıldılar. Hareket olanakları bulundukları mekânlarla sınırlı tutuldu. Ne olacağız endişesi kısa sürede korkuya dönüştü. Batı Avrupa ülkelerinden Almanya, pandemi krizini en iyi yöneten ülkelerden biri oldu. Almanya'da zamanında alınan önlemler ve bilgilendirmeler; genelde toplumu ve özelde yaşlıları rahatlatan bir sürece doğru evrildi. İtalya, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerde zamanında gerekli önlemlerin alınmamasının çok ağır sonuçları oldu. Hollanda toplumunda hükümetin korona sürecinde krizi iyi yönettiğine dair genel bir kanı olmasına rağmen; ölen yaşlıların çocuklarından bazıları anne-babalarının alınan yanlış önlemler sonucu (ne olacağız endişesi ve korkusundan) öldüklerini iddia etmeye başladılar.

Korona sürecinde neoliberal önlemler

Önlemlerin geç alınmasını etkileyen faktörler nelerdi? Neden önlemler yasaklama çerçevesinde oldu? Batı Avrupa'daki sosyal devlet anlayışı 1980'lerden sonra liberal bir sürece doğru evrildi. Özellikle 2000 yılından sonra neo-liberal politikalar belirleyici olmaya başladı; sağlık ve sigorta kurumları özelleştirildi. Yaşlılar üretmeyen ama tüketen, aynı zamanda da toplumun en büyük kesimini oluşturan nüfus olarak görülmektedir. Sağlık ve sigorta şirketleri harcamalarının büyük bir kısmını yaşlılara ayırmaktadır. Bu bağlamda korona döneminde alınan karar ve önlemlerin finans kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Hükümetlerin sağlık ve sigorta şirketlerinin önerileri doğrultusunda karar ve önlem aldıkları, bu şirketlerin etkilerinin büyük olduğuna dair düşünceler ağırlık kazanmaktadır. Diğer Batı Avrupa ülkelerinden farklı olarak Almanya'da sağlık ve sigorta hizmetlerinin devlet tarafından karşılanmasının, bu ülkede alınan kararların zamanında ve sosyal içerikli olmasına neden olduğu vurgulanmaktadır.

Elimizde şu an kesin bir veri olmamasına rağmen gazetelere yansıyan haberlere baktığımızda, koruma amacıyla izole edilerek yalnızlaştırılan, hareketsiz bırakılan ve geleceğiyle ilgili kaygı yaşayan yaşlıların koronadan dolayı ölenler arasında en fazla yeri kapladığı iddia edilmektedir. Yaşlılar bu süreç içerisinde dışlanmış ve toplumun taşıyamayacağı bir yük gibi algılanmaya başlanmıştır.

Korona sürecinde Batı-Avrupa'daki yerli yaşlılarla etnik kökenli yaşlılar arasındaki farklılıklara baktığımızda etnik kökenli yaşlıların koronadan daha fazla etkilendiğini ve ölüm oranının daha yüksek olduğunu görmekteyiz. Hollanda Merkezi İstatistik Bürosu (CBS) ve Amsterdam Üniversitesi'nin[**] araştırmalarına göre, Hollanda'da korona salgınının başlamasından bu yana, göçmen kökenlilerde ölüm oranı, yerli Hollandalılara göre nispeten daha yüksek oldu. Salgının ilk altı haftasında Hollanda kökenlilerde yüzde 38, Batılı olmayanlarda yüzde 47 (Türkiye ve Fas kökenliler) ve Doğu Avrupa'dan gelen (Polonya ve Romanya) mevsimlik işçilerde yüzde 49 oranında ölüm oldu.

Virüsün bulaşmasını ve yayılmasını etkileyen faktörleri incelediğimizde kültürel ve toplumsal yaşam biçimlerinin belirleyici olduğunu görmekteyiz. Ekonomik gelir düzeyleri yerli yaşlılara göre çok daha düşük olan etnik kökenli yaşlılar, küçük evlerde fazla sayıda aile fertleriyle yaşamak zorundalar. İngiltere'de BBC'nin "Newsnight[***]" bülteninde yer alan özellikle yoksul göçmenlerin korona krizinden daha fazla etkilendiği haberi tartışmalarda yerini aldı. Bu krizde en savunmasız olanların en düşük gelire sahip insanlar olduğu açıklaması yapıldı. Londra'nın tüm finans merkezi, Zoom ve Microsoft Teams gibi online uygulamalar

**: Migranten sterven in Nederland relatief vaak aan corona, 15 mayıs 2020.

***: Sunucu Emily Maitlis'in 17 Nisan 2020, saat 10:42'de BBC'nin "Newsnight"da sunduğu haberin başlangıç konuşması.

aracılığıyla evden çalışabilirken, temizlikçiler, inşaat işçileri, garsonlar ve tezgâhtarlar, salgının ilk haftalarında işyerlerinde çalışmak zorunda kaldılar. Onlar için evden çalışmak gibi bir seçenek olamazdı. Toplumda ekonomik dengeler yeniden kurulmaya başlandı. İşyerlerinin kapanması nedeniyle birçok insan işsiz kaldı.

Tatil sürecinin yaklaşmasıyla birlikte toplumdaki bunalım çekilmez bir düzeye ulaştı. "Kurallar mı, özgürlük mü?" tartışmaları devam ederken, temmuz ve ağustos aylarında insanlar genelde bulundukları yer ve ülkede tatillerini geçirmeyi tercih ettiler. Kurallar yerine özgürlüğü tercih eden gençler, hareketli yaşam tarzını seçtiler. Tatil sonrası yani eylül ayı ile birlikte koronaya yakalananların sayısında büyük bir artış gözlendi ve ikinci dalga diye adlandırılan süreç başladı. İkinci dalganın yayılmasından gençlik sorumlu tutularak, yeni kurallar uygulamaya konuldu. Birinci dalgada edinilen deneyimlerle birlikte ikinci dalgada uygulanan kurallara karşı bazı ülkelerde "Kurallar mı, kaliteli yaşam mı?" sorusu tartışmaya açıldı. Hollanda'da yaşlı bakım merkezleri, bakımevlerinde uygulanması istenilen ziyaretçi kurallarına uymayacaklarını ortak bir bildiriyle kamuoyuna açıkladılar. Bildiride, bu konudaki kararı yaşlıların kendilerinin vermesi gerektiği belirtilerek, insanlara son zamanlarını nasıl geçirmek istediklerine dair tercih hakkı verilmesi gerektiği vurgulandı. Uzun yaşayıp kurallarla ölmek yerine kısa ve kaliteli yaşayarak ölmenin daha doğru olduğunu savunuldu.

Sonuç olarak gelişmelere baktığımızda koronayla yatıp koronayla kalktığımız bu günler uzun bir dönem daha devam edecek gibi görünüyor. Geçici gibi gözükse de şimdilik hep birlikte yaşam biçimimizin ve ilişkilerimizin yeniden dizayn edildiği davranış kalıplarını kabullenmiş durumdayız. Sorun sağlık olunca akan sular durdu; bireyin yaşamına ve özgürlüğüne önem veren katılımcı ve sorgulayıcı Batı-Avrupa insanının belirsiz gerginlikleri devam etmekte. Bugüne kadar sivil toplum örgütleri, hükümetlerin aldığı kararlara karşı küçük birtakım çıkışlar yapmanın ötesine gidemedi. Yaşamın her alanında yukarıdan aşağıya doğru belirlenen kuralları genelde hükümet yetkililerinin aldığını ve uyguladığını görmekteyiz. Bu kararlara uymayanlara yasal hükümlülük ve ceza uygulaması getirilmekte ve olanlardan herkes sorumlu tutulmaktadır. Sorumlu olarak görülmeyen yıllarca uygulanan neoliberal politikalardır. Yaşlıların ölümünde ve insanların işsiz kalmasında uygulanan (neo) liberal politikaların hiç mi sorumluluğu yok? Batı Avrupa'da refah ve sosyal devlet anlayışı değiştirilerek özelleştirilen sağlık ve bakım sektörleri hükümetlere öneride bulunmakta ve kararlara yön vermektedirler. Sosyal devlet anlayışında insan merkezli politikalar üretilmesi gerekirken, bugün ekonomik çıkarlar baskın gelmektedir. Ne yazık ki "kurallara uymazsan; ölen ölür, kalan sağlar bizimdir," anlayışı kabullendirilmeye çalışılıyor.

MAKALE

PANDEMİ VE YAŞ AYRIMCILIĞI

Nilüfer Korkmaz Yaylagül*

"Şunu iyi bilin: Bizler bu dünyadan çıkıp gittikten sonra, bu bozuk eğitim düzeni, yobazlık, cahillik yüzünden geçmişle bağlarınız tümden kopacak. İşte o zaman nereden gelip nereye gittiğini bilmeyen, bu yerkürede nerede durduğunu algılayamayan bireylerden oluşan toplumsal bunaklık olacak."

(Yetkin 2020)

Pandemi Süreci Başlarken

Türkiye'de 11 Mart 2020'de, ilk resmi vakanın açıklanması, koronavirüsün en çok yaşlılarda ve kronik hastalığı olan bireylerde ölümcül olduğu gerçeğinin medyada dolaşmasıyla sonuçlandı. En çok yaşlıları etkilediğine göre en çok korunması gereken onlardı ve Sağlık Bakanlığı tarafından ilk günden itibaren yaşlılar, sosyal mesafenin korunması ve mümkün olduğunca evde kalmaları konusunda uyarıldı. 11 Mart ile 21 Mart arasında geçen on günlük süre içinde neredeyse bu bir ava dönüştü ve yaşlıları konu alan çeşitli olaylar medyaya yansıdı. Medyada yaşlı için sunulan imaj, bu dönemde, işsiz güçsüz, zamanını parklarda geçiren, evde karısı ya da gelini tarafından dışarıya itilen ve bu uyarılara uymayan çoğunlukla erkek imajı idi (URL-1). Bu imaj doğrultusunda çeşitli münferit olaylar da yaşandı, yaşlıyı kolundan tutup evine götürmeye çalışanlar, kafasından su dökenler, evine gitmesi için telkin edenler, sosyal medyada dışarıda gördüğü yaşlının fotoğrafını paylaşanlar (URL-2)… Bu süreçte, irrasyonel olarak yaşlılar, pandemiden en çok etkilenen değil, hastalığı yayan bireyler olarak algılanmaya başlandı. En sonunda dünyanın hiçbir yerinde rastlanmayan bir uygulama olarak parklarda bankların etrafına şeritler çekildi, bu şeritler koparılınca daha sağlamları yapıldı ve en son çare olarak banklar parklardan kaldırıldı. Böylece bu sorundan toptan kurtulmuş olduk!

21 Mart 2020'de ise Sağlık Bakanlığı tarafından 65 yaş üzeri yaşlılar ve 20 yaş altı genç ve çocukların sokağa çıkmalarının yasaklandığı duyuruldu. Yaşlılar gözlerden uzaklaşıp medya her gün COVID-19 belirtileri ve vakalarıyla uğraşmaya başlayınca toplum olarak yaşlıları unuttuk. Zaten geçim, pahalılık, işsizlik, ekonomik belirsizlik, en önemlisi pandemi esareti ve belirsizliği toplumsal gündemi epeyce meşgul etti. Önlemlerin gevşetilmeye başlanması, ancak yaşlıların bundan ayrı tutulması sonrasında bu konuda tek tük sesler çıkmaya başladı.

Yaşlılık konusunda sivil toplum örgütleri**, (örn.,Gerontologlar Derneği, Yaşlı Hakları Derneği, Emekliler Derneği) açıklamalar yaptılar, bireysel olarak insan hakkı ihlali olduğuna yönelik şikayetler de arttı. Böylece yaş ayrımcılığı konusu gündeme geldi.

Yaş ayrımcılığı nedir?

COVID-19 pandemisi süreci yaş ayrımcılığı açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Çünkü pandemi sürecinde toplumun diğer kesimlerinden ayrı olarak iki farklı yaş grubuna yönelik yasaklar uygulanmıştır.

* Doç.Dr. Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü Öğretim Üyesi.

** Sivil toplum örgütlerinin açıklamaları farklı konular içermekle birlikte konuyla ilgili olduğu için bir arada değerlendirilmiştir.

Yaş ayrımcılığı, bireye yaşından dolayı ayrımcı tutum ve davranışlarda bulunmak olarak tanımlanabilir. Cinsiyet ayrımcılığı, etnik ayrımcılık gibi ayrımcılığın bir türü olan yaş ayrımcılığı da Robert Butler'a göre bireysel, kültürel ve yapısal olmak üzere üç düzeyde gerçekleşir (Butler, 1980). Bireysel düzeyde, bireyin inanış ve buna yönelik davranışları yaş ayrımcılığına neden olur. Ancak şu da göz önünde bulundurulmalıdır: Birey her şey gibi bunu da sosyalizasyon sürecinde öğrenir, dolayısıyla bireyin yetiştiği ortam yaş ile ilgili tutum ve davranışlarında etkilidir. Yukarıda sözü edilen olaylar buna örnek verilebilir. Pek çok ayrımcılık türünde olduğu gibi kişiler, tehlike veya olağanüstü bir durum karşısında kendilerini koruyacak tepkiler verirler. Bu tepkiler, kişinin sosyal-ekonomik ve eğitim düzeyine ya da bunların ötesinde kendi sosyalleşme sürecine, çocukluktan itibaren aileden, okuldan öğrendiklerine, benliğini besleyen unsurlara bağlı olarak irrasyonel ve saldırgan davranışlar da olabilmektedir. Bu tür davranışların, insanı diğer canlılardan ayıran ve insan olmasını sağlayan beşeri düzeyde değil, en temel biyolojik düzeyde gerçekleştiği söylenebilir.

Kültürel düzey, bireyin ait olduğu kültürün özellikleri ile ilgilidir. Kültürün aktarımı ile gelen tutumlar ve inançlar olduğu gibi (yaş yetmiş, iş bitmiş; ununu elemiş eleğini asmış vb.) kültürün beslendiği kaynaklarda da yaratılabilir (medya, sanat, eğitim vb). Pandemi sürecinde medyaya ilişkin aktarılan örnekleri bu düzeyde değerlendirebiliriz.

Yaş ayrımcılığını besleyen yapısal düzey ise daha geniş kapsamlıdır. Uygulama alanında ve politik düzeyde belirli bir yaş grubuna yönelik tutum ve uygulamaları ya da uygulamamaları- kapsar. COVID -19 pandemisi sürecinde bu düzeyin nasıl gerçekleştiğine sokağa çıkma yasakları bağlamında tanık olduk.

Yaş ayrımcılığının pek çok sebebi olmakla birlikte üretim biçimi dolayısıyla oluşan sebeplerini en üste koymak gerekir. Ayrımcılık da modernleşmenin kavramlarından biridir. Biz tarım toplumlarında özellikle göçebe topluluklarda yaşlı ve hasta olanların göçerken bırakıldığına yönelik örneklere rastlıyoruz. Fakat avcı-toplayıcı ve tarım toplumlarında insan doğanın hâlâ bir parçası olarak görülür ve belirleyici olan hâlâ doğa koşullarıdır. Oysa kapitalizm, doğayı en çok belirleyen canlı olan insana ayrı bir özgürlük verir ve çeşitli haklar temelinde onları eşit ilan eder. Bu durumda haklar ve ayrımcılıklar da gündeme gelmektedir.

Buna karşılık kapitalist üretim biçiminin en temel özelliği, meta üretimi ve kâra dayalı olmasıdır. Dolayısıyla üretim gücü olmayanları dışlama eğilimindedir. Bu nedenle yaşlılar da üretim gücü olmayan kesim olarak değerlendirilir ve değersiz görülür. Kapitalist üretim biçiminde gençlik ve güzelliğe ve cinsel verimliliğe önem verilir. Gençlik bir yandan üretim, verimlilik, dinamizm ve ilerlemeyi sembolize ederken, buna yönelik ürünlerin pazarı da genişletilmiş olur (Korkmaz ve Bulut, 2017).

Sosyo-kültürel olarak bu yapısal koşullardan etkilenen yaş ayrımcılığının biyolojik sebebi olduğu da kabul edilmektedir. İnsanın ölümlü bir varlık olması ve ölüm korkusunun da yaşlanma korkusunu ve yaş ayrımcılığını beslediği kabul edilmektedir (Buz, 2015). Bu arka planda oluşan yaşçılık düşüncesi yaşlıları eksik ve yetersiz görme, karar alıp uygulayabilecek bağımsız bireyler olarak görmeme gibi tutum ve davranışlardan yaşlılara karşı yapılan şiddet ve suistimallere kadar gitmektedir.

Yaş ayrımcılığına yönelik tutum ve davranışlar olayın bir boyutuyken, bir diğer tehlikeli boyutu da bu tutum ve davranışların yaşlılar tarafından içselleştirilmesidir. Etiketleme teorisi, bireylerin kendilerine karşı olan tutumları zamanla benimseyerek bu fikirleri kabul etmeleri ve bu tutumlar doğrultusunda davranmaya başlamalarını anlatmaktadır (Çayır, 2012). Yaşlı ayrımcılığı, yaşlıyı yetersiz, karar verme yeterliği olmayan, kırılgan, zayıf bireyler olarak kalıplaştırırken, yaşlıların da kendileri hakkında böyle düşünmelerine yol açabilir. Bu ise, ileri yaşta yaşam kalitesi ve iyi yaşlanma açısından tehlikeli bir kısır döngüye yol açmaktadır.

İzolasyon sürecini bitirirken

29 Mayıs 2020'de normalleşme genelgesiyle izolasyon önlemleri yavaş yavaş kaldırılırken, bir süre daha yaşlılar ve çocukların yasakları kaldırılmadı. Bu ise akademik çevrelerde ve sivil toplum örgütlerinde ve bireysel düzeyde önlemlerin sorgulanmasına neden oldu. Pandemiye yönelik önlemler bireylerin sorumluluğuna bırakılarak, ekonomik kaygıların ön plana çıktığı uygulamalar tekrar başlatıldı (AVM'lerin açılması en fazla öne çıkan uygulama oldu). 9 Haziran'da ise yaşlıların gündüz saatlerinde sokağa çıkmalarına izin verildi (bu yazının yazıldığı sırada bunun sebebini hâlâ kimse anlayabilmiş değil). Sonuç olarak bu süreci yaşlı ayrımcılığı açısından değerlendirmek gerekirse birkaç maddede özetlemek mümkün olabilir.

Pandemide izolasyon sürecinin başından itibaren bütün toplumun izolasyonunu kapsayan kuralların getirilmemiş olması, pandemiyle mücadeledeki başarının sorgulanmasına neden oldu. Üstelik normalleşme sürecine geçildikten sonra Sağlık Bakanlığı'nın tüm ölümlerin %93'ünün 65 yaş üzeri bireyler olduğunu açıklaması, yaşlıların izolasyonunun ve üç ay tam bir izolasyon yaşamalarının etkilerinin sorgulanmasına neden oldu. Her ne kadar yaşlıların evde kalmaları ölüm oranının çok daha fazla olmasının önüne geçmiş olsa da sokağa çıkabilen aile bireyleri, komşularla görüşme vb. bulaşmaya yol açtı ve neticede tüm ölümlerin büyük bir kısmını yine de yaşlılar oluşturdu.

Sadece genç ve yaşlılara sokağa çıkma yasağının uygulanması, yukarıda bahsedilen sebeplerle birlikte anayasal ve evrensel bir hak olan eşitlik ilkesinin ihlalini de gündeme getirdi. Üstelik bu iki yaş grubuna uygulanan yasaklar, pandemiden etkilenecek olanların yaşlılar, pandemiyi yayacak olanların da genç ve çocuklar olduğu kabulünü doğuruyordu. Bu, yaş ayrımcılığı ile bahsedilen yapısal düzeyde bir ayrımcılık niteliği taşıyordu ve hem insan hakkı açısından hem de özel konumdaki bireylere uygulanan pozitif ayrımcılık ilkesi açısından bir ayrımcılık niteliği taşıyordu.

Yaş ayrımcılığının kültürel boyutu açısından bu süreçte yaşananlar ise yaşlılara yönelik kalıplaştırmaları daha da derinleştirdi. İzolasyon sürecinin başında yaşlı imajı, işsiz güçsüz, sokakta dolaşan, kontrol edilmesi gereken, aklı selim düşünemeyen bireyler olarak çizilirken, izolasyon süreci boyunca yardıma muhtaç, aciz, yoksul bireyler olarak görüldü. Sonuç olarak COVID-19 pandemi süreci, yapısal düzeyde alınan kararlarla ve medyanın aktarımıyla yaşlı ayrımcılığını besledi. Gençlerin ve çocukların durumu ise konuyla ilgili başka yazılara kalsın.

KAYNAKÇA

Butler, R. N. (1980). Ageism: A foreword. Journal of SocialIssues, 36(2), 8-11.

Buz, S. (2015). Yaşlı Bireylere Yönelik Yaş Ayrımcılığı. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, cilt.14, ss.268-278.

Çayır, K. (2012). Yaşçılık/yaşa dayalı ayrımcılık. Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar, 163-174.

Korkmaz N. ve Bulut. S. (2016). Medyada Yaşlanma Karşıtı Söylem ve Yaşlılığın Temsili. Toplum ve Hekim, 32(2):152-160

Yetkin, Ç. (2020). "Bir Yaşlı Adam Konuşuyor." Facebook (internet üzerinden). 25 Mart 2020 erişim: https://www.facebook.com/profile.php?id=100013165472040

URL-1: Yaşlılar korona virüsünü hiçe sayıyor (https://www.gazetegercek.com.tr/yaslilar-korona-virusunu-hice-sayiyor/82487/); Esenyurt'ta yasak tanımayan yaşlı vatandaş! 'Evde sıkılıyorum, dışarıya çıktım' (https://www.milliyet.com.tr/gundem/esenyurtta-yasak-tanimayan-yasli-vatandas-evde-sikiliyorum-disariya-ciktim-6171218 Erişim: 07.06.2020

URL-2:http://www.diken.com.tr/yasli-vatandasa-zorla-maske-takip-kolonya-doken-kisi-adliyede/; https://www.haberturk.com/14-gunluk-karantina-kuralina-uymadi-komsusu-ihbar-etti-2617862 Erişim: 10.06.2020

MAKALE

COVID-19 SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE YAŞLI BAKIM KURUMLARI

Hande KIRIŞIK* Murat AKTUĞ**

GİRİŞ

Bilindiği üzere Çin'de 2019 yılının sonu itibarı ile görülen yeni korona virüs (COVID-19) kısa bir sürede tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Bu virüs öncelikle yaşlıları ve kronik hastalığı olanları tehdit etmektedir. Her yaş grubuna bulaş riski olmakla birlikte virüs özellikle belirtilen risk grupları için (yaşlı ve/veya kronik hastalığı olanlar) ölümcül olabilmektedir. Bu nedenle özellikle yaşlı bireylerin toplu bir şekilde bulunduğu ortamların büyük risk altında olduğu söylenebilir. Dolayısıyla yaşlı bakım kurumları (bakımevleri ve huzurevleri) korunması gereken öncelikli alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dünya genelinde, yaşlı bakım kurumlarından salgınla ilişkili ölüm oranları bilgileri yetersizdir ve verilerde eksiklikler bulunmaktadır. Bakımevlerinde COVID-19 nedeniyle ölenlerin istatistiklerini oluşturma konusunda bazı zorluklar bulunmaktadır. İlk olarak bakımevleri, hem sakinleri hem de personeli sistematik olarak teste tabi tutma konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle sakinlerin ölüm nedenini kaydetme konusunda tutarsızlıklar olduğu düşünülmektedir. Bir diğer zorluk ölüm yerinin kaydedilmesi konusundadır. Nitekim bakımevi sakininin hastanede öldüğü durumlarda ölüm yeri hastane olarak bildirilebilmektedir. Bu durum bakımevlerinde COVID-19 nedeniyle ölenleri tespit etme konusunda tutarsız verilerin oluşmasına neden olmaktadır (Comas Herrera ve ark., 2020). Belirtilen nedenlerden dolayı aynı ülke içinde bile bakımevlerinde salgın nedeniyle meydana gelen ölümlerin doğru bir şekilde belirlenmesi mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla kayıtların tutarsız olabilmesi ve ülkelerin, bakımevlerindeki ölüm sayılarını hangi metotla belirlediği konusundaki belirsizlikler nedeniyle ülkeler arasında bu konuda kıyaslama yapmak zorlaşmaktadır (Comas-Herrera ve ark., 2020). Yine de COVID-19 ile bağlantılı ölümleri tespit etmede üç yöntem kullanılmaktadır. Bunlar: COVID-19 testi pozitif olan kişilerin ölüm sayıları, COVID-19 olduğundan şüphelenilen kişilerin ölüm sayıları (Belçika, Kanada, İrlanda bu yöntemi kullanmaktadır) ve kurumda önceki yıllara göre artan ölüm sayılarına bakarak yorum yapmak şeklindedir. Kullanılan yöntemler farklı olmakla birlikte bazı ülkelerde bakımevlerinde COVID-19 nedeniyle ölenlerin istatistikleri şu şekildedir:

- Avustralya'da huzurevi sakinleri toplam ölümlerin% 25'ini temsil etmektedir.

* Öğretim Görevlisi, Ankara Üniversitesi, Haymana Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakımı Programı

** Uzman Gerontolog, Palyatif Bakım Merkezi / Sorumlu Müdür

- 3 Mayıs'taki verilere göre Belçika'da COVID-19 ile bağlantılı 7.844 ölüm meydana gelmiş, bunlardan 4.164 kişi bakım evlerinde ölmüştür (% 53).

- Kanada Halk Sağlığı Kurumu açıklamalarına göre tüm ölüm oranlarının %62'si bakımevleri sakinlerindendir.

- Danimarka'da COVID-19 nedenli tüm ölümlerin %33'ü huzurevi sakinidir.

- Fransa'da COVID-19 nedenli tüm ölümlerin %51'i huzurevi sakinidir.

- Almanya'da huzurevi ve bakımevindeki insanlar Enfeksiyona Karşı Koruma Kanunu kapsamındadır. Ayrıca engelli kişiler veya diğer bakım ihtiyacı sahipleri (evsizler, sığınmacılar, mülteciler için toplum tesisleri, toplu konutlar ve hapishaneler) de bu kanun kapsamındadır. Almanya'daki veriler bu ortak alanlarda yaşayan tüm grupları temsil etmektedir ve COVID-19 nedeniyle yaşanan tüm ölümlerin içinde ortak alanlarda yaşayanların (personeller de dâhil) ölüm oranı %36'dır.

- Hong Kong'daki bakımevlerinde herhangi bir enfeksiyon veya ölüm olmamıştır.

- Macaristan'da oran %19'dur. 65 yaş ve üzerindeki nüfusun% 3'ünden azının Macaristan'daki bakım evlerinde yaşaması nedeniyle, Macaristan'daki bakım evlerinde ölümlerin payının diğer ülkelerden daha düşük olması beklenmektedir.

- İrlanda'da COVID-19 nedenli tüm ölümlerin %51'i bakımevi sakinidir.

- İsrail'de tüm vakaların 202'si ölümle sonuçlandı ve bunların 65'i bakımevi sakinidir. Yani oran %32'dir.

- İtalya'daki verilerle ilgili eksiklikler olduğu bilinmekle birlikte mevcut bilgilere göre bakımevlerinde COVID-19 nedenli ölüm oranı %37 olarak belirtilmektedir. Ancak gerçek oranların daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

- Norveç'te COVID-19 nedenli tüm ölümlerin %1'i bakımevi sakinidir.

- Portekiz'de COVID-19 nedenli tüm ölümlerin %40'ı bakımevi sakinidir.

- Singapur'da COVID-19 nedenli 18 ölüm meydana gelmiştir ve bunların 2'si huzurevi sakinidir. Yani oran %11'dir.

- İspanya'daki verilerle ilgili eksiklikler olduğu bilinmekle birlikte eldeki verilere göre COVID-19 nedeniyle bakımevleri sakinlerinin ölüm oranı % 67 olarak belirtilmektedir.

- İsveç için bakımevi mortalitesi ile ilgili ulusal bir rakam yoktur. En kötü etkilenen Stockholm bölgesinde COVID-19 nedeniyle ölen 1.406 kişiden 630'u bir bakım evinde yaşıyordu (% 45).

- İngiltere'de istatistikleri veren kurumlar arasında tutarsızlıklar olduğu için istatis-

tikleri yorumlamak güç olmuştur ancak yine de COVID-19 nedeniyle tüm ölümler içinde bakımevlerinde ölenlerin oranı %20 civarındadır.

- ABD'de tüm eyaletler bakımevlerindeki ve diğer uzun süreli bakım tesislerindeki ölümlerle ilgili istatistik bildirmemektedir. Ancak 35 eyaletten elde edilen verilere göre 22 Nisan'a kadar bakımevlerinde 10.000'den fazla ölüm rapor edilmiştir (Comas Herrera ve ark., 2020).

- Türkiye'de kamu ve özel kurumlara ait yatılı bakım huzurevleri sayısı toplamda 426 olup bu kurumlarda bakılan toplam yaşlı sayısı 27.575'tir (AÇSHB, 2020). Türkiye'de huzurevlerinde şu ana kadar 1030 vaka olurken, bunların % 60'a yakını taburcu edilmiştir. Türkiye'de huzurevlerinde gerçekleşen COVID-19 kaynaklı ölüm oranı % 4 olarak bildirilmiştir (URL-1).

Yukarıdaki sayısal verilerde de görüldüğü gibi yaşlı bakımı veren kurumlarda ölüm oranları ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Bu nedenle pandemi kapsamında COVID-19'la mücadele eden pek çok ülke gibi Türkiye'de de bakım kurumlarındaki yaşlıların durumu ile ilgili birtakım önlemler alınmıştır. Yaşlı bakım kurumlarında alınacak önlemlerle ilgili Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bilgilendirme rehberleri hazırlamıştır. Bu kapsamda kurumlarda alınan önlemlerden bazıları şu şekildedir:

- Personel, engelli ve yaşlılar için el yıkama, dezenfektan ve maske tedbirleri alınmıştır.

- Engelli ve yaşlı sakinlerin sağlığını korumak için kuruluşlarda çalışan personel gerekli önlemler hakkında bilgilendirilmiş, kuruluşlarda kalan engelli ve yaşlılara virüs bulaşma yolları ve kendilerini virüsten korumak için yapılması gerekenler konusunda bilgilendirme yapılmıştır.

- Kuruluşlara dışarıdan giriş yapan personel ve zorunlu ziyaretçiler için ateş takibi ve solunum sıkıntıları taramaları yapılmaya başlanmıştır.

- Kuruluşların tamamı dezenfekte edilmiştir. Bu işleme belli aralıklarla devam edilmektedir.

- Kuruluşlarda herhangi bir belirti gösteren personelin; iş yerine girmesi ya da iş yerinde kalmasına izin verilmemesi, tamamen iyileşinceye kadar işe geri dönmelerinin engellenmesine karar verilmiştir.

- Tüm huzurevleri ve yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri dış ziyarete kapatılmıştır.

- Özel merkezler de dahil olmak üzere tüm huzurevleri ve yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ve engelli bakım merkezlerinde tertip ve nakiller durdurulmuş, yaşlıların "zorunlu olmadıkça" kuruluş dışına çıkmaları kısıtlanmıştır.

- Kuruluş içinde ve kuruluşlar arası toplu etkinlikler yasaklanmıştır.

- Hastanelerdeki bulaş riskinin yüksek olması nedeniyle yaşlıların hastaneye zorunlu haller dışında gönderilmemesi gerektiği bildirilmiştir.

- COVID-19'a karşı koruyucu ve önleyici tedbirler kapsamında maske, tıbbi cihaz, dezenfektan gibi malzemeler için ilave ödenek gönderilmiştir.

- Kuruluşlara mevcut durumdaki eksiklikleri bildirmeleri için Genel Müdürlüğe iletilmek üzere envanter gönderilmiştir.

- Aile Bilgi Sistemi üzerinden, kuruluşların tüm ihtiyaçlarını ve stoklarını takip eden bir modül oluşturulmuştur.

- Tüm kuruluşlara 7-10-15 günlük sabit vardiyalı sisteme geçilmesi konusunda talimat verilmiştir.

- Sağlık Bakanlığından gönderilen yazı ile özel huzurevlerindeki doktorların da reçete yazma yetkisi tanınmıştır.

- Kuruluşların süreci etkin ve sürdürülebilir bir şekilde devam ettirebilmesi amacıyla sosyal izolasyon odası, sosyal izolasyon katı, sosyal izolasyon kuruluşu, kuruluş ek ünitesi gibi çeşitli izolasyon kavramları geliştirilmiştir (AÇSHB, 2020).

Bakanlığın aldığı önlemler doğrultusunda kamu ve özel yaşlı ve engelli bakım kurumlarında sürecin en az hasarla atlatılması hedeflenmektedir. Öte yandan alınan kararlar neticesinde kurumlarda birtakım sorunların oluşacağı öngörülebilir. Bu çalışmada muhtemel sorunlar üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır.

DEĞERLENDİRME

Kararlar doğrultusunda kuruluşlara yaşlı yakınlarının alınmaması yaşlıların psikolojisini olumsuz etkileyebilir. Yaşlı bireylerin süreci algılamada zorluklar yaşaması ve ziyaret kısıtlamalarına anlam verememeleri muhtemeldir.

Ortak kullanım alanlarının azalmasıyla yaşlıların daha çok oda ve katlarda vakit geçirmeleri, eskiden olduğu gibi salon, yemekhane, bahçe vb. alanları kullanamamaları yaşlı bireylerin psikolojisini olumsuz etkileyebilecek bir diğer durumdur.

Engelli bakımı veren kurumlarda özellikle zihinsel engeli bulunan bireyleri izole etme konusunda zorluklar yaşanabilir.

Kurum personellerinin 14'er gün vardiya ile çalışmaya başlamaları neticesinde yaşamlarında büyük değişiklikler olması muhtemeldir. Personelin sosyal yaşamı büyük ölçüde ev ve iş arasında sınırlanacak gibi görünmektedir bu nedenle bu durum personeli olumsuz etkileyebilir.

Bazı yaşlı ve engelli bakım merkezlerinde COVID-19 tanılı hastaların bulunması durumunda iş bırakan personelin olması muhtemeldir. Bu nedenle kurumlar personel eksikliği sorunuyla karşılaşabilir.

Eksik personel çalıştırmaya 01.07.2020 tarihine kadar cezai işlem uygulanmayacağı duyurulmuş böylece personel eksiltme kararı almanın da yolu açılmıştır. Pozitif vakaların izole kuruluşlara transfer edilmesi sebebi ile engellilerden gelen hak ediş miktarı düşebilir ve bu durumda kurucular tarafından personelin ücretsiz izne çıkarılması gibi durumlar yaşanabilir. Bu durum da mevcut personelin iş yükünü artırabilir ve izne çıkarılan personelin maddi olarak yıpranmasına neden olabilir.

Sürecin aynı zamanda kurumların maliyetini de olumsuz etkilemesi öngörülebilir. Dezenfektan, maske, eldiven gibi ürünlerin kullanım miktarı artacağı için kurumların ek masrafları olacaktır. Personelin 14 gün vardiyalarla çalışması neticesinde personele yapılan ek mesai ödemeleri de artacaktır. Kurumlara yeni hasta kabul etme hakkı tanınmadığı için ve yeni hasta alımı yapılamayacağı için maliyetin olumsuz etkileneceği söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye'de yaşlı bakım kurumlarında COVID-19 pandemisi nedeniyle alınan kararlar neticesinde kurumlarda yaşanması muhtemel olan sorunlar ele alındı. Salgın kapsamında alınan kararlar neticesinde kurum sakinlerinin ve personelinin yaşayabileceği sorunlar ve kurumlarda maliyetle ilgili yaşanabilecek sorunlara yer verildi.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaptığı bir açıklamada Türkiye'de huzurevleri ve bakımevlerinde alınan önlemlerin dünyaya örnek olduğunu belirtmiştir (URL-1). Gerçekten de dünyadaki haberlere göre İspanya ve Kanada'da huzurevlerinde yaşlı bireylerin ölüme terk edildiği ifade edilmektedir. (URL-2, URL-3). Fransa'da bir bakımevinde COVID-19 testinin geciktirilmesi sonucu birçok kişinin yaşamını yitirdiği bildirilmiştir. Öte yandan sağlık hizmetlerine yönelik kaynakların yetersizliği nedeniyle bazı Avrupa ülkelerinde triyaj sistemine geçildiği bu anlamda solunum cihazlarının daha genç bireyleri iyileştirmek için kullanıldığı bilinmektedir (URL-1). Türkiye'de yaşlı bakım kurumlarında durum, alınan önlemlerle birlikte belirtilen ülkelere kıyasla daha iyi bir görüntü çizmektedir. Ancak alınan önlemlerin doğurabileceği birtakım sorunlar da bulunmaktadır ve bu çalışmada bu olası sorunlara yer verilmiştir. COVID-19 pandemisi sürecinde yaşlı bakım kurumlarının karşılaştığı en önemli sorun kurumlara verilen desteklerin son derece sınırlı olmasıdır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu daha aktif yaşlıların bulunduğu huzurevleri ile bakıma muhtaç yaşlıların bulunduğu bakımevlerinde yaşanan sorunların aynı olmayacağıdır. Daha aktif olan yaşlı bireyler sosyal hayatlarının kısıtlanması nedeniyle birtakım zorluklar yaşayabilir. Süreç öncesinde özgürce yapabildikleri aktiviteleri yapamamaları, kurum dışına çıkmalarına izin verilmemesi, yakınlarının kuruma girişlerinin yasaklanması gibi faktörler bireyleri olumsuz etkileyebilir. Diğer yandan bakıma muhtaç olan yaşlı bireylerin özellikle de zihinsel engeli olanların ya da Alzheimer gibi nörolojik hastalıkları bulunanların hastalıkları nedeniyle izole edilememeleri gibi durumların yaşanması muhtemeldir.

Bu noktada aslında iki grup arasında sorunların farklılaşacağı dolayısıyla çözümlenmesi gereken sorunların da farklı olacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Son olarak süreç içinde sorun yaşayan personelin durumuna değinmek yerinde olacaktır. Personel işten çıkarılmadan iş bırakmaya sosyal yaşamlarının sınırlanmasından psikolojik olarak yıpranmaya kadar birçok sorunla karşı karşıyadır. Dolayısıyla bu süreçte en çok zorlanan gruplardan birinin de bu kurumlarda çalışan personel olacağı söylenebilir. Dolayısıyla önce kurumların sonra da Bakanlığın bakımevi/huzurevi personelinin haklarını gözetmesi, iyilik hallerini önemsemesi gerekmektedir. Nitekim personelin sorunlarının çözümlenmesi, daha iyi çalışma şartlarının sağlanması ve motivasyonlarının yükseltilmesi aynı zamanda daha iyi hizmet verebilmelerine de katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

AÇSHB, (2020). Kuruluşlarımıza Yönelik Koronavirüs Bilgilendirme Rehberi-2. https://ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/haberler/kuruluslarimiza-yonelik-koronavirus-bilgilendirme-rehberi-ii-yayinlandi/

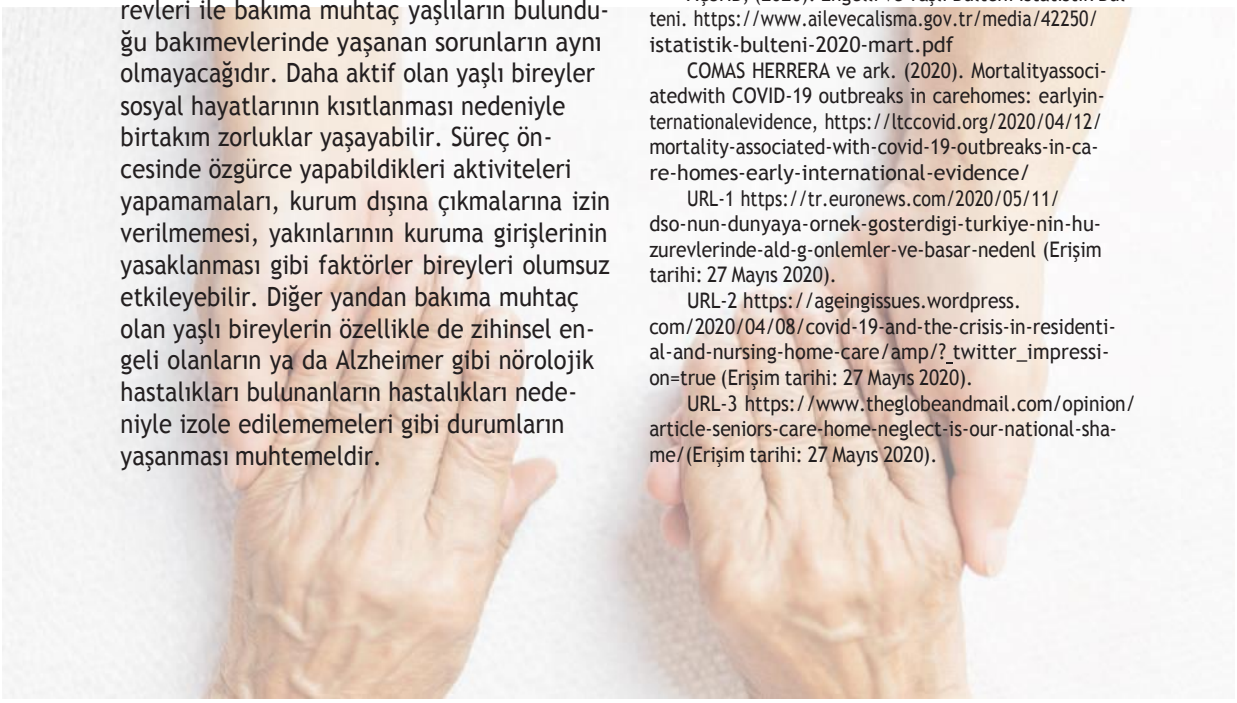
AÇSHB, (2020). Engelli ve Yaşlı Bülteni İstatistik Bülteni. https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/42250/istatistik-bulteni-2020-mart.pdf

COMAS HERRERA ve ark. (2020). Mortalityassociatedwith COVID-19 outbreaks in carehomes: earlyinternationalevidence, https://ltccovid.org/2020/04/12/mortality-associated-with-covid-19-outbreaks-in-care-homes-early-international-evidence/

URL-1 https://tr.euronews.com/2020/05/11/dso-nun-dunyaya-ornek-gosterdigi-turkiye-nin-huzurevlerinde-ald-g-onlemler-ve-basar-nedenl (Erişim tarihi: 27 Mayıs 2020).

URL-2 https://ageingissues.wordpress.com/2020/04/08/covid-19-and-the-crisis-in-residential-and-nursing-home-care/amp/?_twitter_impression=true (Erişim tarihi: 27 Mayıs 2020).

URL-3 https://www.theglobeandmail.com/opinion/article-seniors-care-home-neglect-is-our-national-shame/(Erişim tarihi: 27 Mayıs 2020).

MAKALE

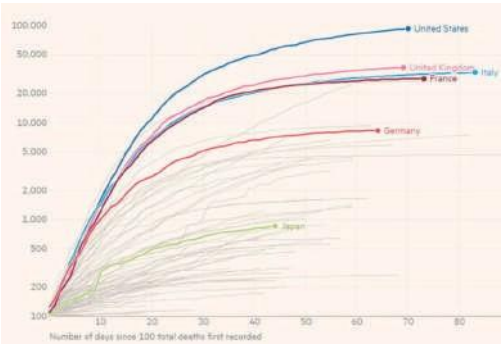
JAPON TOPLUMUNDA COVID-19 NASIL KARŞILANDI?

İkuko Murakami*

Küresel bir sorun olarak karşımıza çıkan COVID-19 pandemisi Japonya'yı da birtakım sorunlarla baş başa bırakmıştır. Sokağa çıkma yasağı uygulanmamasına ve Mart ayında Diamond Princess Gemisi'nde ortaya çıkan hastalara karşı Sağlık Bakanlığı'nın aldığı önlemlerin dünya tarafından eleştirilmesine (URL 1) rağmen şimdilik Batılı ülkelere kıyasla hasta ve ölü sayısı oldukça azdır. En güncel veriler Japonya'da 2 Haziran 2020 itibariyle toplam hasta sayısının 16.930, ölen kişi sayısının 894 olduğunu ve 14.502 kişinin de taburcu edildiğini göstermektedir. Bu noktada Japonya'nın pandemiye yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğu değerlendirilmektedir. (URL 2)

Grafik 1. Bazı ülkelerde ölü sayısı (Logaritmik ölçek) (Financial Times, 2020)

Bu başarının arkasında yatan etkenler sıralanacak olursa:

1) Salgının hızla büyüdüğü alanlara (clusters) ciddi şekilde müdahale edilmesi,

2) Japonların maske kullanma alışkanlığı (örneğin kış ayında ortak alanlarda oldukça fazla sayıda maskeli insan görülür) ve her gün banyo yapmaya düşkün olması,

3) Selamlaşırken sarılma ve öpüşme gibi davranışların olmaması ve konuşurken yüksek sesle konuşulmaması,

4) Genetik açıdan avantajlı olunması,

5) BCG aşının her vatandaşa uygulanmış olması,

6) Virüsün yayılmasının erken aşamada önlenmiş olması vb. söylenmektedir. Ancak PCR testinin fazla uygulanmaması, hasta sayısını belirlemede bir engel oluşturduğu ve buna bağlı olarak da hasta sayısının az olduğunu işaret eden eleştiriler göze çarpmaktadır (URL 3). Ayrıca Japonya'da yayılan virüsün Batılı ülkelerdeki virüse kıyasla farklı tipte olduğuna da dikkat çekilmektedir. Bu sebeplerin dışında Prof. Dr. Shinya Yamanaka tarafından Japonya'da Faktör X' in olma olasılığından söz edilmiştir (URL 4).

Bu faktörün ne olduğu henüz tam olarak bilinmese de Japonya'daki hasta ve ölü sayısının az olmasının gerekçesi olarak açıklanmasında, yeni aşının bulunmasında ve önlemler sağlanmasında faydalı olacağı söylenmektedir.

* Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Gerontoloji Bölümü

Tablo 1. Yaşına Göre Hasta Sayısı, Ölü Sayısı ve Ölüm Oranı

YAŞ	HASTA SAYISI	ÖLÜ SAYISI	AĞIR HASTA SAYISI	ÖLÜM ORTALAMA (2.5)
10 Yaş Altında	253	0	1	0.0
10-19	356	0	1	0.0
20-29	2446	0	4	0.0
30-39	2257	2	7	0.1
40-49	2431	8	31	0.3
50-59	2546	16	50	0.6
60-69	1736	42	92	2.4
70-79	1490	100	82	6.7
80 Yaş ve üzeri	1513	219	32	14.5
Diğer	272	---	---	---

(Japonya Sağlık Çalışma Bakanlığı'nın datalarından, 07.05.2020)

Bu nedenlerden bilim insanları Faktör X' in ne olduğunun arayışı içindedir.

Japonya yaşlı toplum olarak oldukça ileridedir. COVID-19 hastalığı açısından, henüz aşı bulunmadığı için yaşlılar, özellikle kronik hastalığa sahip olanlar riskli grup olarak vurgulanmıştır. Japonya'da da yaşlıların ölüm sayısı diğer ülkelere göre fazla olmasa da yine de yaş ilerledikçe ölüm oranı yükselmektedir.Japonya'da korona virüsüne karşı çok ciddi önlemler alınmamaktadır. "Mümkünse dışarıya çıkmamalı, dışarıdan gelince ellerini yıkamalı, maske takmalı, kapalı alanlarda ve kalabalık yerlerde bulunmamalı, sosyal mesafe korunmalı, vb." şeklinde önlemleri alma sorumluluğu kronolojik yaş fark etmeksizin halka bırakıldı. Okullar kapandı ama şirketler, fabrikalar gibi iş yerlerine, alış-veriş merkezlerine, kafe ve restoranlara gidip gitmeme konusu halkın kararına bırakıldı. Dolayısıyla insanlar iş yerine gidip, dışarıda spor yapıp ve alış-veriş merkezine veya kuaföre bile gidebildiler.

Halkın çoğu kendi hareketlerine sınırlılık getirse de ciddi derecede yasak koyulmayınca bazen ister istemez dışarıya çıkanlar da oldu. Japonya'da kim dışarıya çıktı? sorusuna medyada büyük ses getiren eleştiriler yapıldı. Örneğin toplumda sorun olarak tartışmaya yol açan insanlar olarak yaşlılar yer aldı. Okullar kapatıldığı için çocuklar dışarıda bulunuyorlar, buna "işte gençler!" başlığı ile medyada eleştirel manşetler ortaya çıktı. Ancak yaşlılar da dışarıya çıktılar. Örneğin ilkbaharda Japonya'da kiraz çiçekleri açtığında yaşlılar da bu gezilerde bulundular. Her ne kadar insanlar bu mevsimde gezmeye çıkmak istese de evde kalmak zorunlu olmasına karşın yaşlılar da gezi yerlerinde bulundular.

Çoğu insanın evinde kaldığı bu pandemi döneminde yaşlıların daha çok sağlık sıkıntısı yaşayabilecekleri ve kırılgan bir hale kolayca düşebilecekleri bilinmektedir. Bunu önlemek amacıyla yaşlıların evlerinde yapabileceği hareketler tavsiye edilmektedir (URL 5). Öte yandan, baby-boomer kuşağını temsil eden yani şimdi 70'li yaşlarında olan ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyaya gelen bu insanlar özgürlük havası içinde büyüyen, çalışan ve ülke ekonomisine katkı sunmalarıyla bilinen bir popülasyondur. Onlar bununla gurur duyarken diğer taraftan kendi sağlıklarına fazlaca güvendikleri, her zaman kendi kararları ile ön planda olup yasak koyulmasına daha doğrusu 'talimat verilmesine' tepki gösterdikleri olmuştur (URL 6).

Tabii bu şekilde davranan, yaşlıların bir kısmıdır. Ancak bu tip bencil bir davranışa karşı "gençlerden daha çok yaşlılar evde kalmalı" şeklinde söz edenler de ortaya çıkmış ve toplumda tartışmalara yol açmıştır (URL 7).

Diğer bir toplumsal olay ise süpermarkette ve eczanelerde maske, antiseptik solüsyon hatta kağıt havlu ve tuvalet kağıdının hepsinin satın alınmış olmasıdır. İnsanlar ya internet aracılığıyla ya da sabah erkenden kuyruk oluşturup bu tür ürünleri almaya çalışmışlardır (URL 8).

Ancak uzun süre beklemelerine karşın gerekli malzemelerin sağlanmaması, insanları bir şekilde strese sokmuş ve bazıları agresif bir şekilde dükkân elemanlarına şikayetlerde bulunmuş bazen olaylar kavgaya kadar dönüşmüştür (URL 9).

Genelde Japonların, deprem gibi zor durumlarda paniğe kapılmadan sakin ve görgülü davrandıkları söylenmesine karşın bu sefer bir nevi saldırgan bir şekilde davranmaları çok üzücüdür yine de bu acı bir gerçektir. Peki suç kimde aranmaktadır? Bu olayda suçlu insanın yaşlılar olduğu düşünülmektedir çünkü sabah erkenden market önünde bekleyebilen grubun sadece emekli yaşlılar olabileceği düşünülmüştür. Peki, gerçekten yaşlılar saldırgan şekilde davrandılar mı? En azından bu sorun, Japon toplumunda yaşlıların bencilliği olarak algılanmıştır. Gemi ile seyahate çıkıp virüse yakalananlar içinde yaşlıların fazla olması ile birlikte, yaşlıların bu şekilde davranmaları da göze çarpmış ve yaşlılara karşı negatif bir bakış açısının doğmasına neden olmuştur. Hatta, bu sorunların kuşaklararası çatışmaya ve birtakım kopukluğa zemin hazırladığına dikkat çekilmektedir(URL 10).

Bir süre özellikle Mayıs ayının tatil günlerinde Tokyo, Osaka ve Hokkaido başta olmak üzere bütün Japonya'da "acil durum bildirimi" şeklinde uyarıda bulunulmuştur (Nisan ortasından itibaren yaklaşık 40 gün). Ondan sonra daha fazla ekonomik sıkıntılara yer vermemek için Mayıs ayının sonundan itibaren normal yaşam tarzına/temposuna geri dönülmüştür. Öğrenciler okula dönerek, insanlar iş yerlerine giderek, kafeler, restoranlar ve mağazalar yavaş yavaş açılarak hayat eski haline geri dönmeye başlamıştır. Japonya'da korona olayının başından beri"virüs ile savaşmak" yerine "virüs ile birlikte yaşamak" düşüncesi paylaşılmaktadır. Tekrar normal hayata dönüş gerekçesi olarak, hasta ve ölü sayısının azalmasıyla birlikte virüsü tamamen yok etmenin mümkün olmadığı, bunun yerine toplumda bağışıklık kazanılması gerektiği, bilim insanları tarafından sunulmaktadır. Prof. Dr. Yamanaka, "Her ne kadar şimdi toplumumuzdan kırmızı ışık kaldırılmış olsa da bizler sarı ışıkta yürüyoruz." sözüyle ikinci dalganın gelmesine karşı dikkat etmemiz, önlem almaya çalışmamız ve hazırlık yapmamız gerektiği uyarısında bulunmaktadır.(URL 11)

KAYNAKÇA

(URL1) Japonya'nın aldığı Korona virüsü önlemlerine karşı eleştiriler (Newsweek Gazetesi, 04 Mart, 2020): https://www.newsweekjapan.jp/stories/world/2020/03/post-92597.php

(URL 2) Japonya'da hasta ve ölü sayısının az olması (Japan Business Press web sayfası, 29 Mayıs, 2020): https://jbpress.ismedia.jp/articles/-/60723

(URL 3) PCR testinin az uygulanması (Newsweek Gazetesi, 29 Mayıs, 2020):https://www.newsweekjapan.jp/stories/world/2020/05/oecd3736.php

(URL 4) Prof. Dr. ShinyaYamanaka'nın web sayfası: https://www.covid19-yamanaka.com/cont11/main.html

(URL 5) Kırılganlık önlemi (NHK web sayfası, 10 Nisan, 2020): https://www.nhk.or.jp/kaisetsu-blog/700/427226.html

(URL 6) Yaşlıların dışarıya çıkma davranışının sebebi (President Woman sayfası, 12 Mayıs, 2020): https://president.jp/articles/-/35204

(URL 7) Tartışmaya yol açan haber (Asagei Biz sayfası, 11 mart, 2020)https://asagei.biz/excerpt/13686

(URL 8) Dükkân elemanlarına şikâyet (FNN Prime Online, 10 Nisan, 2020): https://www.fnn.jp/articles/-/29912

(URL 9) Maske vb. hepsinin satın alınması ile ilgili (Chuugoku Gazetesi, 17 Haziran, 2020):https://www.chugoku-np.co.jp/living/article/article.php?comment_id=624018&comment_sub_id=0&category_id=1190

(URL 10) Erika Takahashi & Jason Danely, Those Who Come Early, Association for Anthropology, Gerontology and Life Course: https://anthropologyandgerontology.com/those-who-come-early

(URL 11) İkinci dalgaya karşı gerekli davranış ile ilgili (NHK NewsGood Morning Japan, 29 Mayıs, 2020): https://www.nhk.or.jp/ohayou/digest/2020/05/0529.html

RÖPORTAJ

''Orayı da Burayı da Sevdik'' İki Ülkeye Ait Olan Yaşlı Göçmenler

Jolien Klok*

Mayıs 2018 tarihinde, yanımda tercümanım (araştırma asistanı olarak) Meltem Halaceli, bir ses kayıt cihazı, röportaj rehberliği ve ayrıca yüksek dozda da meraklı bir duruşla, güzel belde Bahadın'da kaldım. İbrahim Yerden, belediye başkanı ile birlikte bizim için Öztürk ailesinin alt kat konutunda güzel bir yer ayarladı. Çeşitli insanlarla çay içtik, güzel tepelerde yürüyüşler yaptık; okulu, mezarlığı, yeni bakımevini ziyaret ettik, belediye sarayının karşısında gözleme ve daha birçok envai çeşitte lezzetleri tattık, fakat daha çok birkaç özel kişiyle de sohbet ettik. Ortalama olarak yetmiş iki yaşlarındaydılar, ekseriyetle Almanya'dan gelmişlerdi ve hemen hemen bütün yaz boyunca doğdukları ve büyüdükleri belde olan Bahadın'da kalıyorlardı.

Söz konusu saha çalışmasını Amsterdam Vrije Universiteit'te yaptığım doktora çalışması çerçevesinde yaptım. Bu proje Avrupa'daki yaşlı göçmenlerin uluslar ötesi yaşlanmasını konu almaktadır. Uluslar ötesi yaşlanmadan kastım, bir ülkeden fazla ülkeyi kapsayan bir çerçevede yaşlanma sürecini organize etmek, şekil vermek ve baş etmektir (Horn, Schweppe, & Um, 2013:7). Kısacası yaşlı göçmenlerin geldikleri ülkelerle ne tür ilişkilerinin olduğunu araştırıyorum. Bu çerçevede iki tür boyuta ayırıyorum: Uluslar ötesi davranış ve aidiyet. Uluslar ötesi davranış insanların geldikleri ülke ile telefon veya Skype aracılığıyle ilişki içinde bulunmaları demek. İnsanların geldikleri ülkeleri ziyaret etmeleri, para göndermeleri veya Türkiye'deki seçimler için oy kullanmaları da uluslar ötesi davranış biçimine dahildir. Uluslar ötesi 'insanın kendisini evinde (sılada) hissetmesi', uluslar ötesi yaşlanmanın daha karmaşık bir boyutudur, çünkü daha az net ölçülebilir. Geldiği ülkeyle ilişkili olarak evinde olma duygularını içermektedir. Örneğin insanın geldiği ülke ile çok güçlü bir bağ hissetmesi veya sürekli geri dönmeyi düşünmesi buna örnektir.

Bahadın'da uluslar ötesi yaşlanmanın ikinci boyutunu araştırdım: "Uluslar ötesi kendini sılada hissetme". Yaşlı göçmenlerle geldikleri ülkedeyken konuşmak istedim. Oysa daha önce Hollanda'da araştırma yapmıştım, Hollanda'daki durumu biliyorum, fakat göçmenler geldikleri ülkedeyken acaba neler hakkında konuşuyorlar? Geldikleri ülkelerin nesini beğeniyorlar veya neden kendilerini sılada hissediyorlar veya hissetmiyorlar? Ayrıca geldikleri ülkelere döndükleri zaman, Batı Avrupa'da herhangi bir yerdeki 'yeni yurtlarına' nasıl bakıyorlar? Bu ve buna benzer birçok sorulara, Mayıs 2018 tarihinde yaptığım gezide çeşitli cevaplar almıştım. Şimdi ise tüm bu konuşmalar, röportajlar, gözlemlemeler analiz edildi ve bunlardan bazı sonuçlar çıkarabilirim.

Bahadın'da röportaj ve gözlemlemeler sonucunda vardığım sonuç, yaşlı göçmenler her iki ülkede (Söz edilen iki ülke Türkiye ve Almanya'dır, fakat Belçika, Fransa ve Hollanda'dan da bu araştırmaya katılan insanlar vardı) kendilerinin sılada hissetmelerini

* Amsterdam Vrije Universiteit, Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Boelelaan 1081, 1081 HV Amsterdam, Hollanda

sağlayan insanlara, hizmet ve olanaklara, doğa, kültür ve mülkiyete sahipler. Örneğin Almanya'da çocukların ve torunların yakınlarında oturmalarına, her şeyin daha iyi ve düzenli olması ve olanakların geniş olmasına çok önem vermektedirler. Ayrıca Almanya'nın Türkiye'den daha demokratik olduğunu da söylemektedirler. Düşüncelerini anlatabilme konusunda kendilerini çok daha özgür hissettiklerini ve daha ciddiye alındıklarını ifade ediyorlar.

Konuştuğum insanlardan birinin anlatımları ile:

''Bir kadınla birlikte özgürce bir restoranda kahve içemem. Burada (Türkiye'de) bir kadın çay içemez, fakat Almanya'da mümkün. […] Sorun olmaz. Orada özgürlük ve çağdaşlık içinde yaşıyoruz. […] Orada daha fazla özgürlük içinde kendi görüşümü belirtebilirim, orası daha demokratik. Bahadın'da da özgürce fikirlerimi belirtebilirim, fakat Bahadın'ın sınırları dışında özgürce görüşlerimi ifade etmem mümkün değil.''

Dikkati çeken, Bahadın'ın, insanların kendisini sılada hissettiği, özgür bir yer olduğu, fakat Türkiye'nin bütününde ise, özgürlüğün çok daha az hissedildiğidir. Her şeye rağmen Bahadın'da yaşlı göçmenlerin Almanya'da bulamadıkları kendilerini sılada hissettikleri, özel şeyler mevcuttur. Örneğin güzel bir hava, muhteşem bir çevre ve evlerin etrafında çeşitli meyve ve sebzelerin yetiştirildiği bahçelerin varlığı. Diğer taraftan insanlar genellikle Bahadın'ın daha eğlenceli olduğunu, komşuların Almanya'dan daha misafirperver olduklarını, her eve kahve içmek ve sohbet etmek için girebileceklerini söylemektedirler. İnsanlar aynı zamanda Almanya'da insanlar arası 'derin bir irtibattan' mahrum olduklarını belirtmektedirler.

Araştırmaya katılan insanlardan bir tanesi şunu ifade ediyordu:

''Önemsediğim insanların birçoğu Bahadın'da. Almanya'da insanlar seni daha sonra tanıyorlar. Ben çocukluğumdan bu tarafa Bahadın'dayım. Burada insanların babasını ve annesini tanıyorsun ve daha uzun bir süre ilişkin var, bundan ötürü insanlarla burada oradan daha farklı bir ilişkin var, Almanya'daki insanları sonradan tanıdığın için…Orada daha çok birebir sohbetlerin var, çünkü baba ve annelerini tanımıyorsun''.

Bahadın'da doğdukları ve büyüdükleri için ve daha uzun bir geçmişleri olduğu için, Bahadın onlar için çok önemli bir yer. Fakat Almanya da onlar için çok şey ifade etmektedir. Bundan ötürü vardığım sonuç, uluslar ötesi yaşam biçimine sahip olan yaşlı göçmenler kendilerini sılada hissettikleri yerlere başarılı bir şekilde gidebilmektedirler. Bu, her zaman iki ülkede yaşamaktan ötürü mutlu ve hoşnut oldukları anlamına gelmemektedir. Bazen iki ülkeden birisini (farklı özelliklere ve sıla duygularına sahip olan) özlemek de yük olmaktadır. Her şeye rağmen bu durum kişinin kendisini "hiçbir yerde sılada hissetmemesine" yol açmamaktadır, tam tersine, kişi "her iki ülke de kendisini sılada" hissetmektedir. Uluslar ötesi yaşam söz konusu insanlar tarafından yaşamlarının bir parçası haline öyle bir dönüştürülmüştür ki, herhangi bir sorun olarak görmemektedirler. Bilakis, her iki yerde de sıla duygusunu tatma konusunda kendilerini geliştirmişlerdir.

Bu araştırmadan ötürü çok mutluyum ve hangi şekilde olursa olsun katkıda bulunanlara teşekkür ediyorum. Bazıları röportajlara katılırken, diğerleri kalacak yer tedarik ettiler veya bize yemek yaptılar. Aynı zamanda bize denekleri bulmamız konusunda yardımcı olanlar da vardı. Meltem adına da hepsine her şey için teşekkür ediyorum; gösterilen misafirperverlikten ve hoş karşılamadan ötürü, kendimizi Bahadın'da sılada hissettik.

Hollandaca ve İngilizce yazıları kıyaslayarak çeviren: Zafer Aydoğdu

Kaynak:

Horn, V., Schweppe, C., & Um, S. G. (2013). Transnational aging—A young field of research. Transnational Social Review, 3(1), 7-10.

REPORTAGE

"We love it hereand there": Turkish older migrants belonging to two places

Jolien Klok*

Together with a research assistant – Meltem Halaceli –, a voice recorder, an interview guide and a good dose of curiosity, I stayed in the beautiful village of Bahadin, during May 2018. Ibrahim Yerden, together with the mayor, arranged for a nice place for me to stay on the ground floor of house Ozturk. I drank tea with all kinds of people, made walks through the pretty hills, and ate Gözleme and a variety of other treats at a place opposite of the town hall. I visited the school, the graveyard and the new care home, but above all I spoke to some very special people. They were on average 72 years old, came mainly from Germany and stayed in Bahadin during the summer period; the place they were born and raised.

All of this was done as part of my doctoral research at VU Amsterdam. The project focuses on transnational ageing of older migrants in Europe. Transnational ageing is understood as "the process of organizing, shaping, and coping with life in old age in contexts which are no longer limited to the frame of a single nation state" (Horn, Schweppe, & Um, 2013:7). I thus research the variety of ways in which older migrants relate and connect to their country of origin. To that end, I distinguish two dimensions: transnational behaviour and transnational belonging. Transnational behaviour is, for instance, keeping in touch with people in the origin country through telephone or Skype. Visiting the country, sending money there and voting in its elections are also considered transnational behaviour. Transnational belonging is a somewhat more complex dimension of transnational ageing, as it is less tangible and harder to measure. It covers feelings of being 'at home' in the origin country. Feeling a strong connection to that country is an example of transnational belonging, just as the constant consideration of a permanent return there.

In Bahadin I researched the second dimension of transnational ageing: transnational belonging. I was eager to study transnational ageing in the origin country. Indeed, I had already done research from the context of the Netherlands, which I know, but what are older migrants actually talking about when speaking of the origin country? What exactly do they like about it, why do they feel at home there or why not? And how do they think about their 'other' country in Western Europe, when they are in the origin country? I had these – and many other – questions in mind when I travelled to Bahadin. I got various answers. As all conversations, interviews and observations have now been analysed, I can draw some conclusions.

I determined that older migrants have and cherish people, services and facilities,

* Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Vrije Universiteit Amsterdam, De Boelelaan 1081, 1081 HV Amsterdam, The Netherlands

nature, culture and properties that nourish a sense of belonging, in both countries (from now on: Germany and Turkey, though there were also some (though few) people from the Netherlands, France and Belgium taking part in the research). In Germany they are very much attached to the fact that their children and grandchildren are nearby, for instance, just like amenities and care services. Also, people told me that Germany is more democratic than Turkey. They feel more at ease to freely express their opinion and feel that their voice is being heard. In the words of one of them:

"I can just have coffee at a restaurant with a woman, at liberty. A woman can't have tea here [in Turkey], but in Germany she can. [...]No problem. There we live in freedom and modernity. [...] I can give my opinion there with much more freedom, it's much more democratic there. In Bahadin I can also freely express myself but as soon as I am outside of Bahadin, I can no longer express myself in a free manner."

Striking is that Bahadin is experienced as a place of liberty where people feel at home, but larger Turkey is to a much lesser extent. However, there are also specific characteristics of Bahadin that make older migrants feel at home there as well, which are being missed when in Germany. For instance, the nice weather, the beautiful surroundings and the fine houses with extensive gardens where fruit and vegetables are produced. Next to that, people often find Bahadin more sociable because the neighbours are more hospitable than the neighbours in Germany and because you can always have a random chat somewhere, or visit someone for a cup of tea. They also mention to miss a "deeper connection" to people in Germany. One of my informants for instance states:

"The most important people are here [in Bahadin]. Because the people there [Germany] will get to know you later. I've been here [in Bahadin] since I was a child, so... Because you even know the father and mother from the people here, and have had contact with them for much longer, you have a very different relationship than with people in Germany... There you only have one-on-one conversations, because you don't know their father and mother."

Because people were born and raised in Bahadin and have a long history there, the place is very precious to them. But Germany also means a lot to them. I conclude, therefore, that older migrants, with their transnational lifestyles, successfully navigate the places they feel to belong. This does not imply that living in two countries is only experienced as nice. It can also pose a burden to always miss one of the two countries. Yet, this does not result in a feeling of "not belonging anywhere", but rather in a feeling of "belonging in both places". Transnational ageing is so ingrained in older migrant lives that they hardly suffer from it, but have actually become very good at fulfilling their need to belong by living in two countries.

All in all I am super happy with this research and very grateful for all who have contributed to this study in one way or another. Some took part in an interview, whereas others arranged for a place to stay or cooked for us. There were also many who helped us recruit informants. Without all of them, this research could not have taken place. Also on behalf of Meltem I sincerely thank them for everything; because of their hospitality and welcoming attitude, we have also felt to be 'at home' in Bahadin!

Reference:

Horn, V., Schweppe, C., & Um, S. G. (2013). Transnational aging—A young field of research. Transnational Social Review, 3(1), 7-10.

MAKALE

İLERİ YAŞ VE COVID-19

Suzan YAZICI*

2019 senesi sonlarında adını duymaya başladığımız, 2020 senesi Mart ayı itibariyle de ülkemizde görülmeye başlayan COVID-19 adı verilen koronavirüsü, hayatımızı altı aydır ciddi bir şekilde etkiledi ve muhtemelen yaşam biçimimizi de kalıcı olarak değiştirecek. Gelecekte tam olarak ne ile karşılaşacağımız belli olmasa bile, günümüze dek yaşadıklarımız az çok bu tahmini yapmamızı mümkün kılıyor. Hastalığın yaygınlığı ve güncelliği sayesinde herkes COVID-19 ile ilgili birçok şeyi öğrenmiş durumdadır. Bu yazının hedefi hastalık ile ilgili kısa bilgi vermek ve hastalığın ileri yaşlara özgü bulgularını tartışmaktır.

COVID-19 virüsü 2019 senesi sonlarında ilk kez Çin'in Wuhan şehrinde görülmüş, ardından tüm dünyaya hızla yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), nisan ayı itibariyle COVID-19 ölümlerinin %95'ten fazlasının 60 yaş ve üzeri kişilerde, %50'den fazlasının ise 80 yaş ve üzerindeki kişilerde kişilerde görüldüğünü bildirmiştir. İsveç'te ölümlerin %90'ı 70 yaş ve üzeri kişilerde görülmüştür. görüldüğü bildirilmiştir. Bakımevlerinde kalan yaşlılar ise ileri yaşta olmaları ve sağlık durumlarının daha kötü olmasından dolayı daha fazla risk altındadır. New Yok Times'ın haberine göre ABD'de ölümlerin yaklaşık üçte biri bakımevlerinde olmuştur ve en az 28.000 bakımevi hastası ve çalışanı hayatını kaybetmiştir. Belçika'da bu oran %53, Kanada'da %62, Fransa'da %39-51, İspanya'da %67 olarak bildirilmiştir.*

COVID-19 virüsünün başlıca bulaşma yolu öksürük, hapşırma veya konuşma sonrası damlacıkların karşıdaki kişinin solunum yollarına ulaşmasıdır. Daha az oranda ise virüs bulaşmış yüzeylere temas sonrası kişinin ağzına ve yüzüne teması yoluyla olmaktadır. Virüsün bulaşması sonrası 2-14 gün arasında ortaya çıkabilen bulgular en sık bulaşma sonrası 3-5 gün arasında görülmektedir. Tanı, kişiden alınan boğaz sürüntüsü, PCR testi ve solunum sorunu yaşayan kişilerde BT ile konulmaktadır. Kişinin testlerinin negatif çıkması hastalığı dışlamaz. Testi negatif gelen birçok COVID-19 vakası bildirilmiştir. Hastalığın ana belirtileri arasında nefes darlığı ve öksürük gibi solunum sorunları vardır. Bu bulguların yanı sıra ateş ve kas ağrısı

*Aile Hekimi

en sık görülen bulgulardandır. Boğaz ağrısı, tat duyusunun kaybı, ishal ve deride döküntüler de diğer belirtiler arasında bildirilmiştir.

Bazı kişiler, özellikle çocuklar ve gençler virüsle temas etmelerine rağmen herhangi bir bulgu göstermeyebilir. Hastalığa yakalanan kişilerin büyük çoğunluğu hastalığı hafif atlatmaktadır, ancak zatürre, çoklu organ yetmezliği, solunum yetmezliği ile yoğun bakım tedavisine ihtiyaç duyan veya hayatını kaybeden hastalar vardır. (Hui vd., 2020) Hastalık erkeklerde kadınlara oranla daha öldürücü seyretmektedir (Erkek/kadın ölüm oranı=%2.8/1.7). Diyabet, kalp hastalığı gibi ek hastalıkları olan kişiler ve ileri yaştaki kişiler bu hastalığı daha ağır geçirmekte ve risk grubu olarak değerlendirilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü, nisan ayı itibarı ile COVID-19 ölümlerinin %95'ten fazlasının 60 yaş ve üzeri kişilerde, %50'den fazlasının ise 80 yaş ve üzerindeki kişilerde görülmüştür. İsveç'te ölümlerin % 90'ı 70 yaş ve üzeri kişilerde görüldüğü bildirilmiştir. Bakımevlerinde kalan yaşlılar ise ileri yaşta olmaları ve sağlık durumlarının daha kötü olmasından dolayı daha fazla risk altındadır. New Yok Times'ın haberine göre ABD'de ölümlerin yaklaşık üçte biri bakımevlerinde olmuştur ve en az 28.000 bakımevi hastası ve çalışanı hayatını kaybetmiştir. Belçika'da bu oran %53, Kanada'da %62, Fransa'da %39/51, İspanya'da %67 olarak bildirilmiştir. (URL 1)

Bu durumun birçok sebebi vardır. Herhangi bir kronik hastalığı olmasa bile ilerleyen yaşlarda organlarımızın işlevlerinde azalma görülmektedir. Hastalık özellikle solunum sistemini olumsuz etkilemektedir. İleri yaşlarda akciğerlerimiz esnekliğini kaybeder, kapasitesinde düşme görülür. Bu durum akciğerlere virüsün daha kolay yerleşmesine yol açar. Ayrıca hastalıkla savaşmada bağışıklık sistemi önemlidir. İleri yaşlarda bağışıklık sistemi de gerilemektedir. (URL 2)

Normal yaşlanma sürecinin etkilerinin yanı sıra, diyabet, kalp hastalığı, yüksek tansiyon gibi altta yatan kronik hastalıklarının olması kişiyi hastalığa karşı daha hassas yapmaktadır ve ileri yaştaki kişilerin kronik hastalıklara yakalanma olasılıkları daha sıktır. Bu hastalıklar hastalıkla başa çıkma ve iyileşme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Kronik hastalıkların en yüksek oranla risk oluşturanı kalp-damar yolu hastalıklarıdır. Bunu diyabet hastalığı takip etmektedir.

Tablo 1: Kronik hastalıklar ve ölüm oranları (URL 3)

KRONİK HASTALIKLAR	ÖLÜM ORANI
Kalp-Damar Hastalığı	% 10.5
Diyabet	% 7.3
Kronik Akciğer Hastalığı	% 6.3
Hipertansiyon	% 6.0
Kanser	% 5.6
Hastalık Öyküsü Yok	% 0.9

Bulgulara yönelik destekleyici tedavi ve çeşitli antiviral tedaviler uygulanmakla beraber hastalığın spesifik bir tedavisi yoktur, aşı henüz üretilmemiştir ve üretiminin ve yaygın olarak kullanmaya başlanmasının en erken 2020 senesi sonunda olabileceği tahmin edilmektedir. Bu durumda hastalıktan korunmak için önlem almak önem arz etmektedir. Bu önlemlerin başında ana bulaş yolu olan yakın temasın önlenmesi gelmektedir. 1.5, ideal olarak 2 metre fiziki mesafe uygulanması önerilmektedir. Maske kullanımı için ülkeden ülkeye değişen uygulamalar olmakla beraber, özellikle hasta kişinin veya hasta ile temasta

olan kişilerin kullanması önerilmektedir. Virüsün yüzeylerden temasla bulaşmasını önlemek için ellerin sıklıkla yıkanması önemlidir.

Hastalıktan korunmak için uygulamada olan iki aydan daha uzun süren 65 yaş ve üzeri kişilerin sokağa çıkma kısıtlamaları hastalığın yaygınlığını azaltmıştır ancak beraberinde birçok sorunu getirmiştir. İleri yaşlarda aktif bir yaşam sürmek, egzersiz yapmak çok faydalıdır. Kısıtlamalar yaşlıların en sık yaptıkları egzersiz olan yürüme olanağını da kısıtlamıştır. Hareketsizlik özellikle dolaşım sorunlarına, kan pıhtısı oluşumuna, felce, kullanılmayan kasların zayıflamasına yol açabilir. Bunun yanı sıra sosyal ilişki kurmak, aile bireyleri ile birlikte vakit geçirmek de sağlıklı bir yaşlılık dönemi için gereklidir. Kısıtlamalar bu ilişkileri de kısıtlamıştır ki bu durum ileri yaşlarda görülen depresyon sıklığını arttırmıştır.

Bu yazının yazıldığı an itibarı ile ülkemizde hastalığın ve ölüm hızının azalması sonucunda normal hayata geçiş süreci başlamıştır. Bu durumun hastalığın yayılmasını ne şekilde etkileyeceği bilinmemektedir. 65 yaş ve üzeri kişilerin sokağa çıkma kısıtlamalarının kalkması hastalığın ileri yaşta görülme sıklığını arttırabilir. İleri yaşta korunma güncelliğini yitirmemiştir, bilakis önlemlerin azalması bulaşma riskini arttıracağı için ileri yaşta kişisel korunma önlemlerinin alınmasına daha fazla dikkat etmek ve özellikle belirti göstermeyen, çalışan ve sosyal yaşamın içinde olan kişilerin ileri yaşlarda olan yakınları ile yakın temastan kaçınmaları gerekmektedir. Önlemlere hastalığın kesin tedavisi veya etkili bir aşı bulunana dek uyulması herkesin faydasına olacaktır.

KAYNAKÇA:

"WHO Director General'sopeningremarks at themediabriefing on COVID-19". World HealthOrganization (WHO) . 11 March 2020.

"WHO Director General'sopeningremarks at themediabriefing on COVID-19". World HealthOrganization (WHO) . 11 March 2020.

"Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Symptoms". CentersforDisease Control andPrevention. United States.

Hui, D. S., Azhar E, Madani TA, et al (2020). The continuing 2019-nCoV epidemic threat of novel coronaviruses to global health-The latest 2019 novel coronavirus outbreak in Wuhan, China. Int J Infect Dis, 91(26), 264-6.

URL 1 https://www.medicalnewstoday.com/articles/the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-older-adults#COVID-19-deaths-in-care-homes

URL 2 https://www.aarp.org/health/conditions-treatments/info-2020/coronavirus-severe-seniors.html

URL 3 https://www.worldometers.info/coronavirus/coronavirus-age-sex-demographics/

MAKALE

Büyük Britanya'da COVID- 19 Sürecinde Yaşlı Bakımına Genel Bir Bakış

Ferda ERDEMİR*

Bu yazıyı yazdığım dakikalarda, (7 Nisan 2020), Birleşik Krallık'ta COVID- 19 dolayısıyla ölüm oranı 40,597 olarak açıklandı. İngiltere' deki ölüm sayısı ise 36,244. Ancak resmi rakamların gerçek rakamları yansıtmadığı, ülkede bilinen ve konuşulan bir durum.

Birçok kaynak, dört ülkeden oluşan Birleşik Krallık'ta gerçek ölüm sayısının elli binin üzerinde olduğu ve bu rakamın on dört binini sadece bakım ve huzur evlerinde gerçekleşen ölümlerin oluşturduğu yönünde açıklamalar yaptı.

Ülkede ilk virüs vakaları ocak ayı ortalarında görülmeye başladı. Şubat ayından itibaren de halkı, her türlü kurum ve kuruluşu, hem virüs hakkında, hem de virüsten kaynaklı alınan önlem ve uygulamalar hakkında bilgilendiren günlük bültenler yayımlanıyor. Bültenler bakım sektöründe hizmet veren kurum ve kuruluşlar için, alınan önlemler ve uygulamalar konusunda kılavuz görevi görüyor. Hangi vakaların öncelikli olduğu, hangi vakalarda kişisel korunma ekipmanlarının kullanılmasının zorunlu olduğu, günlük yayımlanan bu bültenlerde açıklanıyor.

23 Mart itibarıyle, Birleşik Krallık'taki bütün ülkelerde "zaruri olmayan" işletmelerin geçici olarak kapatılması kararı alındı. Bu tarihten itibaren sadece, eczaneler ve yiyecek satan işletmeler açık tutuldu. İnsanların zaruri ihtiyaçları; ilaç, yiyecek temini ve günde bir kez evlerinin yakınında egzersiz yapmaları dışında sokağa çıkmaları yasaklandı. COVID- 19 dolayısıyla aşırı risk grubuna giren insanların bu temel ihtiyaçları karşılamak için bile sokağa çıkmaları yasaklandı. Bu gruba girenler kendilerini 7/24 karantinaya aldılar ve ihtiyaç duydukları her türlü hizmet, ya belediyelerin sunduğu sosyal hizmetler aracılığıyla ya da gönüllülük esasına dayanan hizmetler ile karşılandı ve karşılanmaya devam ediyor.

Son bir haftada, ülkenin tamamen kapatılması kuralları esnetildi ve işletmeler yavaş yavaş açılmaya başlandı. Ancak bu uygulama halkın çok memnun olduğu bir durum gibi görünmüyor. Çünkü risk ve endişe hâlâ ülkeye hâkim. Ülkedeki bu normale dönüş çalışmalarıyla ilgili en çok da yaşlılar endişelerini dile getiriyorlar.

Korona yediden yetmişe herkesi endişelendiren, korkutan bir virüs oldu. Ancak yaşlılar ve bakıma muhtaç olanlar, özellikle birtakım hastalıkları olan yaşlılar, bu virüsten ve virüs dolayısıyla getirilen uygulamalardan orantısız bir biçimde etkilenendi.

* Yaşlı, engelli ve mental sorunları olanların hak savunucusu / (Community Advocate, Community Mental Health Advocate)

Birleşik Krallık'taki ölüm oranının %90'ını yaşlılar oluşturuyor. Koronadan ölen yaşlıların içerisinde de yine orantısız bir biçimde siyahî ve etnik azınlıktan olanlar, İngiliz, İrlandalı ya da Gallerlilere göre daha fazla. Öyle ki bu durum ülkede soruşturulması gereken bir durum olarak gündeme geldi.

Bu konuyla ilgili birtakım iddialar bulunmakla birlikte, henüz, ölüm oranlarının yabancı uyruklu olanlarda daha fazla olmasının nedenine dair kesin bir açıklama getirilmedi. Ülkede, siyahî veya etnik azınlıktan olan politikacılar ve yabancılara hizmet veren kurumlar, toplumun bu kesimi için yeteri kadar önlem alınmadığına, bunun da ayrımcılıktan kaynaklı olduğuna vurgu yaparken, bazı sağlık örgütleri, ölüm oranlarının daha fazla olduğu gruplarda, COVID-19'da risk teşkil eden sağlık sorunlarının daha yaygın olduğu yönünde açıklamalar yaptı. Mesela Asya kökenli, Hindistan, Pakistan gibi ülkelerden gelmiş yaşlılarda şeker hastalığının çok sıklıkla görüldüğü ve bunun COVID-19'la mücadelede ciddi bir engel teşkil ettiği yönünde açıklamalar yapıldı. Ben, bazı kültürel özelliklerin de COVID-19'un etnik kökeni Britanyalı olmayan insanlar arasında daha yaygın olmasında etkileri olduğunu düşünüyorum. Toplumun bu kesimi Britanyalılara göre sosyal buluşmaları, aileler arası ziyaretleri daha sıklıkla yapan gruplar, sosyal mesafe kuralını daha esnek uygulayan kültürler olduğundan virüs bu kesimlerde çok daha hızlı yayıldı.

Virüsün ülkede yayılması ile birlikte bakım, ülkenin en çok konuşulan ve tartışılan gündemi oldu. Sağlık ve bakım sektöründe çalışanların sayısında azalmalar oldu; çünkü kendisinde virüs belirtisi olan herkese kendini 14 gün karantinaya alma zorunluluğu getirildi. Bu insanlara test yapılmadığı için, normal soğuk algınlığı belirtisi olanlar da bu kurala uymak zorunda kaldı. Bu da bakıcı ve sağlık çalışanlarının sayısını düşürdü.

Ancak ülkede çok hızlı bir biçimde uygulamaya konulan gönüllü çalışma programları bu soruna çözümde oldukça etkili oldu. Binlerce kişi, emekli doktorlar, hemşireler, sokağa çıkma yasağı uygulaması dolayısıyla kendi işlerine devam edemeyenler bu programlarda gönüllü çalışmak üzere başvuruda bulundular.

Bakıma ihtiyacı olanların bakımları, sosyal hizmetler aracılığıyla devam ettirilirken, gönüllüler de bu insanlar için alışveriş yaptılar, ilaçlarını eczaneden aldılar, kısacası kişinin ihtiyacı olup da kendi bakıcısının yapmaya vakti olmadığı işleri üstlendiler. Bu çalışma yöntemi ülkede virüsten kaynaklı oluşan bakım sektöründeki krize tamamıyla olmasa da etkili bir çözüm oldu.

Bu çalışmaların yanında, bu gruplara katılmamış olan ama kendi tanıdıklarından belirlemiş olduğu yaşlılara yardım edenlerin sayısı da ülkede oldukça fazla oldu.

İngiltere'de pandemi sürecinde COVID-19 Yasası (COVID-19Act 2020) adı altında bir yasa çıkarıldı. Bu yasa aslında tarihinde pek karşılaşılmayan, ülkede yürürlükte olan diğer bazı yasaları etkileyen "torba yasa" şeklinde çıkarıldı.

Bu yasa yaşlı ve engellilerin bakım alma haklarını nasıl etkiledi?

COVID-19 Yasası, ülkede yürürlükte olan Bakım Yasası 2014 (Care Act 2014)'ten doğan belediyelerin sosyal hizmetler alanında görev ve sorumluluklarını azaltabiliyor. Buradaki amaç, belediyelerin kaynaklarını ve yetkilerini pandemiden kaynaklı oluşan krizleri çözmesi için kullanmasına olanak sağlamak. Bu şekilde, bakıma muhtaç olanların Bakım Yasası ile korumaya alınmış hakları, COVID-19 Yasası ile sekteye uğrayabiliyor.

Bu yasa meclisten çıkarıldı fakat her yerde otomatik olarak uygulamaya konulmadı. Yerel yönetimlere salgının en son aşamalarında bu yasayı uygulama yetkisi verildi. Yani her yerel yönetim bakımla ilgili görev ve sorumluluklarını azaltan bu yasayı canı istediği için yürürlüğe koyamaz. Yerel yönetimler salgın dolayısıyla, çalışan sayısında ciddi bir azalma olursa ve birtakım görevlerini yerine getirmez hale gelirse ancak o zaman, COVID-19 Yasası'nı kendi yönetim alanı içinde, yasada belirlenen yol ve yöntemi takip ederek yürürlüğe koyabilir. Bu yasa "en son çözüm" olarak kullanılacaktı... Yasa'nın yürürlüğe konulmasının, yerel yönetimlerin inisiyatifine bırakılmasının sebebi, İngiltere'de her bölgede vaka sayısı yoğunluğunun farklı olmasıydı. O nedenle sadece ihtiyacın oluşması halinde bu yasaya başvurulacaktı.

Ülkede sadece sekiz yerel yönetim bu yasayı uygulamaya koyarken, bunlardan bir tanesi, yasayı gerekçeleri oluşmadan yürürlüğe koydu ve bakım hizmeti alan bir vatandaş tarafından bu nedenle mahkemeye verildi.

COVID-19 Yasası, diğer yasalar gibi süresiz bir etkiye de sahip değil, koşullar normale döndüğünde belediyelerin yine Bakım Yasası'ndan kaynaklı sosyal hizmetler alanındaki görev ve sorumlulukları üstlenmesi gerekiyor.

Yasalarındaki en küçük değişikliği aylarca, hatta yıllarca tartışılan İngiltere geleneğinde, bir yasanın çok kısa bir zamanda meclisten geçmesi ve koşullara uyan belediyelerde uygulamaya konulması, hangi koşullarda yürürlüğe konulacağının halka ve yerel belediyelere anlatılmaması yerel yönetimlerde ve diğer bakım sektöründe hizmet veren kurumlarda karışıklıklara neden oldu. Öyle ki koşulları henüz yasayı uygulamaya koymaya uymayan belediyelerde de COVID-19 Yasası gereği diye bazı yaşlı ve bakıma muhtaçların bakım paketlerinde kısıtlamalara gidildi.

Bu karışıklık İngiltere'de kaçınılmaz bir durumdu pandemi sürecinde. Çünkü her gün bir uygulama geliyor, kurallar değişiyor, günlük uygulamaların güncellenmesi yapılıyor. Yerel yönetimler ve kurumlar kendilerine aktarılan bilgileri henüz sindiremeden bunlara bir yenisi ekleniyordu.

Yaşlılar bu süreçte nasıl etkilendi?

Korku, endişe, belirsizlik gibi duyguların hâkim olduğu koronalı günlerde, en çok yaşlıların yaşamı etkilendi.

Ülkede sokağa çıkma yasağının uygulanması ile birlikte, var olan evden çalışma sis-

temi daha da yaygınlaştırıldı. Evden çalışan aile fertleri arasında yaşlı anne ve babalarıyla yaşamaya başlayanlar oldu. Bu, genel olarak yaşlı aile fertlerine, yoğun çalışma temposu nedeniyle pek vakit ayıramayan Britanyalılar için bir fırsattı. Bu gruptaki yaşlılar ülkedeki en şanslı ve sayıları oldukça az olanlardı. Hane halkından genç olanlar hem onların bakımlarını hem de evin her türlü ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda onların yalnızlık ve izole olmuşluklarını en asgariye indirdiler. Böylece bu gruptaki yaşlıların, sosyal hizmetler aracılığı ile alınan bakıma bağlılıkları bu süreçte oldukça azaldı.

Kendi evlerinde yaşayıp, bakımları evlerine gelen bakıcılar aracılığıyla sağlanan yaşlılar ve engelliler için engelleri ve hastalıkları dolayısıyla zor olan yaşamları daha da zorlaştı. Zaten çok sınırlı sosyalleşme olanakları tamamen ortadan kaldırıldı. Virüsten korunmak için hijyen ve diğer bütün kurallara uysalar da evlerine gelen bakıcıların, başka insanlara da bakım vermelerinden dolayı birçok insanla temas halinde olması evde bakım alan yaşlılar için gerçek bir endişe sebebi oldu. Bu gruptaki yaşlıların bazı ihtiyaçları gönüllüler tarafından karşılandı. Yakınlarıyla iletişimleri sadece sanal olarak gerçekleşirken, maalesef bazı yaşlıların iletişim aracı sadece telefonlarla sınırlı kaldı.

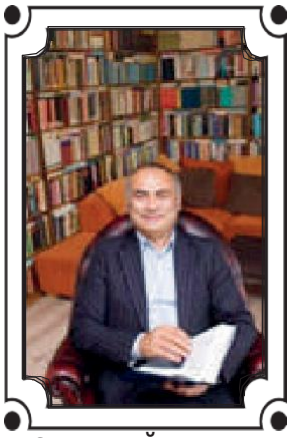
Bakım ve huzurevlerinde bakımları sağlanan yaşlılar 23 Mart'tan beri akrabalarını yüz yüze göremiyorlar. Ülkedeki bütün bakımevleri zaruri olmayan bütün ziyaretçilere kapılarını kapattı. Her ne kadar bu kural bu evlerde yaşayan yaşlı ve bakıma muhtaçları ve bu evlerin çalışanlarını korumak üzere uygulamaya konulmuş olsa da, demans, Alzheimer, otizm ve mental sorunları olanlarda ciddi travmalara yol açtı. "Toplu yasaklamanın " doğru olmadığı ve her yaşlının durumunun dikkate alınması gerektiği bu alanda uzman kişilerce dile getirildi ancak bakımevlerindeki bu uygulamalar yine de mümkün olduğunca korundu. Rutine ve alışkanlıklarına bağlılıkları ile bilinen otizmli yaşlı ve gençler, neden artık rutinlerini yaşayamadıklarını, aile fertlerini göremediklerini anlayamıyorlardı. Aynı şekilde demans hastalarının, hiçbir yere çıkamamaları, tanıdık yüzleri görememeleri ve neler olup bittiğini anlamamaları bu süreci herkesten daha zor yaşamalarına neden oldu.

COVID-19 sürecinde korku, endişe ve belirsizlik herkesin yaşamında etkili oldu ama bu virüsten ve süreçten en çok etkilenenler yaşlılar ve bakıma muhtaç olanlar oldu...

MAKALE

Yeni Bir Hayalet Kol Geziyor Dünyada

Zafer AYDOĞDU

Korkuyla terbiye mi, yeni bir savaş türü mü, yoksa ilahi bir müdahale mi? Sakın birilerinin hesabı, planı olmasın bu işte? Kehanet mi bilim mi yoksa yeni bir dünyanın eşiğinde miyiz?

Fırtına öncesi prova mı?

Galiba ortaklıkta bir şeyler dönüyor. Hava eski hava değil. Havada, suda, toprakta, ateşte, tabiatta bir şeyler oluyor, bir kıpırdanma, hareketlenme var. Kuşlar değişimin, dönüşümün haberini veriyor. Karıncalar telaş içinde. Arılar hüzünlü. Kızım Berfin, 'baba dünya hasta, arılar ölüyor, dünyayı nasıl iyileştirebiliriz', diyordu.Rüzgâr uğulduyor, yeni bir dünya doğuyor, diye adeta, ''Ey insan ne ektiysen onu biçiyorsun'' dercesine. Ve artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Herkes bugünlerde bu sözü sıkça tekrarlıyor. Bugünün dünden, yarının bugünden farklı olacağını ifade ediyor tüm bu olanlar. Biz babalar, anneler kederli ve endişeliyiz gelecek için, çünkü nasıl bir dünya bırakıyoruz çocuklarımıza veya nasıl bir gelecek bekliyor onları, bilemiyoruz. İstediğimiz, arzuladığımız bir dünya mı bu dünya? Görünmeyen, tasavvur bile edemeyeceğimiz şekildeki bir varlık, her şeyi tarumar etti. Tarih boyunca salgınlar, kırımlar oldu. Bu kırım diğerlerinden farklı mı acaba? Ansızın mı yakaladı bizi? Öngörülmüş müydü bu tehlike?

Bizim kuşağın karşılaştığı en korkunç kırımdır bu salgın. Bu kadar yakınımıza gelen başka bir salgın bulunmamaktadır. Var olanlarda hep uzaklardaymış gibi geliyordu bize. İlk kez bu kadar evimize kadar giren bir salgın olmadı. Yaşlı kuşaklar anlatırlardı, bir günde köyde şu kadar çocuk telef oldu çiçekten, kabakulaktan, tifüs veya başka bir kırımdan dolayı diye. İnsanlarımız salgınlara kırım derlerdi, çünkü binlerce insanı telef eder, ortadan kaldırırdı. Bahadın'da bir ailenin tüm çocuklarını götüren 1937 salgını gibi.

Arif Baş (1998) hocanın anlattığına göre, bu salgın yüz beş çocuğu kırmış. Geriye baktığımızda her birimizin ailesinden birkaç kişiyi alıp götürmüştür bu salgınlar*. Gelecekte de korona için aynı hikâyeler anlatılacaktır kuşkusuz. Tüm bu ders ve tecrübelere rağmen, acaba çok geç mi fark ettik salgını? Neden bazı hükümetler çok geç hareket ettiler?

Virüs çok önceden biliniyordu, tanınıyordu. Birçok yazar ve bilim insanı böyle bir virüs salgının olacağından 2019'dan da önceleri bahsediyorlardı. Adres olarak da Çin'i gösteriyorlardı. Hatta birçok kitapta da bahsi geçiyordu olacakların. Yani söz konusu virüs durup dururken ortaya çıkmadı. Oysa çeşitli ülkelerin idarecileri ancak Mart 2020'de kamuoyuna açıklamalarda bulundular ve aldıkları önlemleri açıkladılar**.

Yine de bazı ülkeler ağırdan alsalar da

* Baş, A. (1998). Her yönüyle Bahadın. Sh. 52 - 53.

**Bu da bir kez daha iktidarların halkı ne kadar olup bitenlerden haberdar ettiği sorusunu beraberinde getiriyor. Öteden beri biliyoruz ki en demokratik ülkelerde dahi vatandaşın gerçekleri öğrenmesi şu veya bu şekilde engelleniyor. Yok devlet sırrı, yok kamu güvenliği gibi çeşitli argümanlarla, manipülasyon ve gerçeklerin karartılması yoluna gidildiği bir kez daha korona krizi vesilesiyle ayyuka çıktı.

dünya genelinde birdenbire hareketlenmeler arttı ve insanlar evlerine kapandılar. Çok hızlı bir şekilde toplumlar askeri disiplin ve üslupla hizaya getirildiler. Hele bir de ölüm haberleri gelmeye başlayınca, işin ehemmiyeti iyice anlaşıldı. Önce marketler dolup taştı. İnsanlar uzunca bir kışa hazırlanır gibi gerekli ve gereksiz tüm ihtiyaçlarını fazlasıyla giderdiler. Bir günde sıvı sabunlar ve enfeksiyona karşı kullanılan malzemeler tükenmişti. Raflar boşalmıştı. Bu çok ürkütücüydü. Rafları görünce gözlerime inanamadım. Zaten kızım Sofi beni uyarmıştı, 'Baba bir an önce anti-bakteriyel sıvı sabun alalım, yarın geç olabilir', diye. Dediği doğru çıktı. Hiçbir markette gliserin sabun kalmamıştı. Galiba uzunca sürecek bir savaşın gelişini haber veriyor gibi, insanlar marketleri doldurdular. Bir ürpertidir ki aldı başını gidiyor. Korku kol geziyor tüm dünyada. Korku korkuyu besler çünkü korku örgütlüyor, insanları harekete geçiriyor. Korkunun ivme gücü, negatif enerjiye dönüştürücü bir güçtür. Hem içgüdüsel (dürtüler yoluyla), hem edinimsel (öğretilmiş, tecrübeler vasıtasıyla oluşmuş) hem de hegenomik olarak empoze edilmiş (ideolojik veya epistemolojik şartlandırma) korku (Aydoğdu, 1997) mekanizması harekete geçer tehlike sinyalleri verildiği veya algılandığı an. Kaygılar artmaya başladı, "Acaba ne olacak, bize de bulaşacak mı?" diye."Bulaştığı anda ne yapacağız?" diye endişeler arttı. Korku virüsten hızlı yayıldı, evlerimize kadar girdi. Evlerimizin, şehirlerimizin her alanını kapladı. Çağlar boyunca iktidarlar korkuyu ve korkutmayı önemli bir güç aygıtı olarak kullanmayı çok severler. Süratle iktidarlar aldıkları önlemleri açıkladıkça, adeta savaş kararı alınmış gibi halk televizyonların başına kilitleniyordu. Sanki korku ve bilimkurgu filmlerindeki gibi açıklamalar yapan ABD Başkanı tonunda (genellikle uzaylıların istilasını konu alan filmlerde olduğu gibi), yaklaşan tehlike insanlara anlatılmaktaydı. Dünyamız adeta bir istilaya uğramıştı uzaylı varlıklar tarafından*. Korku herkesin yüzünde, hislerinde kendisini gösteriyordu. Korku yönetmeye başlamıştı ülkeleri ve şehirleri. İnsanlar iliklerine kadar korkuyu hissetmeye başladılar. Adeta,"neden bu çağda doğdum?" dercesine. "Keşke doğmasaydık," diyenler de vardı. Peki bu kadar korkutan şey ne, nasıl bir şey?

Korkunun iktidarı ve iktidarların korkusu

Korku korkutuyor bizi. Korku boşluk, korku yokluk, korku hiçlik. Hiçten çıkan bir virüs ki üç milyon virüs ancak bir pirinç tanesi kadardır, tüm insanlığı eve hapsediyor. Yani bir pirinç tanesi koca insanlığı korkutuyor. Pirinç deyince akla Çin gelir. Şimdilerde ise virüs deyince Çin geliyor aklımıza. Elbette tarihte tanıdığımız birçok pandemik salgın hep Çin'den Batıya doğru bir seyir izlemiştir (örneğin veba, kara ölüm, çeşitli grip türleri, Sars, İnfluenza ve en sonunda COVID-19). Bu nasıl bir şey ki, nice badireler atlatmış, savaşlar, kıtlıklar ve kırımlar görmüş insanlığı sindiriyor, iliğine kadar korkutuyor bu görünmez varlık? Bu korku nerden kaynaklanıyor? Öyle bir korku ki mabetler, okullar, çarşı pazar kapatıyor, tüm bir üretim ağı duruyor veya aksıyor, bir cümle hayat adeta ölüyor. Her yere korku hâkim oluyor, korkunun iktidarı, iktidarın korkusu gündemi belirliyor!

Evet, dünyada bir hayalet geziyor, ev ev, şehir şehir, ülke ülke, en ücra noktalarına kadar kol geziyor hayalet. Bu hayalet öyle bir hayalet ki yoksuldan zengine, çocuktan yaşlıya, kraldan papaza kadar, tekmil tüm bir dünyayı korkuya gark eden bir düşman. İnsanlık adeta bugüne kadar karşılaştığı en büyük düşmanla savaşmaktadır, karşı karşıya gelmektedir. **Henüz tam olarak ne olduğu dahi bilinmeyen, insanı eve hapseden bir düşman. Sokaklar, kentler boşaldı. Tüm kamu binaları ve mabetler kapandı. Her yerde korkunun iktidarı oldu. Sokakta

* Uzaylılar tarafından Dünya'nın istilasını konu alan filmlerle korona krizi arasındaki fark, filmlerde ABD başrolde bu krizde değil. Filmlerde anlatıldığı gibi Dünya liderliğini üstlenerek, uzaylılara karşı Superman tarzı kahramanlıkları, virüs salgınına karşı göstermedi. Avrupa Birliği bir kez daha bütünlüklü bir birlik olmadığını gösterdi. Gemisini kurtaran kaptan misali birçok ülke kendi derdine düştü veya sınırları kapattı, uçuşları kaldırdı. Çin yeni Dünya lideri olduğunu gösterme babında birçok manevralar yaptı. Birçok ülkeye deneyim ve tecrübelerini aktardı. Test-kitleri ve ilaç sevkiyatında bulundu.

** 5 Trump'tan Rutte'ye (Hollanda başbakanı) kadar tüm devlet adamları bu mücadeleyi büyük bir savaş olarak nitelendirdiler. Ortaya çıkan durumun savaş hali olduğunu söylediler. Sokağa çıkma yasakları veya olağan üstü haller ilan edildi. Sokağa çıkanı vurun emrini veren başkanlar ve başbakanlar dahi var.

birbirlerini görenler uzak duruyorlar, yüz metre öteden çekiniyor, ona göre yönünü belirliyor, veba görmüş gibi kaçıyor insanlar birbirlerinden. Sosyal mesafe insanın insandan korkmasını körüklüyor, korkuyu daha da körüklüyor. İnsan insandan korkuyor. Sokakta birisinin öksürmesi anında, herkes korkuyla hızla oradan uzaklaşıyor. Can havli insanları temelinden sarstı. Yeni bir başlangıç, yeni bir düzen için adeta adımlar atılıyor. Böyle bir ortam ve iklim yaratıldı. Hava estirildi, deyim yerindeyse. Bu bir algı mı, geniş çaplı bir operasyon mu, yoksa ilerde dünya ölçeğinde cereyan edecek bir olayın ön habercisi mi? Bir tatbikat mı?

İyi güzel de kim ve kimler yapıyor tüm bu olayları? Niçin? Doğal mı yoksa suni bir olay mı pandemi? Birçok soru karşımıza çıkıyor. Bill Gates'ten Elon Musk'a kadar dünyanın yeni teknokrat zenginleri açıklamalar yapıyorlar. Sanki bu tip milyarderler dünyanın yeni efendileri ve yöneticileriymiş gibi bir hava estiriyorlar. Kuşkusuz bu beylerin bir bildikleri olsa gerek. Hele de Bill Gates'in Dünya Sağlık Konseyi'nin bir ferdi olarak 2015'te yaptığı açıklamalar da gündeme gelince, tüm bu olup bitenlerin tesadüf olmadığını, en azından ortaya çıkan durumdan kendilerine vazife çıkaran birtakım "anti-human"ın*** plan ve programlarını adeta uygulamaya koyduklarını düşünüyor insan. Bill Gates değil miydi o meşhur demecinde, Dünya nüfusunun çok fazla olduğunu ve düşürülmesi gerektiğini ileri süren? İnsanların çiplenerek kontrol altına alınmasını öneren şahısların sayısı bir hayli arttı. İster istemez insanın aklına türlü türlü şüpheler geliyor. Farklı farklı senaryolar aklımızdan tek tek geçiyor. Zaten medya kanallarında sürekli bu tezler tartışılıyor. Öteden beri bunlar gündemdeydi. Yeni değil bu tezler, tezatlar, tuzaklar! İnsanlığı bekleyen tuzaklar var yolumuzda!

İnsanlık yol ayrımına mı geldi? Yeni bir Dünya ve yeni bir sistem mümkün mü?

Bilindiği gibi devletlerin oluşum tarihi olduğu gibi, ortadan kalkma süreci de kapitalist sistemin pekişmesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Önce hanedanlıkların ortadan kalkması, anayasal monarşilerin kurulması, ulus devlet sürecinin hâkim olması ve geldiğimiz noktada ise ulus devlet yapılarının ortadan kalkma süreci başlamış bulunmaktadır. Zaten ulus devletleri yöneten güçle sermayeyi yönetenler aynı güçlerdir. Feodaliteyi kaldırmak ve pazarları korumak için ulus devlete ihtiyaç duydular, şimdi ise sermaye tüm dünyaya yayıldı ve hâkim oldu. Söz konusu güçler tüm dünya sathında adeta bir sermaye hanedanı, impa-

*** Hybrid (insan makina veya insanın robotlaştırılmış versiyonu, bir tür melez tür) varlıkların inşasına çoktan başlandı bile. Korona krizi boyunca tartışılan fikirlerden bir tanesi de hastalıklardan korunmanın yolu olarak insana yerleştirilecek bir çip ile erken teşhis yapılacak veya virüslere karşı insan teninde bir kalkan oluşturulacak. Bu konu üstüne birçok deneyler yapıldı. Bill Gates veya Elon Musk'a kalırsa, derhal uygulamaya geçilmeli. Malum Türkiye'de de böyle bir öneride bulunuldu insanların karantina süreçlerini denetlemek için. Kuşkusuz etik, tıp ve hukuk açısından da birçok soruyu gündeme getirdi bu öneriler. Yakın bir zamanda oluşturulacak olan distopya da bunlar mümkün olacaktır. John Stuart Mill (On Liberty, 1869) distopyayı ütopik toplumların anti-tezi olarak kullandı. Despotik, otoriter, otokrat özgürlük karşıtı kötü idare edilen baskıcı toplum ve siyasal erkleri ifade etmek için kullandı. Aldous Huxley, Brave New World, 1932 ve George Orwell, Animal Farm ve 1984 adlı kitaplarında buna bir örnek sundular. Günümüzde birçok ülke distopik yapılanmaları çoktan oluşturdular bile. Korana virüsü bu süreci çok iyi bir şekilde ayyuka çıkardı. Çocukluğumda izlediğim bir seri film vardı, ''Logan'ın kaçışı (Logan's Run)'' diye. 70'lerin ortasında çekilmişti. 2274 tarihinde kıyamet sonrası yer altında veya bir kubbe altında oluşturulan distopyada insanlar 30 yaşına kadar yaşama hakkına sahipler. 30'dan sonra ise seçenek yapmak zorundaydılar. Ya sükunet içinde uyutuluyorlar ya da törenle imha ediliyorlardı. Logan adlı görevli polis (Sandman) aynı kaderi paylaşan bir kadınla tanışıyor, ölmemek için 30 yaşında distopyayı terk ediyorlar ve başka bir Dünya'nın varlığını keşfediyorlar. Avatar, Replicas ve Zelfless gibi birçok filmde olduğu gibi, insanlar ölümsüzlük peşindeler. Yaşlanan bedenin bir başka bedenle değiştirilmesi ve yenilenmesi (yılan hikayesi veya Avatar mitolojisi) filmlere konu olarak işleniyor. İnsanlar yaşlılığa karşı bir alerji oluşturmuşlar. Yaşlılığı kaçınılması gereken bir aşama olarak görüyorlar. Korona virüsü adeta yaşlılar için özel bir virüs gibi lanse edildi. En çokta bu kesimin korkması gerektiği vurgulandı. ''65 yaş üstü evde kal'' mesajları ile bir sınır oluşturuldu. Bir kez daha yaşlılar bir fobi olarak sunuldu. Sokakta, bakkalda yaşlı bir insan gördüğümüz zaman adeta, kenara çekiliyor veya kaçıyorduk taşıyıcı diye.*6 Hybrid (insan makina veya insanın robotlaştırılmış versiyonu, bir tür melez tür) varlıkların inşasına çoktan başlandı bile. Korona krizi boyunca tartışılan fikirlerden bir tanesi de hastalıklardan korunmanın yolu olarak insana yerleştirilecek bir çip ile erken teşhis yapılacak veya virüslere karşı insan teninde bir kalkan oluşturulacak. Bu konu üstüne birçok deneyler yapıldı. Bill Gates veya Elon Musk'a kalırsa, derhal uygulamaya geçilmeli. Malum Türkiye'de de böyle bir öneride bulunuldu insanların karantina süreçlerini denetlemek için. Kuşkusuz etik, tıp ve hukuk açısından da birçok soruyu gündeme getirdi bu öneriler. Yakın bir zamanda oluşturulacak olan distopya da bunlar mümkün olacaktır. John Stuart Mill (On Liberty, 1869) distopyayı ütopik toplumların anti-tezi olarak kullandı. Despotik, otoriter, otokrat özgürlük karşıtı kötü idare edilen baskıcı toplum ve siyasal erkleri ifade etmek için kullandı. Aldous Huxley, Brave New World, 1932 ve George Orwell, Animal Farm ve 1984 adlı kitaplarında buna bir örnek sundular. Günümüzde birçok ülke distopik yapılanmaları çoktan oluşturdular bile. Korana virüsü bu süreci çok iyi bir şekilde ayyuka çıkardı. Çocukluğumda izlediğim bir seri film vardı, ''Logan'ın kaçışı (Logan's Run)'' diye. 70'lerin ortasında çekilmişti. 2274 tarihinde kıyamet sonrası yer altında veya bir kubbe altında oluşturulan distopyada insanlar 30 yaşına kadar yaşama hakkına sahipler. 30'dan sonra ise seçenek yapmak zorundaydılar. Ya sükunet içinde uyutuluyorlar ya da törenle imha ediliyorlardı. Logan adlı görevli polis (Sandman) aynı kaderi paylaşan bir kadınla tanışıyor, ölmemek için 30 yaşında distopyayı terk ediyorlar ve başka bir Dünya'nın varlığını keşfediyorlar. Avatar, Replicas ve Zelfless gibi birçok filmde olduğu gibi, insanlar ölümsüzlük peşindeler. Yaşlanan bedenin bir başka bedenle değiştirilmesi ve yenilenmesi (yılan hikayesi veya Avatar mitolojisi) filmlere konu olarak işleniyor. İnsanlar yaşlılığa karşı bir alerji oluşturmuşlar. Yaşlılığı kaçınılması gereken bir aşama olarak görüyorlar. Korona virüsü adeta yaşlılar için özel bir virüs gibi lanse edildi. En çokta bu kesimin korkması gerektiği vurgulandı. ''65 yaş üstü evde kal'' mesajları ile bir sınır oluşturuldu. Bir kez daha yaşlılar bir fobi olarak sunuldu. Sokakta, bakkalda yaşlı bir insan gördüğümüz zaman adeta, kenara çekiliyor veya kaçıyorduk taşıyıcı diye. Bir kez daha yaşlılar ötekileştirildiler! Hitler'in distopyasında birçok gruba yer yoktu. Koronayla birlikte eski hayalet tekrar döndü. Şimdi Avrupa'nın sokaklarından Amerika'nın caddelerine kadar kol geziyor. Adı ırkçılık, faşizm!

ratorluğu oluşturdular*. Artık ulus devletler ihtiyaçlarına cevap vermiyor. Bu yol ayrımından sonra ne tür bir idari sistem insanlığı bekliyor, henüz tam net değil. Bilinen o ki ya büyük şirketler (ailelere bağlı olarak) dünya hâkimiyetini tamamen ele geçirecekler ve devletleri ortadan kaldıracaklar ya da dünya daha kominal bir yapıya doğru evrimleşecek. Sermayenin en üst düzeyde hâkimiyet sağlaması, diyalektik olarak karşıtına dönüşmesine neden olabilir. Çünkü artık en had safhaya vardı. En geniş sınırlarına ulaştı. Bilinen odur ki insanlık sürekli kriz üreten, insanların ve dünyanın varlığını tehdit eden bir sistem olan kapitalist sistemden bezmiştir, usanmıştır. İnsanlar ve uluslar türlü oyunlarla sömürülmekte ve köleleştirilmektedirler. Üretimin karşılığı olan para ile sürümdeki para arasında kat kat fark var. Bu demek ki karşılıksız basılan dolarla tüm bir dünyayı elinde bulunduran bir güç var. Bu güç insanları ve ulusları karşılıksız paralarla borçlandırmakta. Sürekli bu sahte paralarla, mal, mülk, egemenlik sahası elde ediyor. Ülkeleri kendisine bağımlı kılıyor. Biriken öfke, enerji post-korona sonrası sosyal dönüşümleri tetikleyecek gibi gözükmektedir. George Floyd olayında olduğu gibi, uyarılara rağmen on binlerce insan Hollanda'da ve dünyanın her yerinde eylemler ortaya koydular. Yapısal ırkçılığı protesto ettiler. Ya bu öfke ve hoşnutsuzluk düzene karşı dönerse ne olacak? Onun için egemenler bir an önce insanları çiplemenin peşindeler.

Kapitalizm insan tabiatına aykırı bir sistemdir. İnsan uygarlaşmak, yükselmek isteyen sosyal ve entelektüel bir varlık iken sermaye insanın kimyasını bozmakta, onu aşağılamakta, ırkçı faşist diktatörlükleri doğurmaktadır. İnsanın insanca yaşamasının önüne geçerek, onu birbirlerini yiyen aç bir kurda (homo homini lupus) dönüştürmektedir. Sonra da dönüp insanın ıslah edilmesi gereken bir mahluk olduğunu ima ederek, sert, güçlü yöneticiler ve yasalar lazım diye, insanların adına onları köleleştiren kurumlar oluştururlar. Güvenliğin sağlanması, sürünün kurda karşı korunması babında, yasalar ve kurumlar oluşturulur. Hele de şu günlerde korkunun iliklere kadar işlediği bir dönemde, var olmak ve yok olmak ile karşı karşıya kalan insanlık, tüm haklarından vazgeçmeye hazırdır. Koronalı günler boyunca birçok sözde demokratik ülkelerin nasıl baskıcı yasaları yürürlüğe koyduğuna şahit olduk. Kimileri demokratik hakkını kullanan insanlara vur emri verdi, kimisi de alenen "demokrasi askıya alınmıştır," dedi (Macaristan örneğinde olduğu gibi). Ortaya çıkan durumdan istifade eden egemenler, daha baskıcı yasalara dayanan diktatörlükler oluşturmak için kolları sıvadılar.Bu durumu, halkı soymanın bir fırsatı olarak değerlendiren despotlar (Sülün Osmanlar) da türedi.

Malum 1918 – 1920 İspanya gribi sonrasında Avrupa'da birtakım dönüşümler olmuştu. 1929 New York krizi bu gelişmeler sonunda ortaya çıkmıştır. Daha sonra da İkinci Dünya Savaşı ve sonuçları tüm dünyada etkili oldu. Korona süreci sonrasındaki gelişmeler bize olayların seyrini daha da net olarak gösterecek. 1920 – 2020 arası zaman için de birçok virüs ortaya çıktı. Başta ABD olmak üzere birçok ülke biyolojik silahlar üstünde çalışmalar ve deneyler yaptılar (Roosevelt döneminde başlatılan program halen devam ediyor). Son 40 yıl içinde virüslerin (HIV, Ebola, Kuş gribi, Domuz gribi, Sars, İnflüanza ve COVID-19 (Korona) artması ve çeşitlilik kazanması tesadüf mü? Doğal faktörlerin yanı sıra insanın eylemlerinin sonucunda ortaya çıkan durumlar da söz konusudur! Elbette birçok açıklama yapılıyor, fakat alışılmışın dışında açıklamalar da gerekli. Çünkü sermaye "anasını boyar, babasına satar."

Komplo mu gerçek mi, insanı aşma ve nüfusu azaltma teorileri?

Korona krizi birçok şeyi açığa çıkardı. Bunlardan bir tanesi de nüfusun bir kesiminin gereksiz, ekonomiye yük ve külfet olduğu düşüncesidir. Çünkü bu kesime yapılan sağlık ve refah yatırımları boşunadır. Yaşları itibariyle, bakıma muhtaçtırlar. Hem

* Hardt, M.& Negri, A. (2001). Empire.

bakım masrafları, sağlık sigortaları hem de bu kesime ödenen emeklilik primleri artık devletlerin (egemenlerin) en büyük külfetleri haline gelmiştir. Kapitalistler öteden beri bu külfetten kurtulmak için çaba sarf ediyorlar (yaptıkları kısıtlamalarla ve halktan kopardıkları ek ödemelerle)*. Örneğin emeklilik yaşı yukarılara çekildi veya sağlık primleri yükseltildi. Bazı ülkelerde hizmet verilmedi, insanlar kendi kaderlerine terk edildiler. Özellikle nüfusun yaşlanmasından şikâyetçi ülkeler başta olmak üzere, birçok ülke yaşlılık olgusunu bir sorun ve gereksiz bir grup olarak gördü. Kuşkusuz kapitalist sistemin gelişmesinin bir ürünü olarak yaşlılık olgusu gündeme geldi. Kapitalizm üretimi ve pazarlamayı kamçıladı. Genç nüfusun yerini gün geçtikçe yaşlı nüfusa terk etmesi, bu sisteme dahil olan ülkeleri çok değişik tezleri savunmaya yönlendirdi. Bu tezlerden biri de nüfusun azaltılması düşüncesine dayanmaktadır. Ciddi ciddi, dünya nüfusunu 500 milyona düşürmeyi düşünen birtakım kişiler ve kurumlar mevcuttur**. Komplo da desek bu teorilerin birçoğuna, aslında hepsinin tarihsel ve bilimsel temelleri var. İşte Thomas Malthus'ün (1798) nüfus teorileri ortada. Daha sonra bu tezler sosyalDarwinist tezlerle (Spencer –Nietzche) birleşerek, Neo-Malthuscü (Abel, Postan, Ladurie) düşünceye dönüşmüştür***.

Nietzsche'nin**** ifade ettiği gibi, insan aşılması gereken bir varlık olarak görülmektedir bu ideolojiler tarafından. Nüfusun azaltılması, en azından 500 milyona düşürülmesi ve daha sonra insana alternatif akıllı insanüstü (Übermensch), önce hybrid (melez) ve daha sonra tamamen yapay zekâya dayalı veya insanların ruhlarının aktarıldığı varlıklara dönüştürülmesi programı uzun bir süreden beri uygulanmaya konulmuş bulunmaktadır. Herhalde onca bilim kurgu filmi Hollywood tarafından tesadüfen yapılmıyor. Ayrıca Çin'in de (ki bunlar Batılıların bilgisi dahilinde icra edilmektedir) bu alanda birçok deneyler yaptığı ve en azından insanları kopyaladıkları tahmin edilmektedir. Neden insanı ortadan kaldırarak aşmak istedikleri konusu çok detaylı bir mesele olsa da geçerken şu kadarını söyleyelim; bu kesimler ciddi ciddi esoterik, mistik, metafizik (Kabala ve diğer dini metinlerden çıkarılan öğretiler doğrultusunda) hareket etmektedirler. Belki birçoğumuza gülünç gelebilir, fakat birileri halen Tevrat ve İncil temelli programları işletiyorlar. Bilinmelidir ki, Batı toplumları Yahudi ve Hıristiyan temelli toplumlardır. Her ne kadar Hellenistik, Rönesans ve Aydınlanmacı düşünceler de bu silsile içinde bir yere sahip olsalar da, özünde din temelli toplumlardır. Bir taraftan Tanrıyı kıyamete zorlayarak, önce Anti-Christ'i (Deccal) sonra da bekledikleri Mesih'in gelmesini hızlandırmak istiyorlar.

---

* Örneğin Dünya'nın en gelişmiş ülkelerinden biri olan Hollanda'da sosyal haklar ve sağlık mükemmel bir şekilde düzenlenmişti. 1980'li yılların krizi (stagflasyon) bahane edilerek sosyal devlet budanmaya başlandı. Sağlık ücretsiz iken, her ilaç için 2,5 Gulden katkısı icat edildi. Şimdi ise temel sağlık sigortası yanı sıra 385 Avro fazladan ödenmektedir. Sağlık sektörü Neo-liberallerin en çok katlettikleri alandır. Hem personel hem de kurumsal kısıtlamalar sonunda bugün korona krizi sistemin yumuşak karnını açığa çıkardı. Lockdown süresi boyunca insanların evlere hapsedilmesinin nedenlerinden biri ise, sağlık sisteminin tamamen çökmesini önlemek içindi. Bir bakıma insanlar bile bile ABD, İngiltere, İtalya ve Hollanda gibi ülkelerde ölüme terk edilmişlerdir. Virüs kadar sistem de katildir.

** ABD'nin Georgia eyaletinde 1979-1980 tarihinde bir anıt dikildi. Adı 'GorgiaGuides Stones/Rehbertaşı'. Üzerindeki on emirden biri insan nüfusunun 500 milyona indirilmesini önermektedir. Sekiz dilde yazılan yazıt adeta Hz. Musa'nın on emrine alternatif tarzda hazırlanmış.

*** Thomas R. Malthus'ün nüfus üstüne düşüncesi kısacası şöyle özetlenebilir: "Uygun şartlarda (herhangi bir salgın ve doğal afet yoksa), nüfus geometrik dizi şeklinde (2, 4, 8, 16, 32, 64….) artar, oysa besinler aritmetik dizi şeklinde (1,2,3,4, 5….) artar. Aradaki fark ölümler, salgınlar, ölümler tarafından sağlanır. Bu sayede üretimin tüketimden fazla olması sağlanır. Bir bakıma Sosyal Darwinist tezlerle harmanlanarak, Neo-Malthuscü bakış açıları 20'nci yüzyılda etkili olmaya başladı. Nüfus planlaması, doğum kontrol yöntemlerinin yaygınlaşması, doğal afet, salgınlar ve savaşların yanı sıra nüfusu kısıtlayan araçlardır. Tüm bu fikrin temel tezi, yoksulluğun nüfus artışından kaynakladığı tezidir. Kuşkusuz üretimin artması, nüfusun azalması durumunda, pazarların daralması sonucunda, ekonomik ve siyasal krizler de 20'nci yüzyıla damgasını vurdu. O bakımdan Malthus'ün ve onun çağdaş savunucularının tezleri liberal ve neo-liberal düşüncelerin yanı sıra, faşist ırkçı ideolojilere de kaynaklık etmiştir. Oysa sosyal iktisadi ve teknolojik gelişmeler tam da bu tezlerin tersini ispat etmişlerdir. Fakat halen sistem eşit, adil paylaşımı ve daha insancıl bir üretimi savunma yerine, nüfusun azaltılarak, yoksulluğun önüne geçileceğini iddia etmektedir. Karl Marx (Das Kapital 1867), Thomas Malthus'ü, geliştirdiği tezlerle yerden yere vurmuştur. Mesele nüfus değil, üretim ve üleşimdir. Ne üretim ne de refah eşit bir şekilde üleşilmiyor. Yoksulluk yoksulların suçu ve kaderi değil. İnsanlar mülksüzleştirilerek yoksullaştırılıyorlar. Ne yazık ki bugün halen Malthus'ün tezlerini savunan siyasiler ve bilim insanları mevcuttur. Dünya nüfusunun 500 milyona indirilmesini öngörenler var. Bu alanda ciddi ciddi çalışmalar yapan ülkeler var. Bill Gates bu silsilenin halen en ateşli savunucularından birisidir. Tarihin şu cilvesine bakın ki adam Dünya Sağlık Kurumunun temsilcisi.

**** Nietzche, F. (1999).AlsosprachZarathustra. Sh.14.(§3.13-15). "Ichlehreeuch den Übermenschen. Der Mensch ist Etwas, das überwunden werden soll. Was habt ihr gethan, ihn zu überwinden?". ''Size üst-insanı öğretmek istiyorum. İnsan aşılması gereken bir şeydir. Peki siz onu aşmak için ne yaptınız?"

Batı'ya hâkim olan Evanjelist öğretilerdir. 1980'lerde Roland Reagan boşuna Armegedon (Mecit ovası) ve yıldız savaşlarından bahsetmedi. G. Bush 11 Eylül sonrası başlatmış oldukları savaşı, "Haçlı seferleri" olarak nitelendirmişti. Sonra tüm İslam coğrafyası Maşrık'tan Mağrib'e kana bulandı. Tüm dünya güçleri Suriye savaşıyla birlikte Mecit ovasına (Armegedon) yakın bir yerde konuşlandı. Bir sonraki hareketliliğin temeli atıldı. Önce Bin Laden, sonra İŞİD oldu, yarın başka bir şey adı altında tekrar aynı tezatlar sürdürülecektir. Bu günlerde neden acaba birileri halen "AlMessiah" dizileri yayınlıyor? Hollywood deyip geçmeyin. Orası sermayenin mabedidir! Önce orda kurgulanır, sonra uyarlanır senaryolar! O zaman geriye dönüp bakmalı hangi filmlerle bizleri bu tür virüs salgınlarına, uzaylı istilalarına alıştırmak istediler? Maalesef hayatımız bir sinema haline dönüştü, birileri kurguluyor, oynuyor ve bizler de izliyoruz. Arkadaşlar, bu film yeni değil çok eski. Ta Hz. Musa'ya kadar gider. Firavun'u dize getirmek için on çeşit salgın bela edilir Mısırlıların başına. Musa taraftarlarının evleri işaretlenir. Evde kalmaları söylenir. Karanlık bir sis tek tek işaretlenmeyen evlerden alır götürür körpe yavruları. Firavun'un oğlu da dahildir buna. Şimdi hatırladınız mı bu filmi? Zengin yoksul ayırt etmeyen bir salgını (tabii gerçekte öyle mi, ilerde göreceğiz). Bunun yeni bir film olmadığını, hatırladınız mı? Yine İncil söyler:

"Önce ne olduysa, yine olacak.
Önce ne yapıldıysa, yine yapılacak.

Güneşin altında yeni bir şey yok*" diye. Bu senaryo çok eski bir senaryodur. Halen uygulanmaktadır. Sakın ola ki efsane zannetmeyin, çünkü birileri halen bu senaryoya inanmakta ve ona göre program ve planlarını yapmaktadır!

Şöyle dönüp geriye bir bakalım, 20'nci yüzyılda iki büyük savaş çıktı. Milyonlarca insan katledildi. Niçin, kimin için bu kadar insan kurban edildi? İki büyük savaşın yanı sıra 20'nci yüzyılda, çok büyük çaplı salgınlar da (pandemi) dünyayı kasıp kavurdu ve hatta her iki savaştan daha çok can aldı. Ayrıca hegenomik savaş farklı şekillerde devam etti. Soğuk dense de bölgesel olarak çıkarılan savaşlar milyonlarca insanın hayatına mal oldu (Kore, Vietnam, Filistin, Afganistan, İran-Irak, Körfez ve sözde Afrika kabile savaşları ortada). Hem 20'nci yüzyılın sonu savaşlarla kapandı, hem de 21'inci yüzyıl kavga ve savaşlarla başladı.Kapitalist-emperyalist sistemin tabiatı bu. Savaşsız var olmaz. Kendisini yeniden üretemediği takdirde daralan pazarların açılması, yeni pazarların elde edilmesi, kaynaklara hâkim olmak için, muhakkak bir çatışma, çelişki yaratır, sonra da savaş sanayisi ve paralı orduları devreye girer. Dünya savaşını gelinen noktada göze alamadığı için, bölgesel savaş ve çatışmalarla ya da birtakım ülkelerin içsel çelişkilerini körükleyerek, emellerine ulaşır. Yeniden pazarı düzenlemek, hâkimiyet alanlarını belirlemek için, sermayenin el değiştirmesi, mülksüzlerin artması gibi iktisadi dolaşım sürecinin bekası ve daralan sistemin genişlemesi (meta – sermaye dönüşümü) için savaşlar ve çatışmalar kaçınılmazdır. Dünya savaşları yerlerini bölgesel savaşlara bıraktı. Bölgesel savaşların maliyetinin büyük olması ve emperyalist ana kıtada yol açtığı huzursuzluklar sonunda, vekalet savaşları (proxywar) diye sıfatlandırılan daha sinsi sofistike savaş usulleri geliştirildi. Kapitalist %300 kâr için gerekirse dünyayı yok eder (Marx). İşte geldiğimiz nokta bu. Dünyayı %300 kâr için sıfırlamak isteyen bir sistem ve bu sistemi idare eden bir avuç şeytani güruh ile karşı karşıyayız**.

Önce insanı insanlıktan, tüm erdemlerinden uzaklaştırdı. Sonra onu kendi türüne ve doğaya düşman etti. Şimdi de insanı ortadan kaldırıp, aşmak için projeler geliştirmektedir. Sermayenin kısa tarihi bir kez daha göstermektedir ki onun nazarında

---

* Kitab-ı Mukaddes. Vaizler (1.9).

** Koronanın yıkıcı sonuçlarının bilançosu çıkarıldığı zaman görülecektir ki birçok mal ve mülk el değiştirmiştir. Başta küçük ölçekli şirket ve aile üretim birimleri olmak üzere, iflas etmiştir. %40 oranında tahviller ve mevduatlar birkaç hafta içinde el değiştirmiştir. Banka ve şirketlerdeki hisseler belirli grupların eline geçmiştir. Korona kime yaradı? Kim daha güçlü çıktı bu krizden? 2008 krizinden daha şiddetli ve kısa sürede yapılan operasyonlarla sermaye el değiştirdi. Öyle gözüküyor ki Çin sermayenin yeni mabedi oldu.

dünyanın ve insanlığın hiçbir kıymeti yok. İnsan aşılması gereken bir varlıktır onun için çünkü sermaye kendi kendine bir fetiş haline dönüştü. Ona tapanları yutan bir canavar, Leviathan. Söz konusu canavarın adı çok ötelere gidiyor. O kadar geriye gitmeyeceğim. Kabe ve diğer mabetlerde İslam öncesi faklı ilahlar vardı. Kabe'nin üstünde Hubel, içinde ise Lat, Uzza ve Menat putları vardı. Lat bir bakıma ilah veya mutlak otoriteyi temsil ediyordu. Uzza ise güç kuvvet manasına denk geliyor. Oysa Menat'ın manası Sami dillerinde 'mny' veya 'money'. Bizde eskiden mangır denirdi. Yani para karşılığına denk düşen bir kavram. Geçmişte Rus para birimiydi. Bugün halen Azerbaycan ve Türkmenistan'ın para birimi. Kısacası 'money' kavramı İslam öncesi Sami kavimlerinin ilahı olan El Menat'tan türemiştir. Tek gözlü menat (myn), sayma, diyet ödeme, ölüm ve kader gibi manaları içermektedir. Demek ki Hubel'in çocuklarının manası: Otorite, güç ve para manasında kullanılan sembollerdi. Bugün halen geçerli olan şey yani 'para' gücü, iktidarı ve otoriteyi temsil ediyor. İnsanın kaderini belirliyor (anladınız mı niye yazı tura atarız para ile?). Adeta ölümle yaşamı belirliyor. Geldiğimiz noktada dünyaya hâkim olan güç, insanı aşan, onun yarattığı ve aynı zamanda taptığı put 'mny' (money) değil midir? Demek ki para halen insanların taptıkları tek gözlü put Menat (1 dolardaki piramidin üstündeki tek göz kimin gözü acaba?). Paranın fetiş karakterinin tarihsel ve metafizik kökleri (ekonomi politiğin dışında) nerelere dayanıyor ve insanlar neden tapıyorlar, herhalde biraz daha netleşti. Gerçi Hallac-ı Mansur, zamanında söylemişti: "Sizin taptığınız ilah, ayağımın altında, inanmıyorsanız gelin bakın" demişti. Ayağımın altında dediği şey (önceden gömdüğü) altın paraydı. Kazıldığı zaman görülmüştü. Yine de Tanrıya hakaretten (Enel Hak) derisi yüzüldü, çarmıha gerildi o büyük insan. Bugün Hallac-ı Mansur tamamen haklı çıkmıştır. Para bir tılsım, şirk, fetiş, puttur. Bu puta karşı Hz. İsa da mücadele etti (Süleyman tapınağını temizledi, tekme tokat kovdu tefecileri), Hallac-ı Mansur da. İkisinin de akıbeti ortada. Hz. Muhammed ve Hz. Ali'nin Kabe'deki putları temizlemelerin manası da budur. Çünkü Kabe, İslam öncesi aynı zamanda bir pazar ve panayırdı. Paranın ve ticaretin merkeziydi.

İktisadi ve siyasi yorumlar bir tarafa, ahlaki ve dini bir izahatı yok tüm bu olanların. Kâr, daha fazla kâr hedefleyen bir sistem hiçbir zaman insancıl ve ahlaki olmaz. Rahmani bir yanının olması beklenemez. Olsa olsa şeytani* bir düzen insanlığı yok etmek, en azından köleleştirmek istemektedir. İnsanları kendi evlerine hapsederek, mahkum etmek isteyen bir sistem, ne derece insancıl olabilir? Komşular komşularla görüşmüyor. Ne kapıyı ne pencereyi açıp bir selam veriyorlar. Çocuklar çocuklarla oynamıyor, okullar, oyun bahçeleri ve tüm diğer çocukların oyun ve spor mekânları kapalı. İnsanın insandan koktuğu, annenin ve babanın evlatlarını görmediği bir dönem yaratıldı. Tüm bunlar neyi gösteriyor? İnsanlık nereye doğru gidiyor, diye birçok soru aklımıza geliyor. Pandemik korona salgını birçok gerçeği ortaya çıkarmaktadır. Önümüzdeki dönemde olanları daha net göreceğiz.

İnsanlığın nasıl yok edildiğini yıllardır izledik. Bu yok etme ve insanı sıfırlama süreci COVID-19 salgınıyla daha da hızlandı. Adeta salgını bir fırsata çeviren dünyanın hâkimleri, tüm ülkeleri kapsayacak şekilde bir deney ve gelecekte atmak istedikleri adımların provasını yaptılar. Tüm bu olanlar sıradan bir yarasanın yenmesinden dolayı ortaya çıkan bir vaka değil. Gün gibi ortada. Daha planlı ve programlı bir eylem olduğu ortada. Eğer birçok yazar, araştırmacı ve analist tarih ve yer belirterek, 2020'de olacak olaylara dikkat çekiyorsa, ne derece tüm bu olanlar tesadüf? Kuşkuşuz sonuçlarını hafife almak doğru olmaz. Malum, insanların

* İblis zaten ahd etmişti Cennetten kovulmadan önce, insanın yeryüzünü kana bulayacağını, yaratılmaması gereken bir varlık olduğunu. Kıyamete kadar bu iddiasını ispat için mühlet verildi. İnsan ise kendisine apaçık düşman olan (kendisinin icat ettiği) puta tapmakta, onun yolunda talim etmektedir.

hayatı söz konusu. Fakat biraz da alışılmışlığın dışına çıkarak meselelere bakmak lazım. Çünkü bugüne kadar hegemonik sistem bize hep "canbaza bak canbaza" oyunları ile başka hedefleri gösterdi veya üç maymunu oynadı. Oysa sistem çatırdıyor. Sistem el değiştiriyor. Bizler evlerimizde hapisteyken, yeni aktörler dünya sahnesine çıkıyor. Ve biz yoğuz. Can havlindeyiz.

İbn-i Haldun'un (Mukaddima, 1377), ifade ettiği gibi devletlerin veya hanedanların hâkimiyetleri ancak 120 yıllık bir döneme tekabül eder. Devlet veya bir asabiyete dayanan güç ancak 120 yıllık zaman diliminde gücünü ve ihtişamını korur, sürdürür. Daha sonra çürür ve düşüş başlar. Aynen insan hayatında olduğu gibi, devlet de doğar, gelişir, büyür ve ölür. ABD emperyalizmi İngiliz emperyalizminin devamıdır. O da daha önceki imparatorluklardan devraldı gücü. Örneğin Osmanlı İmparatorluğu'ndan. Kısacası güç, tarih boyunca Doğudan Batıya doğru el değiştirmiştir.

Hani deriz ya, "mahkeme kadıya mülk değildir*" diye, güç de kimseye yâr olmaz. El değiştirir. Gücün tarihi bunu çok açık bir şekilde göstermektedir. ABD emperyalizmi kapitalist sistemin hamisi olarak miladını doldurdu. Bocalama sürecine girdi. Ne İngiltere ne de Avrupa Birliği bu sistemin hamiliğini üstüne alacak güç ve kudrete sahip. Çünkü onlar da sallantı ve çöküntü içindeler. Brexit çözülme sürecinin resmi olarak başladığını ifade etmektedir. Artık her şey sallanıyor. Hegel (1923)'in ifade ettiği gibi "Weltgeist (Dünya'nın Tini)" en had safhaya ve sınıra varmıştır (Doğudan Batıya doğru). Ne de güzel ifade etmiş üstat, değilmi? Amerika geleceğin ülkesi, fakat aynı zamanda Dünya tarihinin sonu, diye? Şimdi bu kehanet yerine mi geliyor? Tarihin sonu derken, tarihin bittiği değil, yeni bir döneme ve sürece geçeceğini, bir döngünün bir başka döngüye doğru gelişeceğini ifade etmektedir (MS. 30'da başlayan hut veya balık çağından kova çağına geçiş 2030). Bir bakıma dünyamız boyut değiştiriyor (5G'nin uygulamaya bu karanlık günlerde geçmesi manidardır). Eski değerler, güvenli zannettiğimiz her şey sallanıyor, bir bir çözülüyor. Hiçbir şeyin garantisi yok bu dünyada. Evet, koronalı günlerde, bizler evlerimizde otururken, dünya üstündeki güç (hegemonya) el değiştiriyor. Güç başladığı yere tekrar dönüyor: "Çin." Son otuz yılda Çin'e sermaye akışı hızlandı. Tüm Batı'nın sanayisi Çin'e taşındı ne de olsa sermayenin vatanı yok. Çin zaten geçmişte de dünya üretiminin çok büyük bir kısmını elinde bulunduruyordu (1750'lere kadar). Tekrar Batı sermayesi (Rockefeller – Rotschild) ve Li ailesi Çin'i güçlendirdiler. Hatırlarsanız 1918 – 1920 tarihlerinde de pandemi vardı ve 100 milyona yakın insanı yok etmişti. İspanya gribi dense de asıl geldiği ülke ABD idi (askerler yoluyla). O zaman da dünya üzerinde süregiden bir hâkimiyet mücadelesi vardı (1870 – 1920). Tüm eski imparatorluklar yıkılmıştı. 1945 sonrası oluşan sistemin sonuna geldik. Emperyalist sistemin doğuşu dünyayı büyük felaketlere sürükledi. Ümit ediyoruz ki sonu da insanlığı gerçekten özgürlük, eşitlik ve kardeşliğe götürür.

Peki tüm bunlar neden oluyor? İnsanlar akıllı varlıklar değiller mi? Anlaşıp birlikte hareket ederek, yardımlaşarak sorunlarını çözemezler mi? Maalesef insanlar yanlış Tanrıya tapıyorlar. 'Apaçık ki kendi düşmanlarına tapıyorlar'. O ki, onları kendi tabiatından (fitratından) uzaklaştırıyor. Kendi kendilerine düşman ediyor. Her gün savaş çıkartarak insanları birbirlerine düşman ediyorlar. Ey insanoğlu gerçek düşmanını bil ve tanı! Hani diyordu ya şair Ahmet Arif (1968) :

"Bunlar,
Engerekler ve çıyanlardır,
Bunlar,
Aşımıza, ekmeğimize
Göz koyanlardır,
Tanı bunları,
Tanı da büyü...

* Rahmetli Süleyman Demirel hep bu sözü tekrarlardı, fakat kendisi de nerden baksan onca darbe ve müdahaleye rağmen, kırk yıl boyunca siyasal hayata tutundu. Koltuğu bırakmamak için çaba sarf etti. Fakat Sultan Süleyman'a kalmadığı gibi bu Dünya, kimseye de baki kalmaz. Ona da kalmadı, başkasına da kalmaz!

Adiloş bebem artık tanı gerçek düşmanını

İnsanlık ortak düşmanını tanımak zorunda. Yoksa insanlık ve dünya yok oluşa teslim olmak zorunda. Var olmayı savunma pahasına da olsa, yokluk ile mücadele etmek zorundayız. Yokluk yok eder koronavirüsü gibi, varlık var eder, sevgi gibi, barış gibi, kardeşlik gibi. Çünkü insan başka bir insanın kalbinde olduğu sürece, onun cemalinde yansıdığı sürece vardır. Koronalı günlerden çıkaracağımız birçok ders var. Bir kez daha görülmüştür ki bu katil virüs ırkçı faşist bir virüstür.* Fevkalade zengin yoksul ayrımı yapıyor. En garip gureba kesim mağdur oluyor. Toplumun en zayıf halkasını oluşturan yoksullar ve yaşlılar virüsün hedefindeki kitle. Virüs sistemin hedefleri doğrultusunda çalışıyor. Öyle ki sistemle anlaşmış. Orta ve küçük ölçekli şirket ve işletmeler tarumar edildi. Yaşlı ve hastalar ayıklandı. Bu şekilde sağlık ve emeklik kasaları rahatladı. Milyonlarca insan işinden oldu. Sistem sertleşti. Toplumlar disiplin altına alınarak, militarize edildiler. Sokaklar caddeler işaretlendi. İnsanlar adeta mezbahadaki gibi gruplar halinde ayrıldılar. Maskelerle dolaşan insanlar korkuyu artırdılar. Ulus devletlerin insanların sağlık güvenliğini sağlamakta yetersiz olduklarını, bunu ancak şirket devletlerin sağlayacağı algısı oluşturuldu (sahte bir algı). Sonra var olan Avrupa Birliği gibi birliklerin bu tür durumlarda hiçbir faydasının olmadığı gerçeği de ortaya çıktı. Kısacası onlarca yıl çabayla elde edebileceği avantajı, bir iki ay içinde bir virüs ile alan sistemin, bundan sonra nelere muktedir olduğunu, çok yakında göreceğiz. Kuşkusuz halen iki seçenek var önümüzde: "Ya barbarlık ya uygarlık". O 'büyük insanlığı' savunmaktan başka çaremiz var mı?

STRONTIUM 90

Acayipleşti havalar,
bir güneş, bir yağmur, bir kar.
Atom bombası denemelerinden diyorlar.
Stronsium 90 yağıyormuş
ota, süte, ete
umuda, hürriyete
kapısını çaldığımız büyük hasrete.
Kendi kendimizle yarışmadayız, gülüm.
Ya ölü yıldızlara hayatı götüreceğiz,
Ya dünyamıza inecek ölüm.

N. Hikmet Ran

* Balcı, E. (2020). Het fascistische coronavirus bedreigt onze democratie. HP/De Tijd.Özet olarak, sevgili arkadaşımız Erdal Balcı makalesinde, korona virüsünün hiç de demokrat veya eşitlikçi olmadığını, güpegündüz azılı bir faşist olduğunu yazıyor. Çünkü kurbanları özellikle toplumun en zayıf katmanlarından oluşmaktadır (yaşlılar ve yoksullar gibi). Ayrıca demokrasiler içinde büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Diğer taraftan da hali hazırdaki iktidarın Covid 19'a karşı uyguladığı politikaların eleştirilmesinin de mümkün olmadığını vurgulamaktadır.

KAYNAKÇA

Arif, A. (1968). HasretindenPrangalarEskittim. Sh.68.

Aydoğdu, Z. (1997). İçimizdeki Korku, Tohum, Sanat ve Edebiyat Dergisi, sayı 15-(2).

Malthus, T.R. (1798).An Essay on the Principle of Population.

Hegel, G.W.F. (1822/1823). Vorlesungen überdiePhilosophie der Weltgeschichte.

RÖPORTAJ

SALGIN GÜNLERİNDE BAHADIN

"Ne ölümden korkmak ayıp
Ne de düşünmek ölümü
En acayip gücümüzdür,
Kahramanlıktır yaşamak:
Öleceğimizi bilip
Öleceğimizi mutlak"

Satı YILMAZ*

O koca yüreğiyle insanın ölümden korkmasını mazur gören Nazım ne derdi acaba? Öleceğini bile bile yaşayan kahramanlar mıyız hepimiz; yoksa kahramanlığımız bir kendimize midir? Ölmek mi yoksa geride kalmak mıdır en büyük korkumuz?

Küçük bir çocukken anne-babamızın, anne-baba olunca da çocuğumuzun ya da körkütük âşıkken sevdiğimizin ölmesi fikri, korkutmaz mı bizi en çok? Bin yıllık bir alışkanlıkla "aman evlerden ırak" diye tahtalara vurarak, yüreğimizi ağzımıza getiren bu fikri çıkarıp atmayı hiç istemez miyiz aklımızdan? Ölümün kendisinden bile zor gelmez mi bize, sevdiklerimizin ölüm acısını yaşama korkusu?

Binlerce yıllık tarihine, ölümden çokça pay düşen bu coğrafyanın insanı iyi bilir bu acıyı. Yıllarca süren savaş, açlık, kıtlık, kıyım, hastalık, sürgün, göç… Acıyla yoğrulmuştur Anadolu insanı. Geride kalanların yaktığı ağıtlarla oluşmuştur ortak belleğimiz. Hepsi bir bir kazınmıştır hafızalarımıza, bilerek doğarız yaşamış gibi, kendi anılarımız gibi. Ne zaman ağıt
eden bir kadın görsek burnumuzun direği sızlar. Alışmadığımız ama hep bildiğimiz tanıdığımız bir duygudur ölüm acısı.

Belki de bu yüzden Anadolu insanı sakin,

* Öğretmen

sessiz bir tevekkülle karşıladı bugün, bütün dünyayı etkisi altına alan, bu virüs salgınını. Kimse korkudan tırnaklarını kemirmedi.

Dünya Sağlık Örgütünün pandemi ilan etmesi ile bütün dünyada ülkeler vatandaşlarını bu salgından korumak için olağanüstü önlemler almaya başladı. Hayat bir anda durma noktasına geldi. Uçak seferleri iptal edildi. Okullar, kreşler, restoranlar, kafeler, AVM'ler, eğlence merkezleri kapatıldı. Gösteriler, konserler ve büyük toplantılar iptal edildi. Büyük şehirlere giriş çıkışlar durduruldu. 65 yaş üzeri ve 20 yaş altı insanların sokağa çıkması yasaklandı. Sahiller, parklar, mesire ve piknik alanları dolaşıma kapatıldı. Hafta sonları sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Herkes kapandığı evinden, haber bültenlerinden, sanki sadece rakamlardan ibaretmişçesine; virüs nedeniyle hayatını kaybeden insanların sayısını gün gün takip etmeye başladı.

Bugüne kadar (bu yazı yazılırken) dünya genelinde beş yüz elli binin üzerinde insan COVID-19 adlı virüs nedeniyle hayatını kaybetti. En yüksek ölümlerin başta Amerika olmak üzere, İspanya, İtalya, İngiltere ve Fransa gibi Avrupa ülkelerinde olması dünyadaki bütün ezberleri bozdu. Hastalık veya salgın 3. Dünya ülkelerinin meselesi olmalıydı çünkü! Gördük ki Avrupa o kadar da Avrupa değilmiş hani!

Dünyanın salgın hastalıklarla ilk sınavı değildi bu. Daha önce Veba, Ebola, Sars ve Domuz gribi salgınlarında beş yüz milyonun üzerinde insan canından oldu. Ancak bu salgınlar nispeten bölgeseldi. Hiçbiri bugün, bütün dünyayı aynı an da etkisi altına alan COVID-19 adlı virüsün neden olduğu salgın kadar büyük çapta değildi. Dünya tarihinin hiçbir döneminde bu kadar insanı aynı anda ölüm korkusu sarmadı. Globalleşen dünya ilk kez bir duyguda birleşti. Ve adı "ölüm korkusu" oldu.

Murathan Mungan'ın "ne içindesindir hayatın ne de dışında yer alacaksın" sözleri geliyor aklıma, dönüp kendime bakınca.

Okulların tatil edilmesini fırsat bilip çocuklarımı da alıp köye geldim. Hayat burada, yani Bahadın'da kendi doğal akışında devam ediyor. Burada tarlası olan ekmeye, ineği danası olan, bütün kışı sığırlıkta geçiren, hayvanlarını, bahar yağmurlarının büyüttüğü taze otlarda yaymaya, kapısının önünde yeri olan kadınlar birbirinden kara tohum, reyhan, kabak tohumu alıp bostanını ekmeye devam ediyor.

Kabak çiçeği dolması olmazsa olmaz malum!

Belediye hoparlöründen yapılan anonslar olmasa, akşam haber bültenine kadar unutuyoruz bütün dünyanın uğraştığı virüsü. Eskisinden farklı olan tek şey kimse kimsenin evine gidip gelmiyor.
65 yaş üzerindeki insanlar evlerinden çıkmıyor mümkün olduğunca. Köyün tek ortak noktası olan markete giderken maske takıyoruz, gidince de üç dört gün yetecek kadar alışveriş yapıyoruz.

Hayatla birlikte ölümler de devam ediyor, birbirine zıt ama birlikte. Cenazeler polis ve jandarma nezaretinde, ölünün birinci dereceden akrabalarıyla toprağa veriliyor. Selası verilen sessiz sedasız buluşuyor toprakla. Bu hem köylüler hem de ölenin yakını için zor ve üzücü bir durum. Canının bir parçasını, kimi kimsesi yokmuş, öksüz yetimmiş gibi toprağa vermek üzüyor insanları. En yakın komşusunun, akrabasının cenazesine gidememek, bu zor gününde yanında olamamak zoruna gidiyor insanların.

Hava güzel oldukça fotoğraf makinemi de alıp yürüyüşe çıkıyorum. Her yer yemyeşil bir ışıkla yıkanmış gibi. Mis gibi bahar kokusunu çekiyorum içime. Ağaçlar sırayla çiçek açıyor. Badem, erik, kiraz, vişne, elma… Kayısı ağaçları çiçek açmadı daha. Bahadın florası benim özel ilgi alanım. En büyük keyfim onları fotoğraflayıp sizlerle paylaşmak. Bahadın florası adlı bir kitapçık hazırlamak gibi bir niyetim de var bakalım.

Havaların ısınmasıyla sırayla açmaya başlıyorlar. Mart ayında iğnelik ve tüylü yıldız ile başlayan çiçeklenme koyungözü, maviş ot, karahindiba, Arap sümbülü, Gökbaş, ballıbaba, üçgül, Hıdırellez çiçeği, düğün çiçeği, şahtere otu, tarla taş keseni, çakmuz, diğnik, kanarya otu, çaban çantası, Akyıldız, mavi kesen, emzik otu ve sığır dili gibi türlerle her gün yeni bir üye eklenerek devam ediyor.

Bazen annemle çıkıyoruz yürüyüşlere. Aynı yere bakıp farklı şeyler görüyoruz. Annemin gündemini yağan yağmurla iyice kabaran madımak, yemlik, tekercan, çıtlık akçakavak, koyun emceği efelik, hardal ve mis gibi kokan narpuz oluşturuyor.

Köyün içinde dolaşırken evlerinin bahçelerinde balkonlarında oturan büyüklerimle ayaküstü sohbet ediyorum. “Nasıl geçiyor zaman? Bir ihtiyacınız var mı? Çocuklardan haber var mı? Bu salgın ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Korkularınız, kaygılarınız var mı?” diye. Aldığım cevaplar hep ortak. Hepsi hep bir ağızdan söyler gibi bir an önce bu musibetten kurtulmayı, eski normal hayatlarına dönmeyi diliyor. Kulağın alışık, dilin yabancı olduğu küfürleri sıralıyorlar bu salgına. “Bi gomşuya gidip oturamıyoh, ne gelen var ne giden, sağır dilsiz gibi o bana bahıyo ben ona, pişir daşır, ye –yu, bütün yaptığımız bu, adam osanıyo, arada bi dooşüyoh, canımızın sıkıntısından, insan bunalıyo” diyor. “Çocuklar, torunlar her gün arıyor tembih ediyorlar aman dışarı çıkmayın, kimseye gidip gelmeyin, geleni de eve almayın diye”. “Onlar için, yani şehirde yaşayan çocuklarınız, torunlarınız için endişeleniyor musunuz?” sorusuna da , “Tabii ki aklımız hep onlarda işe gidip geliyorlar. İster istemez korkuyor insan” diyorlar.

“Peki, ihtiyaçlarınızı nasıl karşılıyorsunuz?” diye sorduğumda “Varsa evde birileri alıyor, yoksa da komşular alıyor, o da olmazsa marketi arıyoruz, getiriyorlar,” diyorlar. Zaten ekmek arabası sabah akşam ekmek dağıtıyor.

“Bu salgın korkutuyor mu sizi?” diye sorduğumda “Tabii ki korkuyoruz, zaten ölüm hiç çıkmaz ki aklımızdan,” diyorlar. Her an ölecek gibi yaşıyor köyümün kadınları. Kendilerini ve evini hep temiz ve düzenli tutmaya çalışıyorlar. Öldükten sonra kendi kulağının duymayacağını bile bile arkasından kötü konuşulması fikri, ölüm korkusunun bile önüne geçiyor. Sözün bittiği yer. Bunun üzerine daha bir şey soramadan ayrılıyorum yanlarından.

Eve giderken belediye hoparlöründen “duyuru” diye başlayan sanki köye geldiğimizi resmen belgeleyen o sesle, köylü virüse karşı tekrar tekrar uyarılıyor. Alınan önlemlerle ilgili bilgi veriliyor. Belediye süreci oldukça iyi yönetiyor bana göre. Şehirde kimse maske bulamazken bizim maskelerimiz evlerimize kadar getirildi düzenli olarak. Kimin ne ihtiyacı varsa karşılamak için bir telefon yardım hattı oluşturuldu. İlacı olmayanın ilacı getirildi, eksiği gediği olanın ihtiyacı görüldü. Kasabaya insan giriş çıkışını önlemek için inşaatlar durduruldu. Giriş çıkışlar kontrollü olarak yapılıyor.

Bahadın’ın öğretilerinden birlik, beraberlik ve dayanışma kavramları bu süreçte Bahadın Market aracılığıyla hayat buldu. Yüce gönüllü Bahadınlıların yaptığı bağışlarla şu ana kadar 130’un üzerinde yardım kolisi ihtiyaç sahiplerine ulaştırıldı. Üstelik sadece Bahadın’a değil; Tuzlacık, Sivri, Bayatören, Çamurlu, Muğallı, Kaşkışla ve Çavuşlu gibi köylere de yardım yapıldı. Bu süreçte emeği geçen Belediye Başkanımız Yurtseven Bozdemir’e ve belediye çalışanlarına, başta Durak Koçak olmak üzere bütün market çalışanlarına, kendi aracıyla yardım kolilerinin ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasını sağlayan mahallemizin genç ve çalışkan muhtarı Ender Ertuğrul’a teşekkür etmek isterim. Bahadın Market birlik, beraberlik ve dayanışmanın güzel bir örneği bana göre. Birlik olunca güzel işler başarabileceğimizin bir kanıtı. İlerleyen zamanlarda Bahadın için el ele vererek, yeni değerler yaratmak en büyük dileğimiz.
Sevgiyle…

MAKALE

TÜRKİYE AİLE YAPISI ARAŞTIRMALARINDA YAŞLI BAKIMI

Aslı Gözde AKIŞ*

GİRİŞ

Yaşlılık ve bakım, yaşlılık çalışmalarında sıklıkla bir arada ele alınan konulardır. Aileler gayri resmi bakıcılar olarak yaşlılarının bakımı konusunda önemli kaynaklar olmasının yanı sıra yaşlılara dönük sosyal politikalar için de çok önemli bir konumda bulunurlar.

Aile yapısı ve aile oluşumları zaman içerisinde değişime uğrar. Bu süreci hızlandıran en önemli gelişme modernleşme ve buna bağlı demografik dönüşümlerdir. Değişen toplumsal koşullar aile üyesi bakıcıların bakım verme durumunu etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, aile çalışmalarında Türkiye'de oldukça geniş bir örnekleme sahip Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA)'nın 2006 yılından 2016 yılına kadar on yıllık bir süre içerisinde sunduğu üç çalışmanın verilerine dayanarak yaşlıların bakımı konusunda aile üyelerinin bakım tercihlerini ve değişen yaşam koşullarını ele almaktır. Bu doğrultuda çalışmada yaşlılık ve bakım konusunda elde edilmiş veriler sosyolojik bir perspektiften betimsel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Değerlendirmenin sonuçlarına göre aile yapılarının zaman içerisinde değiştiği ve ailelerin yaşlı bakımına ilişkin katılımlarının da değişim gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA), 2006 yılında ilki olmak üzere T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından beş yılda bir yapılan bir çalışmadır. Şimdiye kadar üç kez yapılmış olan çalışmanın 2021 yılında dördüncüsünün gerçekleşmesi beklenmektedir. TAYA'nın araştırma alanları; hane halkı özellikleri, eğitim, evlilik, çocuğa bakış, boşanma, sosyal algılar, aile, akrabalık ve komşuluk ilişkileri ve yaşlılıktır. TAYA'nın örneklemi genel olarak kentsel ve kırsal yerleşim yerine göre belirlenen, her bir dönemde 14 binin üzeri sayıda haneden elde edilen büyük bir kitleyi oluşturmaktadır.

TAYA araştırmalarının yaşlılık ile ilgili bölümü, bakıma muhtaç yaşlı bulunan haneler, yaşlı bakımında en çok ihtiyaç duyulanlar, yaşlılık dönemiyle ilgili yaşam tercihleri, yaşlıların sağlık durumu, yaşlıların çocuklarıyla aynı evde yaşam nedeni, yaşlıların çocuklarıyla ayrı evde yaşama nedeni ve ziyaret edilme durumları, yaşlı bireylerin istihdam durumu hakkında bilgileri içermektedir. Bir sonraki bölümde, bu bilgiler doğrultusunda her bir dönemde elde edilmiş yaşlılık ve bakım ile ilgili verilerin incelenmesine ait bir değerlendirme yer almaktadır.

* Dr., Sosyolog

TAYA Araştırmaları ve Yaşlı Bakımı

Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2006) verilerine göre; 2006 yılında Türkiye genelinde bakıma muhtaç yaşlılar hanelerin %5'inde yaşarken kırsal ve kentsel alanlarda değişen oranlar göze çarpmaktadır. Kentsel alanda hanelerin %4'ünde ve kırsal alanda hanelerin %8'inde bakıma muhtaç yaşlı bulunmaktadır. Yaşlıların bakımında kadınlar %94'lük bir oranla yer alırken erkekler %6 oranında yer almaktadır. Bakıma muhtaç yaşlılar en çok (%23) geniş aile içinde bakım almaktadır. Çekirdek ailelerin bakım verme oranı %2, dağılmış ailelerin ise bakım verme oranı %7'dir. Bakıma muhtaç yaşlıların %11'i alt sosyoekonomik seviyede yer almaktadır. Araştırmada bakıma muhtaç yaşlı bulunan hanelerde yaşayanların en çok sağlık hizmetine (%43), maddi desteğe (%26) ve bakıcı desteğine (%12) ihtiyaç duydukları belirtilmiştir. Ancak bu ihtiyaçlar kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayanlar için değişim göstermektedir. Kırsal alandaki hanelerde yaşayanlar, yaşlı bakımında sağlık hizmetine (%46) ve maddi desteğe (%27) daha çok ihtiyaç duyarken, kentsel alandaki hanelerde yaşayanlar bakıcı desteğine (%16) daha çok ihtiyaç duymaktadır. Yaşlı bakımında değişen ihtiyaç türleri ailelerin mekansal konumları açısından belirleyici olmuştur. Bunun nedeni kent yaşamının getirdiği çalışma koşullarının ağır olması, kadın ve erkeklerin her ikisinin de çalışma yaşamında daha fazla yer alması olabilmektedir.

Aile yapısının değişimi de yaşlı bakımı koşullarını etkilemektedir. Sağlık ve maddi desteğe en çok ihtiyaç duyanlar geniş aileler iken, bakıcı desteğine en çok ihtiyaç duyanlar çekirdek ailelerdir. Geniş ailelerde yaşlıların bakımını üstlenebilecek potansiyel bakıcıların daha fazla olması ile bakımın aile içinde paylaşımının daha mümkün olması, çekirdek ailelerde yaşlıların bakımını üstlenebilecek potansiyel bakıcıların az olması ile açıklanabilecek bu durum, yaşlı bakımının aile yapıları açısından bir sorun olarak değerlendirebilme ihtimalini arttırabilir. Bu araştırmanın yaşlılık ve bakım ile ilgili sonuçları düşük ekonomik seviyede bulunan, özellikle geniş ailelerde ve kırsal kesimde yaşayan yaşlıların bakımının çoğunlukla kadınlar tarafından yürütüldüğü yönündedir.

Türkiye Aile Yapısı Araştırmasının (2011) verileri incelendiğinde ise bakıma muhtaç yaşlılar hanelerin %6'sında yer alarak bir önceki araştırmaya göre artış göstermiştir. Bu oran kentte %5, kırda %9 olmak üzere yerleşim yerine göre de artışın yaşandığını ortaya çıkarmıştır. Geniş ailelerin %24'ü, dağılmış ailelerin %7,7'si ve çekirdek ailelerin %2,2'si bakıma muhtaç yaşlılarına bakım vermektedir. Artan bu oranlar bakıma muhtaç yaşlıların aile üyeleri tarafından bakımlarının devam ettirilmesinin yanısıra bakıma muhtaç yaşlıların da artışına vurgu yapmaktadır. Bu araştırma verilerine göre bakıma muhtaç yaşlılar en çok yine düşük sosyoekonomik düzeydeki hanelerde (%10,1) bulunmaktadır. Hane içinde yaşlıların bakımında ilk sırada gelinler (%32) bulunurken bu oran kırsal alandaki bakım veren gelinler için %37'ye çıkmaktadır. Araştırmada bakıcı gelinlerden sonra eşler (%27) oransal olarak

ikinci sırada yer almaktadır. Kır (%27,5) ve kent (%27,3) bağlamında değerlendirildiğinde eşlerine bakım verenler birbirine çok yakın oranlarla yer almaktadır. Yaşlıların bakımında erkek çocuklarının evinde bakılan yaşlılar %22, kız çocuklarının evinde bakılan yaşlıların oranı ise %20'dir. Erkek çocukları tarafından bakılan yaşlılar kırsal alanda (%24,6) daha fazla yer alırken kız çocukları tarafından bakılan yaşlılar kentsel alanda (%25,7) daha fazla yer almaktadır. Türkiye genelinde ailelerin %2'si bakıcı desteği almaktadır. Ancak bu oran kentsel alanda %2,9, kırsal alanda %0,4 olarak gerçekleşmektedir.

Türkiye Aile Yapısı Araştırması 2016 verileri artık yaşlıların ve bakıma muhtaç yaşlıların da artışının belirgin olarak gözlendiği bir araştırma olmuştur. Araştırmaya göre hanelerin %14'ünde bakıma muhtaç yaşlı bulunduğu görülmektedir. Geniş aile içerisinde bakıma muhtaç yaşlıların oranı %26'ya, dağılmış ailelerde %13'e ve çekirdek ailelerde bu oran %6'ya çıkmıştır. En düşük sosyo-ekonomik seviyede yer alan hanelerde bakıma muhtaç yaşlı oranı %19'a çıkmıştır. Gelinler (%28) yaşlıların bakım işini öncelikli olarak üstlenen kişiler olmaya devam etmektedir. Daha sonra %18'lik bir oranla eşler yaşlılarının bakımını üstlenmiştir. Yaşlılarının bakımını gerçekleştiren erkek çocukların oranı %14'e düşerken, kız çocukların bakım verme oranı %23'e çıkmıştır. Ancak aile yapılarına bakıldığında yaşlılarının bakımını üstlenen kişilerin farklılaştığı anlaşılır. Geniş ailelerde bakıma muhtaç yaşlıların bakımını %44'lük bir oran ile öncelikli olarak gelinler üstlenirken, dağılmış ailelerde yaşlıların bakımını %41'lik bir oranla daha çok kız çocukları üstlenmektedir. Çekirdek ailelerde ise eşler %73'lük bir oranla yaşlıların bakımını daha fazla üstlenmektedir. Araştırma verileri önceki araştırmalara göre kız çocuklarının ve eşlerin yaşlı bakımında belirgin bir artışını göstermektedir. Araştırmada ücretli bakıcıların bulunduğu hanelerin oranı %2 olarak belirtilmekle beraber dağılmış ailelerde ücretli bir bakıcı tarafından verilen bakım %5 olarak gerçekleşmektedir. Ücretli bakıcıların en çok yer aldığı sosyo-ekonomik seviye ise %52'lik bir oranla en üst grupta görülmektedir.

Türkiye Aile Yapısı Araştırması verileri bir arada değerlendirildiğinde 2006'dan 2016'ya kadar geçen on yıllık dönemde, bakıma muhtaç yaşlı bulunan hanelerin oranının yıllar içerisinde artış gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bakıma muhtaç yaşlıların oranında en belirgin artış 2011 ve 2016 yılları arasında görülmektedir. 2011 yılında %6 olan bu oran 2016 yılına %14'e kadar yükselmiş ve geçen 5 yıllık bir süre iki kattan fazla bir artışın yaşandığını göstermiştir. Bunun nedeni hem yaşlı sayısındaki hızlı artış hem de yaşlılığa eşlik eden kronik hastalıkların artışı olabileceği gibi çeşitli sosyal yardımlar ve hizmetlerden yararlanmak adına beyanların artması da olabilir. Geniş ailelerde bakıma muhtaç yaşlıların oransal artışı %3'lük bir seviyede gerçekleşirken özellikle dağılmış ailelerde ve çekirdek ailelerde bu oranlar iki katına çıkmıştır. Yaşlıların bakımını üstlenen ilk sıradaki kişiler gelinler olurken bunu eşler ve kız çocukları izlemiştir. Araştırma verileri ücretli bakıcıların oranında özellikle gelir seviyesine bağlı olarak artış olduğunu göstermektedir. 2016 yılında yapılan araştırmaya kadar 65 yaş ve üzeri bireylerin yaşlılık dönemindeki yaşam tercihleri konusundaki

fikirleri de bakım konusunda bilgi sunmaktadır. Buna göre yaşlılar bakıma muhtaç hale gelirlerse oğullarının evinde kalmayı (%41,7) tercih ederken %27,5'i kendi evlerinde bakılmak istediğini belirtmişlerdir. Öte yandan yaşlıların huzurevinde yaşamayı tercih etmeleri de çocuklarına yük olmayı istemedikleri (48,9) düşüncesiyle gerekçelendirilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Türkiye Aile Yapısı Araştırmaları, Türkiye'de aileye ilişkin kapsamlı verilerin yer aldığı düzenli olarak yapılan ender araştırmalardan biridir. Araştırmaların aile ve aile yaşamı ile ilgili birçok veri sunması araştırmacılar ve sosyal politikalar için önemli kaynaklardır. Aile Yapısı Araştırmaları yaşlılık konusunda da birçok bilgiye ulaşmayı sağlamıştır. Çalışmaya konu olan yaşlı bakımı ve bakıma muhtaçlık durumunun yıllar içerisindeki değişimi bunlardan ikisidir. Çalışma kapsamında değerlendirilen TAYA verileri sosyolojik açıdan şu sonuçlara ulaşamaya olanak vermiştir:

1. Yaşlılık döneminde bakıma muhtaçlık durumu yıllar içerisinde artış göstermiştir. Türkiye'de yaşlıların oransal olarak artışı ve özellikle yaşlılıkla birlikte kronik hastalıkların da görülme sıklığının artması bakıma muhtaçlık açısından risk oluşturmaktadır (TÜİK, 2020). Bakıma muhtaçlık riski yaş ilerledikçe artmaktadır. Kadınların erkeklere göre daha uzun ömürlü olması yaşlılıkta bakıma muhtaçlık açısından daha fazla risk oluşturmaktadır.

2. Aile yapısı, bakıma muhtaç yaşlıların bakımının sürdürülmesinde önemli bir değişkendir. Bakıma muhtaç yaşlılar en fazla geniş ailelerde yer almaktadır. Geniş aile yapısına bağlı olarak aile içinde yaşlıların bakımını üstlenebilecek kişilerin fazla olması, aile ilişkilerinin birbirine bağlı olması ve aile içi dayanışma, yaşlıların bakımının sürdürülmesinde kolaylık sağlayabilir. Ancak çekirdek ailelerde ve dağılmış ailelerde durum değişmektedir. Öncelikle bu ailelerde yaşlıların bakımını sürdürecek daha az sayıda kişi olmaktadır. Bu da bakımın sürdürülmesinde bir dezavantaj yaratabilir. Çünkü bakım, bakıcılar için oldukça zorlayıcı ve zaman alan faaliyetleri içermektedir.

3. Cinsiyet, aile yapısı ve yaşanılan yer yaşlıların bakımı konusunda önemlidir. Yaşlıların bakım işi genellikle gelinler tarafından üstlenilirken geniş ailelerde bu fazla görünür olmaktadır. Dağılmış ailelerde kız çocukları yaşlılarının bakımını daha fazla üstlenmektedir. Kentsel alanlarda ve dağılmış ailelerde kız çocukları bakımın ana yüklenicisi olurken kırsal ve kentsel alanlarda çekirdek ailelerde yaşayan yaşlılarının bakımı eşleri tarafından üstlenilmektedir. Kırsal ve kentsel alanda yaşlıların bakımı konusunda bir değerlendirmeye gidildiğinde, bakımın sürdürülmesinde ister kız çocuk isterse gelin olsun kadın bakıcı rolünü üstlenmektedir.

4. Ücretli bakıcılara olan ihtiyaç artmıştır. Her bir araştırmada ücretli bakıcıların tercih edilmesi düşük oranlarda yer alsa da yıllar içerisinde önemli bir artış söz konusudur. Özellikle kentsel alanlarda ve dağılmış ailelerde ücretli bir bakıcıdan destek almak önemli hale gelmiştir. Çocukların ebeveynlerinin bakımını üstlenirken karşılaştığı temel problemlerden biri kendi iş ve aile sorumlulukları ile yaşlıların bakım sorumluluklarını bir arada yürütmeleridir. Bu durum bakım verenlerin bakım yükünü arttırmaktadır. Aynı zamanda ücretli bakıcılar en çok, gelir seviyesi en yüksek aileler tarafından seçilmektedir. Bakımın bir ücret karşılığında sağlanması aileler için ekonomik açıdan zorlayıcı olması düşük sosyoekonomik seviyede olan aileler için söz konusu olamamaktadır. Yaşlıların bakımında bakıcı desteğini seçmeyen kırsal alanda yaşayan ailelerin bu tutumu, kırsal alanın ilişki biçimlerinde tanımlanan geleneksel değerlerin sürdürülmesinin (ataya saygı, yaşlının korunması/kollanması) önemli olduğu ve sosyal çevrenin aile üzerindeki denetim mekanizmalarını (yaşlılarına bakmazlarsa ya da aile üyeleri dışında birine devrederlerse ayıplanma, kınanma, dışlanma) güçlü bir şekilde devam ettirmesinin bir sonucu da olabilir (Gönüllü Taşkesen, 2017; Çelik Açıcı, 2019; Karaca, Yazıcı ve Korkmaz, 2016). Aynı zamanda kırsal alanda geniş ailenin daha fazla yer alması

ile aile üyelerinin sayısal çoğunluğu, aile içindeki potansiyel bakıcıların daha fazla olmasına ve bu nedenle çocukları ücretli bir bakıcıdan destek almamaya yöneltebilir.

5. Gelir seviyesi düştükçe bakıma muhtaç yaşlı bulunan hanelerin oranı artmaktadır. Araştırmalarda bakıma muhtaç yaşlı bulunan hanelerin büyük bir kısmı düşük sosyoekonomik seviyede yer almaktadır. Bakım sürecinde bakım ihtiyaçlarının karşılanması ailelere ekonomik bir maliyet getirir. Bu nedenle gelir durumu düşük aileler sosyal yardım ve hizmetlere daha fazla ihtiyaç duyarlar (Akış, 2013).

Sonuç olarak yaşlıların bakımı konusunda aile yapısı ve bireylerin bakım tercihlerinin ve ihtiyaçlarının bilinmesi ailelerin desteklenmesi konusunda önemlidir. Ailelerin bakıma yönelik ihtiyaçları kırsal ve kentsel alanlarda değişim göstermektedir. Aynı zamanda bu durum bakım veren aile üyelerini de etkilemektedir. Bu nedenle de ailelerin farklı bakım talepleri ortaya çıkmaktadır. Ailelere ve yaşlılara yönelik kurumsal hizmetlerin bu doğrultuda düzenlenmesi yaşlıların bakımının sürdürülmesinde işlevseldir.

KAYNAKLAR

Akış, A. G. (2013). Evde Bakım Parasının Evde Yaşlı Bakım Sürecine Etkisinin Bourdieu'cu Bir Yaklaşımla İncelenmesi: Antalya Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

Çelik Açıcı, G. (2019). Kırsal Alanda Yaşlılık: Sorunlar, Beklentiler ve Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi,

Akdeniz Üniversitesi, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Antalya. Gönüllü Taşkesen, C. (2017). Kırsal ve Kentsel Alanlarda

Yaşlanma, Yaşlılık ve Yaşlılar: Denizli İli Örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,4 (1), 92-124.

Karaca, H., Yazıcı, S., & Korkmaz, N. (2016). Alzheimer Hastası Yaşlı Bakımının Aile Üyesi Bakıcı Kadınlara Etkisi. Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi, (7), 6-12.

TAYA. (2006). Türkiye Aile Yapısı Araştırması. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

TAYA. (2014). Türkiye Aile Yapısı Araştırması. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

TAYA. (2019). Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2016.

Ankara: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

TÜİK. (2020). İstatistiklerle Yaşlılar, 2019. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

MAKALE

Aktif Yaşlanma Sürecinde Dış Mekân Tasarımı ve Önemi

Tuğba KILIÇ* Gülşen KILIÇ**

Son yıllarda oldukça önem kazanan bir kavram olan 'aktif yaşlanma', yaşlı bireylerin yaşam kalitesini arttırabilmek için sağlık, güvenlik ve katılım olanaklarını en uygun hale getirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Demirbilek ve Öktem Özgür, 2017). Toplum sağlığıyla ilgili uluslararası çalışmalar yürüten Dünya Sağlık Örgütü tarafından ise yaşlılıkta refahı sağlayan fonksiyonel kabiliyetin geliştirilmesi ve sürdürülmesi süreci olarak ifade edilmektedir (WHO,2015). Bu süreçte, yaşlı bireylerin gündelik yaşamlarında sağlıklı ve güvenli bir şekilde sosyal, ekonomik, kültürel ve ruhsal olarak aktif olmalarının sağlanması amaçlanmaktadır. Böylece yaşlı bireyler toplumda aktif bir rol oynama imkânı bulacak ve refah düzeyi yüksek bir yaşam standardına kavuşacaklardır.

Yaşlı bireyin aktif yaşlanma sürecine ne kadar uyum sağladığı, o bireyin sağlık durumu, yaşadığı ortam, medeni durumu, kültürü, cinsiyeti ve gelir durumu gibi birçok faktöre bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu faktörler arasında yaşanılan ortam, aktif yaşlanmada belirleyici olarak ayrı bir öneme sahiptir (Çamur ve Acar-Vaizoğlu, 2012). Çünkü yaşlı bireyin medeni durumu, cinsiyeti, kültürü ya da gelir durumu ne olursa olsun yaşanılan iç ya da dış mekânın fiziksel, sosyal ve ekonomik imkanları; bireyin fiziksel, sosyal, psikolojik ve manevi refahını doğrudan etkilemektedir.

Yaşlı bireyler zamanlarının büyük çoğunluğunu iç mekânlarda geçirmektedirler. Yaşlanma ile birlikte ortaya çıkan işitsel / görsel algı kaybı, koordinasyon ve denge bozuklukları vb. birçok nedenden dolayı kendilerini iç mekânda daha güvenli ve rahat hissetmektedirler. Ancak sürekli olarak iç mekanlarda bulunmak yaşlı bireylerin günlük yaşam aktivitelerini olumsuz yönde etkileyerek daha erken dönemde bağımlı bireyler haline gelmelerine neden olabilmektedir (Öztürk ve Kızıldoğan, 2017). Aynı zamanda sosyal ilişkilerini ve toplumdaki statülerini kaybedebilmektedirler (Kalınkara, 2010). Dolayısıyla yaşlı bireyler için yaşanabilir dış mekânlar oluşturulması ve dış mekânlara olan güvenin arttırılması, bireylerin hareket alanlarının genişletilmesi ve yaşam kalitesinin korunması/ iyileştirilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Yaşlı nüfusu dikkate alan sağlık sistemi ile uzun süreli bakım hizmeti sağlama yaklaşımlarını benimseyen Dünya Sağlık Örgütü tarafından da dış mekân tasarımlarının aktif ve üretken bir yaşlılık dönemi için önem taşıdığı ve yaşlı dostu şehir yaklaşımında önemli bir bileşen olduğu ifade edilmiştir (WHO, 2007).Yaşlı bireylerin rahat bir biçimde toplumun diğer kesimleriyle birlikte uyumlu bir hayat sürdürebilecekleri ortam ve imkânların sağlandığı, temiz, güvenli, yaşanabilir ve sürdürülebilir yeşil alanlar ile yürüyüş yollarını kapsayan çevreler oluşturulması gerektiği belirtilmiştir (WHO, 2017).

Dış mekân kullanımının yaşlı bireylerin yaşam kalitesi üzerine etkileri birçok araştırmanın konusu olmuştur. Bu araştırmalarda dış mekân kullanımının yaşlı bireylerin sağlığı üzerine oldukça etkili olduğu, doğa

* Yozgat Bozok Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Merkez, Yozgat

** Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi Dahiliye Yoğun Bakım Servisi, Merkez, Ankara

ile zaman geçirmenin zihinsel yorgunluğu azalttığı, doğrudan dikkat gerektiren eylemleri gerçekleştirme konusunda bireyin kapasitesini arttırdığı ve stresin azaltılmasında rol oynayarak psikolojik ve fizyolojik performansı iyileştirdiği belirtilmektedir (Ulrich vd., 1991; Berman vd., 2008). Aynı zamanda yaşlanma sürecinde yürüyüş gibi hafif tempolu spor aktiviteleri ile fiziksel hareketin arttırılmasına önemli derecede katkıda bulunduğu, bitki yetiştiriciliği gibi hobi aktivitelerine imkân sağlayarak sorumluluk üstlenmelerinde rol oynadığı, çevre ile etkileşim oluşturarak sosyal ilişkileri desteklediği ve bağımsızlık duygusu ile özgüveni güçlendirdiği, demans ve Alzheimer gibi hastalıkların da ilerlemesini yavaşlattığı bildirilmektedir (Zeisel vd., 2003; Oğuz vd., 2010; Arslan ve Katipoğlu, 2011).

Dış mekân kullanımının yaşlı bireyler üzerinde istenilen etkiyi yaratması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için, mekanların yaşlı bireylerin fiziksel ve zihinsel kabiliyetleri ile ruhsal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tasarlanması gerekmektedir. Bu amaçla mekanların; bireyin hareketini teşvik edecek ancak güvenliğini riske atmayacak şekilde ergonomik (ulaşım kolaylığı, engelsiz yürüyüş yolları, aydınlatma, yeterli sayıda dinlenme elemanları ile işaret ve tabelaların varlığı vb.) olması, estetik kaygılardan çok fonksiyonel olması, doğal peyzaj elemanları ile rekreasyon ihtiyaçlarını gidermesi gibi bazı kriterlere uygun olarak tasarlanması önem arz etmektedir. Bununla birlikte yaşlı bireyler için tasarlanacak mekâna nitelik kazandıracak daha birçok kriter bulunmaktadır. Bu kriterlerden bazıları aşağıda yer almaktadır (Marcus, 2001; Bowers, 2003; Brawley, 2005; Bulut ve Göktuğ, 2006; Sakıcı ve Var, 2014; Pauya vd., 2015; Açıkgöz vd., 2016; Arslan ve Ekren, 2017; Yılmaz, 2017; Çalışkan Mimarlar, 2020):

-Meydana gelebilecek herhangi olumsuz bir olaya müdahale etme şansının arttırılması amacıyla, mekânın tamamı her açıdan görülebilir olmalı.

-İyi tanımlanan yürüyüş yolları ile kolay algılanabilir bir düzen oluşturulmalı. Yürüme yolunda gerekli işaret ve yönlendirmeler bulunmalı, yol genişliği tekerlekli sandalye kullanımına uygun olmalı, kaldırım ve merdiven yerine rampalar kullanılmalı, kaygan olmayan ve düşme sonucu fiziksel yaralanmaları azaltan / önleyen zemin kullanılmalı.

-Aydınlatma öğeleri alan içerisinde eşit olarak dağıtılmalı, göz yoran aydınlatmalardan kaçınılmalı ancak kör nokta kalmamalı.

-Oturma ve dinlenme alanları bireyler arasındaki sosyal etkileşimi artırabilecek şekilde oluşturulmalı, oturma birimleri engelli bireyler dahil olmak üzere tüm kullanıcıların ortak kullanımına uygun olmalı, sırt ve kol dayanakları bulunan oturma birimleri kullanılmalı, kullanılacak masa ve sandalyeler bireyler tarafından rahat algılanabilir olması amacıyla zemin renginden farklı bir renkte kullanılmalı, dinlenme alanlarında doğa seslerinin (kuş sesi, rüzgâr sesi, su sesi vb.) bulunduğu ortamlar oluşturulmalı, güneş gibi ekolojik faktörlerden korunan dinlenme alanları oluşturularak; toz, şiddetli rüzgâr ve gürültü gibi etkilere karşı bitkiler ile koruma sağlanmalı, gölgelik alanlar kadar güneşli mekanların oluşturulmasına da dikkat edilmeli.

-Oturma ve dinlenme alanlarının yanında bireylerin sosyalleşebilecekleri, zihinsel ve bedensel egzersiz yapabilecekleri toplu aktiviteye olanak sağlayan alanlar oluşturulmalı. Örneğin dış mekanlarda çiçek ve sebze yetiştirilebilecek hobi bahçelerinin bulunmasıyla da meyve ağaçları ve/veya yenebilir otsu bitkilerin kullanımı; hareket alanı sağlanması bakımından önem taşımakla birlikte aktif olarak çalışmaya uygun bireyler içinde ruhsal anlamda önemli katkıları olacaktır.

-Huzurevi, yaşlı bakım evi gibi ortamlarda ziyaretçiler ile vakit geçirilebilecek alanlar yaratılmalı.

-İç ve dış mekân ilişkisi güçlendirilmeli, görsel peyzaj değeri yüksek manzaralar oluşturulmalı. Huzurevi ve yaşlı bakım evi gibi mekanlarda peyzaj görünümü olan bir pencereye sahip odada kalan kişilerde bu görünümün onarıcı etkilere sahip olduğu düşünülmektedir.

-Mekanların canlılığını sürdürebilmek için mutlaka bitkilerden yararlanılmalı ve yeşil alanlara ağırlık verilmeli, bireylerin duygusal bozukluk ve stres ile başa çıkmaya çalıştığı göz önünde bulundurularak rahatlamalarını amaçlayan ve karmaşadan uzak bitkilendirme çalışmaları yapılmalı.

-Bitkisel tasarımda zehirli, alerjik ya da dikenli bitkiler kullanılmamalı, tür seçiminde yürüyüş ya da aktivite alanlarında sorun oluşturmaması amacıyla ilerleyen zamanlarda bitkinin alacağı form ve taç yapısı göz önünde bulundurulmalı, bitkiler mevsimsel olarak dal, yaprak ya da meyve dökümü nedeniyle yürüyüş yollarında engel oluşturmamalı, düzenli olarak bakım ve kültürel işlemler yapılmalı.

-Yapılacak aktivitelerin ve kullanılan peyzaj elemanlarının hastalar üzerinde hatırlatıcı etkisi olmalı. Hafıza ile duyuyu canlandırmak amacıyla farklı doku ve forma sahip bitkilere yer verilmeli. Bireylerin algılaması daha kolay olan sıcak renkler kullanılmalı ya da keskin kokuya sahip olan lavanta, nane, biberiye vb. bitkiler değerlendirilmeli.

-Bireylerin farklı duyularını kullanabilmeleri sağlanmalı. Örneğin, görme engeli bulunan bireyler için koku ve işitme duyularını harekete geçirecek ve kuvvetlendirebilecek öğeler kullanılmalı. Böylece koku duyusu ile yön bulmalarına ve mekân hafızası oluşturmaları sağlanmış olacaktır.

Günümüzde yaşlı nüfus oranının gittikçe artış gösterdiği düşünüldüğünde, yaşlanma sürecinin aktif olarak sürdürülmesi toplumların refahı için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle yaşlı bireylerin yaşam kaliteleri ile sosyal, kültürel ve psikolojik durumlarını korumaya/iyileştirmeye yönelik olarak yapılacak faaliyetlere ya da eylemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Dış mekânların bu bağlamdaki önemi mutlaka anlaşılmalı ve benimsenmelidir. Yaşlı bireylerin aktif yaşlanma sürecine uyum sağlamasını teşvik edecek dış mekanların tasarlanması konusundaki çalışmalara ağırlık verilmeli, planlama ve tasarım stratejileri geliştirilerek uygulanması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Açıkgöz, S., Bollukcu, P., Cengiz Gökçe, G. ve Yar, Z.S. (2016). Zihinsel ve Ruhsal Engellilere Yönelik Terapi Bahçeleri: Özel Bakım Merkezleri Örneği. International SecinceandTechnology Conference, Vienna-Austria, July 13-15.

Arslan, M. ve Katipoğlu, E. (2011). Kentsel çevrede yaşlı kişilerin sağlığı ve etkinlikler için bitki yetiştiriciliğinin önemi. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 4(1-2), 44-52.

Arslan, M. ve Ekren, E. (2017). Yaşlı Kişilerin Sağlığı ve Etkinlikleri İçin Terapi Bahçeleri. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 361-373.

Berman, M.G., Jonides, J. ve Kaplan, S. (2008). Thecognitivebenefits of ınteractingwithnature. PsychologicalScience, 19: 1207-1212.

Bowers, D.A. (2003). Incorporating Restorative ExperientialQualitiesandKeyLandscapeAttributesto EnhancetheRestorativeExperience in Healing GardensWithinHealthCareSettings, Master Thesis, Washington University, pp.108, Washington.

Brawley, E.(2005). Raisingthe Bar in Designing Senior Environments, The 12th AnnualAffordableHousing Conference, SpokaneConvention Center, Washington.

Bulut, Y. ve Göktuğ, T.H. (2006). Sağlıkbulma yönünde çevresel bir etken olarak iyileştirme bahçeleri. GaziosmanpaşaÜniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 23(2), 9-15.

Çalışkan Mimarlar, A. (2020). Şifa Bahçeleri'nin Terapik Faydaları ve Tasarım İlkelerininBelirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, 100 syf, Bursa.

Çamur, D. ve Acar-Vaizoğlu, S. (2012). Sağlıklı Yaşlanma için Çevre. Yaşlı Sağlığı: Sorunlar ve Çözümler, Aslan, D. ve Ertem, M. (ed.), Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (Hasuder) Yayını, 31-36 syf.

Demirbilek, T. ve Öktem Özgür, A. (2017). Gümüş ekonomi ve aktif yaşlanma bağlamında yaşlı istihdamı. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 10(1), 14-28.
Kalınkara, V. (2010). Yaşlı bireyler için yaşam çevresinin ergonomik tasarımı. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 10(1), 54-64

Marcus, C.C. (2001). HealingGardens in Hospitals, 4-6p.
Oğuz, D. Çakcı, I. Sevimli, G., Özgür, Ş. (2010). Yaşlı bakım evlerinde dış mekân tasarımı. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 10(1), 23-33.

Pouya, S., Bayramoğlu, E., Demirel Ö. (2015). Şifa Bahçesi Tasarım YöntemlerininAraştırılması. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 15(1), 15-25.

Sakıcı, Ç. ve Var, M. (2014). Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastane Bahçelerinin (Açık alan terapi üniteleri) Düzenlenmesi Kriterleri. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 14(1), 101-112.

Ulrich, R.S., Simons, R.F., Losito, B.D., Fiorito, E., Miles, M.A. andZelson, M. (1991). Stressrecoveryduringexposuretonaturaland urban environments. Journal of EnvironmentalPsychology, 11: 201-230.

Yılmaz, T. (2017). Yaş dostu bitkisel tasarım. Yaşlılık Çalışmaları Dergisi, 1: 76-82.

WHO. (2007). Global Age-friendlyCities: A Guide. Erişim Tarihi: 01.09.2020 https://www.who.int/ageing/publications/Global_age_friendly_cities_Guide_English.pdf

WHO. (2015). What is healtyAging?Erişim Tarihi: 01.09.2020https://www.who.int/ageing/healthy-ageing/en/

Zeisel, J., Silverstein N.M., Hyde, J., Levkoff, S., Lawton, M.P. veHolmes, W. (2003). Environmentalcorrelatestobehavioralhealthoutcomes in Alzheimer'sspecialcareunits. TheGerontologist, 43(5), 697-711.

ANLATI

KORONA GÜNLERİ VE MUTLULUĞA YÜRÜYÜŞ

Ali AY

Bugün ayrı bir güzel gözüküyor Sloterplas Parkı.

İki haftadır günde iki saat göl kenarında yürüyüşe çıkıyorum.

Korona virüsü üzerine herkes gibi ben de, bana ulaşan yazıyı okuyorum, viedeoyu izliyorum. Bilim insanları da ne yazık ki aynı fikirde değiller. Bu nedenle, bizim gibi konuya vakıf olmayan insanların neye inanıp neye inanmayacağı oldukça muğlak bir tablo oluşturuyor.

Konuya ilişkin bir fikir sahibi olayım derken çelişkiler yumağı alabildiğine büyüyor.

Üzerinde ısrarla durulması gereken konu hijyene dikkat etmek, bir buçuk metre sosyal mesafeye özen göstermek ve üç kişiden fazlaysa grup muhabbetlerinden uzak durmak. Kısaca yalıtılmış bir yalnızlığa mahkûm bir yaşamı özgürlüğe tercih etme zorunluluğu.

Radyoda haberler an itibariyle, Hollanda'da:

Vaka sayısı: 14.697
Ölenlerin sayısı : 1339
Hastanede yatanlar: 5789

Bütün bu olumsuzluklar üzerine kafa yorup kendimi daha kötü hissetmektense, farklı şeylere odaklanmanın bana daha iyi geleceğini düşünerek park içindeki farklı bitki ve ağaçları izlemeye dalıyorum. O anda telefonuma güzel bir türkü düşüyor. Aylin Demir' in muhteşem bir yorumu, harika sesiyle: "Konma bülbül konma nergis dalına, öldürürler aman aman bir yâr yoluna..."

Bu türkü beni çok uzaklara götürüyor. Eyvah, diyorum eyvah! En çok ne incitir insanı?

Keşkelerim geliyor aklıma, derin bir ah çekiyorum.
O an boğazım
düğümleniyor, ne parktaki bahara gözlerini açmış dalların tomurcukları ne de gölün halı gibi dümdüz olmuş dalgasızlığı umurumda.

"Yeniden yaşama fırsatın olsa, neyi, nasıl yaşamayı tercih ederdin Ali?" diye soruyorum kendime.

Cevabım gecikmiyor; sevmeyi, çok sevmeyi, sevgi çemberini büyütmeyi, en çok da karşılıksız sevmeyi önemsemek gerektiği birinci sıraya yerleşiyor.

Hem sevmenin karşılığı olur mu?

Sevmek için insan karşılık bekler mi?

Sonra küçük yersiz tartışmalar sonucu, gönül kırgınlıklarım geliyor aklıma.

Gönül kazanmak zor. Kırmaksa bir kelimeyle bile mümkün.

Gönül gözlerimi büyüterek bakmak. Onların görüş açılarını olabildiğine genişletmek ihtiyacı içimi acıtıyor. Oradan dışarıya bakış çerçevesi ne kadar genişse oraya alabileceklerin de o kadar çoğalıyor.

Merak diyorum, merak: İnsanın gelişmesinin önünü açan, dünyadaki bütün kültürlere, inançlara kadim insanlığın yarattığı bütün değerlere ve tarihsel dönüşüm, değişimlere olan merak!

Yeryüzündeki bütün değişimlerin yerine, zamanına göre ortaya çıkan tarihsel kahramanlar vardır.

Her birinin ortaya çıkış hikâyesi farklı özellikler taşısa da karakterlerindeki temel olguların birbirine çok benzediğine tanık oluruz.

En belirgin olanının öğrenmek, hem de her konuda öğrenme arzusu olduğunu görürüz.

Evrenin oluşumuna, şu anki haline ve geleceğe ilişkin sorulan sorular özünde hep aynı sorulara cevap aramakla meşgul: Nasıl? Neden? Niçin? Nereye? Peki ne olacak? Nasıl bir yaşam istiyoruz? “Soruların aynı olması seni yanıltmasın Ali?” diye sesleniyor içimden bir ses.

Bu sorulara verilen cevapların karşılığı, hiçbir zaman aynı olmamış çünkü. Toplumların değişmesinde önemli rol alan kahramanların yaşam hikâyeleri okuduğum kitaplardan fırlarcasına bana doğru koşmaya başlıyor. “Nice insanlar görmüş bu yeryüzü,” diyorum, “nice...”

Kimi çıktığı yolda hedefine ulaşmayı başarmış, kimi gelecek kuşakların başarabilmesi için kapı aralayarak yaşamlarını feda etmişler. Her hâlükârda tarihe bir not düşmeyi başarmışlar.

“Ya sen?” diyorum, “ ya sen?”

Yaşamlarının bir kesitinde gönüllerine dokunduklarım geliyor aklıma. Bir zamanlar "daha özgür bir dünya mümkün"diye yola çıktığım, bu yolda yaşamlarının bir evresinde beni düşünce dünyalarında misafir eden güzel yürekli arkadaşlarım. Ülkemin dört bir köşesinden göçmen kuşlar gibi geldiğimiz, yolllarımızın Hollanda'da kesiştiği, aynı mekânı paylaşıp, aynı havayı teneffüs ettiğimiz, aynı hayaller peşinde koştuğumuz gönülleri geniş, güzel yürekli yoldaşlarım... İşte kapandı bütün yollar. Herkes kendi evinde açık cezaevindeymiş gibi yaşıyor. Bir tek hayallerimize engel olamıyorlar. Şimdi gökyüzünde dünyanın dört bir yanına insan taşıyan uçaklar yerine sadece kuşlar uçuyor. Helal olsun sana korona diyesim geliyor sesimin çıktığı kadar bağırarak. Neydi o insanoğlunun doymak bilmeyen hırçınlığı? Her şeyi, herkesi küçümser, aşağılar olmuştuk. Kimse kimsenin kıymetini bilmez, en küçük bir yardım elini uzatmaz olmuştu. Çoğumuz kendi küçücük dünyamızda, her şeyin en iyisini bilen, dolayısıyla karşı taraftan gelen sese kulak vermeyen insanlar haline gelmiştik. Arkadaş sohbetlerinde bir eski dost söz konusu olduğunda, "o da kim, kaç paralık adam?" gibi cümleler kurarak söze başlıyorduk.

Tam bunları düşünürken, telefonuma doğduğum topraklardan, beni var eden Bahadın'dan, baharı müjdeleyen, rengârenk çiçek açmış ağaçları gösteren fotoğraflar geliyor. Bakmaya doyamıyorum. Her bir fotoğraf bir diğerinden daha güzel. Hollanda'da yaşadığım sürece bugüne kadar tanıdığım her arkadaşıma anlatıyorum kasabamın insanlarının hep beraber ortaya çıkarttığı değerleri. Bu değerlere sahip çıkmak için nasıl çırpındıklarını... Birçoğu bu duygudan uzak. Bırak doğduğu yerde bir evinin olmasını, dönüp gideceği bir köyü bile yok. Bazen bu özlemi çok abarttığımı söyleyenler de var. Ama hayranlıkla dinleyenler daha çok. Muhteşem bir sevinç kaplıyor içimi o zaman. "Büyük bir ayrıcalık," diyorum kendi kendime.

Bu düşünceler içinde dolanmışım gölün etrafını. Başladığım yere gelmişim. Etrafıma bakarak dönüyorum eve.

Her yer kapalı. Ne kahve içtiğim ne de arkadaşlarımı davet ettiğim nezih restoranlar açık. Oysa ne güzel anılar oluşturduk oralarda. Elbette umutsuzluğa yer yok bizim kitabımızda. Bugünleri daha çok okuyarak, daha çok düşünerek, en iyisini nasıl hayata geçirebiliriz, birliğimizi nasıl daha güçlü hale getirebiliriz, sevgi çemberimizi nasıl çoğaltabiliriz, kollektif üretimde yer alacak arkadaşların çoğalmasına nasıl katkı sunacağımızın yollarını arayarak zamanımızı değerlendireceğiz.

Telefonum çalıyor. Telefonda Sami Hocam (Eroğlu), "Sevgili Ali Ay, Bahadın Marketin araba kampanyasını en iyi şekilde nasıl organize ederiz?" diye soruyor. Onlarca isim geliyor aklıma. Her birinin yapabileceği katkının kasabasının halkına nasıl yararlı bir hizmet olduğunun bilinciyle sıcak bir merhabaya sevgi dolu tebessümle pozitif bir yanıt vereceğini hayal ediyorum. Listeyi birazdan bu kampanyanın öncülüğünü yapacak olanlardan İbrahim Yerden'e yollayacağım. İçimi büyük bir sevinç duygusu kaplıyor. Yeni bir mutlu yürüyüşe başlamanın hazzını yaşamaya başlıyor kalbim. Herkes bu hayatta farklı şeylerden mutlu olur. Benim mutluluğum da kasabama yapacağım katkılarla oluyor.

Siz bu yazıyı okuduğunuzda, birlik ve beraberliğimizin tohumu çoktan filizlenmiş olup Bahadın sevdalıları el ele vererek, yeni bir sorunun daha aşılmasındaki yeteneklerini ve becerilerini göstermiş olacaklar.

Barışın ve özgürlüğün en güzel tadıyla yaşanacağı yarınlara...

Amsterdam, 3/4/2020

ÖYKÜ

ÜFLERİM GEÇER

Sadık GÜVENÇ*

"Haydi bakalım, erkenden yatın yerinize, yarın erken kalkacağız!" dedi dedesi.

Televizyonda güzel bir film vardı, bari şunun bitmesini bekleseydi. Beklemediler, dedesi öyle dediyse öyle olacaktı. Herkes uykulu uykulu yatağına gitti.

"Erken kalkılacak, hoca ezan okumadan herkes ayakta olsun! Temiz olun!"

Dedesi, sertçe kapattı kapıyı. Salgın haberleri yayıldı yayılalı bambaşka biri olup çıkmıştı. Eskiden de haberleri izlerdi ama şimdi kaç kişi ölmüş, kaç kişi hastalanmış, ölenler kaç yaşındaymış daha bir ilgisini çekiyordu. Televizyonda haber sunanlarla çekişiyordu, "iyi diyorsunuz da niye ölenlerin kaç yaşında olduğunu söylemiyorsunuz? Niye bize yasak bu dışarı çıkmak? Şundan ki biz bir araya gelmeyelim. Biz bir araya gelirsek size karşı cephe oluruz. Cephe olunca da bela oluruz. Korkunuz bundan!" deyip duruyordu.

Uyudu mu uyumadı mı? İçi mi geçti, bir "Kalk kalk, gidiyoruz!"

Gözlerini ovalayarak kalktı. Dedesi çoktan giyinmiş, doksan dokuzluk tespihini şakırdatarak homurdana homurdana salonda konuşuyordu.

"Temizlenin, temizlenin, temiz çıkın huzura!"

"Tamam baba, şüphen olmasın, temizlendik işte!"

"Koca karı sen de temizlen! Biriniz bile temiz olmazsanız boşa gider emekler!"

"Tövbe tövbe, sanki bir iş becerdiği var da!... Ne zaman kirlendik de temizlenecekmişiz? Kaç senedir..."

"İçiniz de dışınız da temiz olacak! Önemli bir zatın huzuruna çıkılacak. Bebe belik ne varsa tertemiz olacak! Söyletmeyin beni!"

Salgın haberleri yayıldı yayılalı bir telaş almıştı dedesini. En çok da altmış beş yaş üstündekilerin sokağa çıkma yasağını duyunca katlanarak çığ gibi büyümüştü korkusu. "Demek bu bela yaşlıları götürmeye gelmiş karı, kendimize mukayyet olalım." diyordu durmadan. Duaları da değişmişti. "Allah'ım ne olur Kâbelerine yüzümü sürmeden alma canımı!" diyordu her namazında. Diyordu ya şu salgın soykası çıkalı bir suskunluk çökmüştü diline. Suskunluk biraz da can korkusundandı herhalde. Öyle birden bireye geçip gitmeyi istemiyordu o da herkes gibi. İyi kötü yaşıyorlardı işte. Torunlarıyla birlikte olmak her dedeye, her neneye nasip miydi? Kulakları ağır duyuyorsa ne olmuş sanki? Dinleme zamanı değildi onunki, dinleyenler düşünsünler...

"Çabuk çabuk, oyalanmadan gidip gelelim! Hepimiz bu beladan kurtaracak bu zat!"

Dedesinin elini tuttu çocuk:

---

* Eğitimci, yazar

“Dede, doktorun evi uzak mı?” dedi.

“O, doktordan daha güçlü. Doktor ne bilirmiş ki? Bu zat çok yüce, çok ulu bir zat!”

“O zat, çare mi bulmuş dede?”

“O çok ulu bir zat! Onun duasını alana hastalık mastalık bulaşmaz! Yüreğin temiz olsun yeter!”

Çocuk sevindi. Onun yüreği temizdi. Dedesininki de ninesininki de temizdi. Babasının, annesinin yüreği de temizdi. Ağabeyi sigara içiyordu, onunki de temiz miydi? Dedesine sormadı. Dedesi kızardı. “Bok içsin, sigara içenin yüreği temiz mi olurmuş hiç?” derdi. “İyi bir bok olsaydı biz yıllarca içtikten sonra bırakmazdık.” derdi. Ablasının, bir oğlanla gizliden gizliden watsaptan mesajlaştığını biliyordu, acaba onun yüreği kirlenmiş midir? Bunu da sormadı dedesine. “Fışkı, kabuğunda civilemiş zamane yetmesi! Okulmuş, okula gönderirseniz olacağı bu! Onun bunun oğlanlarıyla fingirdesin. Kız milleti okula mı salınırmış?” derdi. Derdi ya kendisi biliyordu ağabeyinin de ablasının da yürekleri temizdi. Kendi yüreği temiz miydi?

“Dede, benim yüreğim pis!”

“Korkma, bir dua okuyup yüzüne üfleyecek! Hiç korkacak bir şey yok kızım!”

“Ben hasta olunca çok ilaç içtim ya, midem bulandıydı.”

“Miden mi bulanır? Bir şey yedirip içirmeyecek bize! Okuyup üfleyecek. Hiç duadan mide bulanır mıymış!”

Çocuk, yüreğinin temiz olmadığını anlatamadı bir türlü. Öğretmenine yalan söylemişti. Ödev kontrol eden öğretmenine Selin’in defterini göstermişti. Aynı ödevi Selin de göstermişti. İkisi de artı almıştı. Büyük zat bunu bilir de yüzüne karşı söylerse, bakalım bütün aile bu salgın illetinden kurtulmanın çaresini alabilecekler miydi?

Üç kişi ön tarafa, dört kişi arka tarafa sıkıştılar arabada. Büyük zatın evi fazla uzakta değilmiş. Arabadan indiklerinde çocuğun bir bacağı bastığı yeri hissetmeyecek kadar uyuşmuştu. Bacağı yerinde değilmiş gibi geldi. Acaba büyük zat, yüreği temiz olmayan birinin kendi kapısına doğru gelmekte olduğunu bildi de bir işaret mi yollamıştı? Dedesine bunu söylemek istedi. Dedesi, arabadan iner inmez koşturup gitmiş, “oyalanmayın, çabuk beni takip edin,” diye bağırmıştı.

Büyük zatın evinin önü kalabalıktı. Otuz kırk kişi vardı bekleyen. Dedesi çoktan kuyruğa girmişti.

“Bu zatı muhteremin nefesi çok kuvvetliymiş diyorlar. Onun üfürdüğü vücutta hastalık, salgın illeti durmuyormuş. Bu gavur icadı kıran illetini bir üfürükte def ediyormuş. Bir daha da yedi sene semtine uğramıyormuş bu illet.”

Kuyruktaki kadın, böyle anlatıyordu yanındaki kadına. Çocuk çok sevindi. Bunu, bugünkü canlı derste, öğretmenine haber vermeliydi. Bu salgın hastalığa çere bulunmuşsa, tüm insanlık bundan yararlanmalıydı. Belki bunu öğretmenine söylediği için çocuk ödül bile alırdı. Heyecanlandı. Kuduz aşısını bulan Pastör gibi düşündü kendisini. Koronavirüsü salgınına çare bulan muhterem zatın adı neydi acaba? Kendi adı, onun adıyla birlikte anılacaktı. Bunu mutlaka söylemeliydi öğretmenine.

Dedesinin peşinden tüm aile muhterem zatın odasına doluştular. Yedi kişilik aile birer birer üflendi. Her biri için ayrı ayrı okunmuş su hazırlandı. Bu sudan her biri üçer yudum içtiler. Muskalarını alıp dışarı çıktılar. En son dedesi çıktı. “Epey masraflı oldu ama olsun, muhterem zatın nefesine nail olmak her kula nasip kısmet değil. Her iyiliğin bir bedeli olacak elbet,” dedi arabaya binerken.

Güneş henüz doğmamıştı eve döndüklerinde. “Onlara bakarsan; ye, iç, evde yat. Aha evde yatıyoruz işte. Yatalım bakalım...” Neşeliydi dedesi.

Birkaç gün sonra dedesinde bir ateşlenme, bir halsizlik aldı yürüdü. Ardından ninesi, ardından hepsi... Dedesini mezara uğurlamayı çok isterdi. Salgın nedeniyle yalnız annesiyle babası gitti mezarlığa. Onlar da yeni çıkmışlardı hastaneden. Ninesi halen yoğun bakımdaydı. Muhterem zat da yoğun bakımdaymış, üfledikleriyle birlikte yatıyormuş.

ÖYKÜ

İŞTE O ZAMAN...

Arslan BOZDEMİR*

Okumaya mola vererek balkondan dışarıyı izliyorum. Sokağa çıkamadığınızda balkonlar insanın özgürlük alanı olur. Bu ülkede balkonlar ne de çok özgürlük alanı oldu. 12 Eylül, 12 Mart, nüfus sayımları, şimdilerde Corona denilen salgın hastalık nedeniyle... Gönüllü olarak evde mahkûmuz. Sadece mahallede değil, ülkede, dünyada balkonlar yaşam alanı olmuş. Ülkenin çoğunluğu gündüz vakti balkonlarda ise o ülkede ya konfor ya sorun var demektir.

'Sokağa çıkma yasağı'na rağmen yaşlı bir amca ilişiyor gözüme. Şaşırıyorum. Amca ile sohbet etmek istiyorum. Böylece hem kendimce yasağı delmek hem de sıra dışı bir şey yapmak depreşiyor içimde. Çabucak aşağı iniyorum. Çabuk ve ucuza mal olsun diye birbirine sıra sıra iliştirilen arka sokaklardaki gecekondulardan gözüm ısırıyor amcayı. Nasıl ısırmasın ki nüfus sayımları, seçimler, mahalle ile ilgili çalışmalarda karınca kararınca görev alırım.

"Merhaba amca" dedim. Hüznün tortusunun çokça biriktiği bir yüz ifadesiyle:

" Merhaba," dedi.

"Nasılsın," dedim.

Yorgun ve bilge bir bakış fırlatarak:

"Biri Nasrettin Hoca'ya sormuş: Nasılsın? Hoca cevap vermiş : 'Hinliğine soruyorsan iyiyim, dostluğuna soruyorsan anlatması uzun sürer,' demiş," dedi.

"Dostluğuna soruyorum amca," dedim sıcak bir ses tonuyla.

Yüzündeki çizgilerden yaşamın yoksunluklarının payına düştüğü nasıl da belli oluyordu. Antreye serilen yorganından kalkıp dışarıya kendini atmayı bir haftadır düşündüğünü, en çok da para cezası nedeniyle oğlu ve gelini tarafından engellendiğini anlatıverdi çabucak. Nefes nefese kaldı.

"Biraz soluklan amca benim vaktim çok, dinlerim seni," dedim.

Korona günleri öncesi 'Yaşlılar Parkı' diye bilinen yere her gün gittiğini, orada olmayı sevdiğini söyledi. Arkadaşları ile dertleşmenin kendisini rahatlattığını söylerken gözlerindeki son fer de tükeniyordu. Herkesten önce de o geliyormuş parka sabahın erken saatlerinde. Anlattıklarından parka geliş sırası evdeki huzurun-huzursuzluğun da göstergesi olduğunu anlıyorum. Hele de sokağa çıkma yasağı ve yaşlıların öcü gibi gösterilmesi iyice üzmüş kendisini. Üzüntüsünü unutturmak için geçmişten, köyünden, anılarından bahsederek dertleşmek istiyorum. Yorgunluğu bedenini sarmaya başlıyor.

"Geldiğimde bomboş arazi idi buralar, dile kolay altmış beş yıl oldu."

Küçük bir hazine arazisini herkes gibi çevirip akrabaları ile bir gecede derme çatma bir ev yapmış. Sabaha karşı gecekondunun kapıları ve pencereleri takılıp da perdelerin çekilme anını anlatırken kırışıklıklarla dolu

*Aile Danışmanı, Öğretmen

yüzünde mutluluk kısa süreliğine misafir oldu. Halen o evde oturduğunu en çokta antrede yorganla yatıp kalkmanın ağırına gittiğini söylerken okuduğum kitap diyordu ki: "Yaşam kalitesi bağlamında insanlara güven veren bir başka unsur, yaşadığı sosyal çevre ve onun çevresidir. Konut sadece dört tarafı kapalı mekân değil maddi manevi ilişkilerin ortaya çıktığı yerdir. Bireylerin kendini en güvenli, en mutlu en huzurlu hissettikleri yer ailesi ile birlikte yaşadıkları konuttur." Anlatmak istediği çok şey var gibi olsa da mecali tükeniyordu. Aniden bugüne döndü. Yirmi gündür sabah olmasını istemediğini söyledi. Seksen üç yaşında evden kaçmasının gerekçesini, yaşlılıktan dolayı aldığı maaşı hiç görmediğini söyledi. Yaşlılar Parkı'na gidememek onu her şeyden çok üzüyordu. Ne güzel olurdu şimdi parka gitseydi, kendi hikâyesine benzeyen Çorumlu Hasan, Malatyalı İsmail, Maraşlı Mehmet amcayla dertlerini meze ederek rahatlasaydı. Corona nedeniyle sokağa çıkma yasağı kendini fazlalık hissettiriyordu evde. Sadece evde mi? Televizyonlarda yapılan yayınlarla sokakta, yaşamda da fazlalık gibi hissettiriliyordu. Bu algı daha da acı veriyordu. Günlerin nasıl geçeceğini kara kara düşünmeye başladı.

Bastonundan ödünç aldığı tek elini yukarıya kaldırmaya çalışarak Allah'a yalvardı:

"Emanetini al da kurtar beni!"

Bu yakarış ancak yaşamda acının bol, hazzın az yaşandığı durumlarda dile gelirdi.

Bütün mal varlığı antreye serilmiş yorganı, anıları ve bastonu idi.

Oysa okuduğum kitap "Yalnız kalan ve yoksullaşan bireyin kendine yetememesi nedeniyle çeşitli sosyokültürel ve ekonomik sorunlar yaşadığından bahsediyordu. Azalan gelir ve birlikte sosyal, psikolojik baskı sağlık harcamalarının artması, yetmeyen gelir ve yakınlarına yük olarak getirdiği sorunları..." diye devam ediyordu. Ara sıra balgamlı öksürüğü eşlik ederken kesinti olsa da öyle samimi, öyle masalsı havada anlatıyordu ki...

"Torunun var mı," dedim.

"Var, üç tane."

"Onlara masal anlatır mısın hiç?"

"Ellerinde telefon kimseyi dinledikleri yok ki."

Oysa kendi annesinin anlattığı ne de güzel masallar varmış belleğinde. Bu masalları anlatmak torunlarıyla duyguları, zamanı, yalnızlığı, kederi, hayallerini paylaşmak istiyordu.

"Hangi masalları anlatırdı anneniz?"

Uzun ve soğuk kış gecelerinde Keloğlan'ın annesini yoksulluğun pençesinden kurtarmak için, azığını ve yorganını sırtına sarıp, dağları tepeleri aşarak bin bir çabayla şehre gittiğini, bir şekilde saraya girdiğini, padişahın kızının gönlünü kazandığını, kese kese altınlara kavuştuğunu ve sonunda annesini rehavete, mutluluğa erdirdiğini dinlediğinde altmış beş yıl önce kararını verdiğini, tıpkı Keloğlan gibi yollara düştüğünü söyledi. İşte o hayaldi altmış beş yıl önce sırtında yorganı ile Ankara Cebeci'de soluğu aldıran.

"Şimdi yine yollardasın, sokaklardasın amca ama bir şeyler ters gitmiş anlaşılan," dedim.

Sahi neydi ters giden? Okuduğum kitap diyordu ki *"Yoksulluk; gelir dağılımındaki dengesizliğin sebep olduğu bir sonuçtur. Asgari bir gelirin hak olarak sunulduğu, yoksulluk ve sosyal dışlanma riskinin asgari düzeyde gerçekleştiği, her an işini kaybetme korkusunun yaşanmadığı, sürekli ve düzenli bir işin garanti altına alındığı ve yasalarla korunduğu; hastalık, yaşlılık, kaza gibi hallerde sosyal korumanın herkese eşit biçimde devletçe sağlandığı, düşüncelerin özgürce ifade edildiği, sokak ve caddelerinde korkunun egemen olmadığı, güvenlik güçlerinin korku değil huzur verdiği; vatandaşların azami düzeyde parlamento, yargı, devlet ve siyasi partilere güven duydukları toplumlarda yüksek yaşam kalitesine ulaşacaktır."*

Coronanın sebep olduğu baharın sönük ve tedirgin yüzü ile Ahmet amcanın yüzündeki çaresizlik boğazımda ağrı, yüreğimde çarpıntı, içimde bir ateş olup ruhumu daralttı. Akşam sadece mahpushaneye erken inmezmiş, Ahmet amcanın hayallerine de erken inmiş. Şimdilerde kendisine mahpushane olan bir gecekondunun antresinde yorganın içinde güne uyanmak, hatta uyanamamayı dilemek.

"Yokluğun gözü kör olsun, Allah'ım al da canımı, kurtar beni' derken gözlerimizin kesişmesiyle içim acıdı.

Vedalaşırken geçmişte yaşanan yoklukların yükü omuzlarına öyle çökmüş olmalı ki yürüyecek mecali kalmamıştı. Bütün ağırlığını bastonuna ve duvara vererek kalakaldı. Yorgun bedenine bakarak içimden "seksen üç yıllık ömrün diğer adı çaresizlikmiş," dedim.

"insanların yeni yaşam tarzlarına olan tepkileri, çektikleri acılar, karşılaştıkları aşağılanmalar ve açlık sınırında gezinen yoksulluk, "bilimin" nesnesi olmamıştır." diye biten kitabımın kapağını kapatıyorum.

Yaşlılarımızın çocukluk hayalleri gerçek olduğunda yaşanabilir bir dünyanın balkonunda oturacağız. Özgürlüğün sokaklarında Ahmet amcanın yüzünde tebessümü var ettiğimizde. İşte o zaman…

Mersin Nisan 2020

Alıntılar: Sapancalı, F. (2009). Toplumsal Açıdan Yaşam Kalitesi. İzmir: Altın Nokta Basım Yayın Dağıtım.

SÖYLEŞİ

Korona ve Yaşlılar Üstüne Adnan Yılmaz ile Bir Söyleşi

Zafer AYDOĞDU

GİRİŞ

Korona salgını süresince bu durumdan etkilenen en çok yaşlılarımız oldu. Bu süreçte birçok hizmetten mahrum kalan bu insanlarımızın en büyük korkuları terk edilmişlik ve yanlızlık hissi oldu.

Birçokları haftalarca çocuklarına, torunlarına sarılamadı. Bu durum birçoğunu derinden etkiledi.

Bu konu üzerine yıllardır yaşlılara hizmet veren Mozaik kurumunun direktörü sayın Adnan Yılmaz'la bir söyleşi yaptık. Özet olarak söyleşiyi aşağıda sizlerle paylaştık. Yaptığımız bu söyleşi kısa da olsa, Hollanda'da somut olarak koronalı günlerde yaşlılara dönük ne tür hizmetlerin verildiği hakkında bir izlenim edinmenizi sağlayacaktır.

Biraz özgeçmişinizden bahseder misiniz?

Şu anda Mozaik Sağlık ve Tavsiye Merkezi müdürü olarak çalışmaktayım. Bu işi yapmadan önce birçok sağlık ve refah kurumunda çalıştım. Ayrıca yüksek öğrenim kurumunlarında öğretim görevlisi olarak psikoloji üstüne dersler verdim. Başta Alevi Federasyon ve örgütleri olmak üzere, birçok sivil toplum kurumunda yönetici olarak çalıştım. Kırk yılı aşan bir zaman içinda Hollanda'da toplumumuza birçok alanda hizmet vermek için uğraşmaktayım.

Nasıl bir işletmeye sahipsiniz?

Biz evlere sağlık hizmeti veren bir kuru-

muz. İhtiyaca göre hizmet veriyoruz. Mesela ev temizliği, kişisel bakım, bireysel rehberlik ve grup halinde aktiviteler. Bu tür kurumlar yasal olarak tanınmış ve bizatihi yerel yönetim (ve sağlık sigortaları) tarafından halka yerinde (evde) hizmet vermek üzere finanse edilen hizmet ve refah kurumlarıdır. Genellikle de hedef kitlesi yaşlılar, bakıma muhtaç veya çeşitli nedenlerden ötürü müstakil bir şekilde ev ve bakım işlerini yapamayan insanlardır. Yetiştirdiğimiz personelimizle hizmeti insanlarımızın ayağına götürüyoruz. İster bireysel isterse grupsal çalışmalar söz konusudur.

Koronavirüs işletmenizi ekonomi yönünden nasıl etkiledi?

Koronavirüs bizi kısmen etkiledi. Grup halinde aktivite verme hizmetimizi sonlandırmak zorunda kaldık. Bu yüzden bu kısma ayrılan bütçeyi geri ödemek zorunda kaldık veyahut hiç alamadık. Bu süreçte ev temizliği, kişisel bakım ve bireysel rehberliği devam ettirebildik.

Hollanda hükümetinden gereken desteği görebildiniz mi?

Hollanda hükümetinden gereken maneviyi desteği göremedik. Kurum olarak verilen talimatlara uymak için eldiven, maske temin ettik. Bu konuda Hollanda hükümetinden destek göremedik. Yeri geldi maske ve eldiven bulmakta zorluk çektik. Hollanda hükümeti hali hazırda liberal bir hükümet olduğu için, daha çok ticari kurum ve büyük işverenlere destek oldu. Örneğin birçok restoran ve küçük ölçekte işyerleri (mesela berberler, kafetaryalar) bu maddi yardımlardan istifade edemediler. Bunların birçoğu zarar gördü ya da kısa sürede kapanmak zorunda kaldı.

İşletmenizden hizmet alanlar (ki bunların çoğunluğu yaşlı ve yardıma muhtaç insanlar) bu koronavirüs sürecinden nasıl etkilendiler?

Kurumumuzdan hizmet alanlar bu korona sürecinden çok etkilendiler. Çoğu yaşlı ve yardıma muhtaç insanlar oldukları için bir boşluğa düştüler. İlk başta grup halinde verilen aktivitelere katılanlar etkilendi. Ciddi psikolojik sorunlar yaşadılar. Risk altında oldukları için torunlarını ve birçok aile fertlerini göremediler. Bu da onları yalızlık korkusuna düşürdü. Boş kalan günlerini evde geçirmek zorunda kaldılar. Bu süreçte biz kurum olarak onları sürekli telefonla aradık ve ev ziyaretleri gerçekleştirdik. Bir nebze de olsa yalnızlıklarını giderdik. Bu zor günde yanlız olmadıklarını, onlara yardım eden bir kurumun olduğunu hissettirdik.

Koronavirüs sürecinde hizmet alanlara yönelik ne tür etkinlikleriniz oldu?

Koronavirüs sürecinde hizmet alanlara yönelik çeşitli etkinliklerimiz oldu. Bunlardan örnek verecek olursak; ilk başta bir başka kurumla sıcak yemek paketi hazırladık ve yaşlı ve yardıma muhtaç olanlara gönderdik. İki ay boyunca haftada üç defa sıcak yemek ihtiyaçlarını giderdik.

İhtiyacı olanlara maske ve eldiven dağıttık. Bunun yanı sıra mektup yolladık. Ve bu mektupta detaylı bir şekilde alınan önlemleri ve almaları gereken önlemleri anlattık. Daha sonra meyve sepeti hazırladık herkese ve bunları evlerine teslim ettik.

Adnan Bey bu sohbet için teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Kurum İle İlgili İletişim Bilgisi:
MOZAİK ZORG EN ADVİES CENTRUM
Abcoudestraat 2, 3073 JC Rotterdam
Tel: 010 - 484 06 00
www.mozaikzorg.nl info@mozaikzorg.nl

SÖYLEŞİ

BAHADIN YAŞLANMA VAKFI GENEL MÜDÜRÜ DİLAVER ÖZCAN'LA SÖYLEŞİ

Değerli okuyucularımız, vakfımızın bugünkü durumu hakkında kuruluş aşamasından bugüne kadar her aşamada yanımızda yer alan ve şimdi de zor ve ağır bir sorumluluk gerektiren genel müdürlük görevini üstlenen Dilaver Özcan'la yaptığımız söyleşiyi paylaşıyoruz.

Sayın Müdürüm, Bahadın Yaşlanma Vakfı'nın kuruluş süreci hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

Bahadın Yaşlanma Vakfının Kuruluş süreci 2010 yılında Hollanda'da Bahadınlıların ziyaret gezisi sırasında ortaya çıktı. Bu fikir bir süre tartışıldıktan sonra Bahadınlılardan özellikle Bahadınlı iş insanlarından ve Bahadınlı akademisyenlerden destek bulmaya başladı. Bahadın, Hollanda, Almanya ve Ankara'da gündemi "Bahadın'da Yaşlanmak ve Yaşlı Bakım Merkezi" olan çok geniş katılımlı bir dizi toplantılar, destek yemekleri, destek konserleri ve Bahadın şenliklerinde paneller yapılarak altyapı hazırlıkları tamamlandı. Önce Hollanda Merkezli "Bahadın Yaşlanma Vakfı" adında bir vakıf kuruldu. Kurucularımız arasında iş insanlarımız Remzi KAPLAN, Muhsin AKTÜRK; akademisyenimiz İbrahim YERDEN; Hollanda'dan Prof. Hans BECKER yer aldılar. Daha sonra kurulan bu vakfın Türkiye şubesini açabilmek için yasal süreç başlatıldı. Gerekli bütün girişimler yapıldı fakat izin başvurumuz İçişleri Bakanlığında yıllarca takıldı ve beklemek zorunda kaldık. Türkiye'de 15 Temmuz darbe girişimi olduğunda yurtdışında kurulmuş vakıflara mesafeli yaklaşılmaya başlandı. İçişleri Bakanlığına her başvurduğumuzda "Belgeniz Bakan beyin masasında, sorun yok!" şeklindeki söylemler üzerine umutlu bekleyişimiz sürdü.

Bu yasal süreç işlerken, Bahadın Belediyesi olarak Yozgat Valiliği'nden bugünkü

lisemizin daha önce atölyeler olarak yapılan ve atıl durumda kalan binasını “Yaşlı Bakım Merkezi” yapılmak üzere talep ettik. Yozgat Valiliği il Milli Eğitim Müdürlüğü bu binayı bize yirmi dokuz yıllığına tahsis etti ve binamızın tadilat işlerine başladık. İş İnsanlarımız Remzi KAPLAN ve Muhsin AKTÜRK’ün ağırlıklı destekleriyle ve Bahadınlıların dayanışmalarıyla “Bahadın Yaşlı Bakım Merkezi” binası gerekli düzenlemeler yapılarak hazır hale getirildi. Fakat vakıf resmi kişilik kazanmamıştı.

2019 yılına geldiğimizde yurtdışında kurulan Yaşlanma Vakfı’nın Türkiye’de faaliyet yapması içinne yazık ki izin verilmeyeceğini, ipe un serildiğini anlamıştık. Bu nedenle Bahadın merkezli yeni bir vakıf kurma çalışması başlattık. Yasal süreç sonucunda 2020 yılı Mart ayında “Bahadın Yaşlanma Vakfı “ kurularak, resmi faaliyetine başladı. Resmi Gazete’de yayımlandı.

resmigazete.gov.tr

Kültür ve Turizm Bakanlığı Vakıflar Genel Müdürlüğünden:
VAKFIN ADI: Bahadın Yaşlanma Vakfı
VAKFEDENLER: Remzi Kaplan, Muhsin Aktürk, İbrahim Yerden, Türkan Akpınar, Hamza Demirel, Ersan Barış Çetiner
VAKFIN İKAMETGAHI: Yozgat
VAKFIN TESCİL KARARINI VEREN MAHKEMENİN ADI, KARAR TARİHİ VE NO'SU: Sorgun 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin 04.03.2020 tarihli ve E:2019/336, K:2020/72 sayılı kararı
VAKFIN AMACI: Sorgun ilçesi Bahadın kasabasında yaşayan yardıma muhtaç yaşlı, düşkün kendine yetebilen, kendini idare edebilen yaşlılar için yaşlı bakım merkezi binası yapmak, yaşamlarını huzur içinde geçirmelerini sağlamak için yaşlı bakım merkezinde tüm gereksinimlerini karşılamak ve senette yazılı diğer amaçları gerçekleştirmektir
VAKFIN MAL VARLIĞI : 90.000,00 TL (Doksan Bin Türk Lirası)
YÖNETİM KURULU :
VAKFIN SONA ERMESİ HALİNDE MAL VE HAKLARIN DEVRİ:
Vakfın herhangi bir sebeple sona ermesi halinde borçların tasfiyesinden arta kalan mal ve hakları, Kurucular Kurulu kararıyla Yozgat ili Sorgun ilçesi Bahadın kasabasında yaşlılar ile ilgili hizmet veren kuruluşa veya sivil toplum kuruluşuna devredilir.
Türk Medeni Kanununun 104. maddesi gereğince ilân olunur.
5023/1-1

Sayfa : 72 RESMÎ GAZETE 10 Temmuz 2020 – Sayı : 31181

Kültür ve Turizm Bakanlığı Vakıflar Genel Müdürlüğünden:

VAKFIN ADI: Bahadın Yaşlanma Vakfı

VAKFEDENLER: Remzi Kaplan, Muhsin Aktürk, İbrahim Yerden, Türkan Akpınar,
Hamza Demirel, Ersan Barış Çetiner

VAKFIN İKAMETGAHI: Yozgat

VAKFIN TESCİL KARARINI VEREN MAHKEMENİN ADI, KARAR TARİHİ VE

NO’SU: Sorgun 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin 04.03.2020 tarihli ve E:2019/336, K:2020/7 sayılı kararı

VAKFIN AMACI: Sorgun ilçesi Bahadın kasabasında yaşayan yardıma muhtaç yaşlı, düşkün kendine yetebilen, kendini idare edebilen yaşlılar için yaşlı bakım merkezi binası yapmak, yaşamlarını huzur içinde geçirmelerini sağlamak için yaşlı bakım merkezinde tüm gereksinimlerini karşılamak ve senette yazılı diğer amaçları gerçekleştirmektir.

VAKFIN MAL VARLIĞI : 90.000,00 TL (Doksan Bin Türk Lirası)

YÖNETİM KURULU :

VAKFIN SONA ERMESİ HALİNDE MAL VE HAKLARIN DEVRİ: Vakfın herhangi bir sebeple sona ermesi halinde borçların tasfiyesinden arta kalan mal ve hakları, Kurucular Kurulu kararıyla Yozgat ili Sorgun ilçesi Bahadın kasabasında yaşlılar ile ilgili hizmet veren kuruluşa veya sivil toplum kuruluşuna devredilir. Türk Medeni Kanununun 104. maddesi gereğince ilân olunur.

Bugün itibariyle durum nedir? Hangi hizmetleri veriyorsunuz? Şu anda kaç kişi çalışıyor? Burada görevleri nelerdir?

Bahadın Yaşlanma Vakfı hizmete başlamıştır. Vakfımızın hizmet konsepti olan aktif yaşlanma ve mutlu yaşlılık kriterlerine uygun olarak evde ve merkezde bakım hizmeti vermekteyiz. Vakfımızın bünyesinde bir iktisadi işletme kurduk. Bu işletmeyle faaliyetlerimizi ve hizmetlerimizi yürütmekteyiz.

Vakfımızın iktisadi işletmesinin olduğu merkezimizde kalan yaşlılarımıza yirmi dört saat hizmet verilmektedir. Yaşlı bakım merkezinde kalan yaşlılarımızın memnuniyetleri yüksek. Bu durum bizi mutlu etmektedir. Evde bakım hizmetimizi alan yaşlılarımızdan da yüksek memnuniyet dönütleri almaktayız.

Merkezde kalan yaşlılarımızın ihtiyacı olan bütün sağlık, temizlik, beslenme ve barınma hizmetleri yüksek standartlarda karşılanmaktadır.

Evde bakım hizmetlerimizi şöyle sıralayabilirim:

Sağlık hizmetleri: Hizmet isteyen yaşlılarımızın iki günde bir ateş, nabız, şeker, tansiyon ölçümleri yapılmakta, hastane ihtiyacı oluşursa hastane randevusu alınmakta ve randevu günü hemşiremiz refakatinde vakfımızın aracıyla, acil bir durumsa ambulansla, hastaneye götürülerek tedavisi yaptırılmakta, ilaçları alınmakta, ilaç eğitimi verilmekte ve takibi yapılmaktadır.

Ev temizliği hizmeti: Haftada bir kez yüzeysel, üç ayda bir ise detaylı temizlik hizmeti, yemek hizmeti (hizmet alan yaşlılarımızın kronik rahatsızlıklarına göre diyetisyen tarafından hazırlanmış yemekleri günde iki öğün şeklinde) verilmektedir.

Soba ve kalorifer yakma hizmeti ile sosyal kültürel etkinliklere katılım şeklinde vermekteyiz.

Bugün itibariyle 1 genel müdür, 1 koordinatör hemşire , 2 hemşire (1 erkek, 1 kadın), 1 satın alma görevlisi, 1 aşçı, 1 aşçı yardımcısı, 1 bahçıvan, 1 erkek hizmetli olmak üzere 9 personel kadrolu olarak çalışıyor. Ayrıca Yozgat İş-Kur üzerinden "iş başı eğitimi" programı çerçevesinde 3 kadın çalışanımız devam etmektedir.

Çalışanların seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz?

Çalışanlarımız seçilirken, önce internet üzerinden, sosyal medyadan ve kasabada anons gibi yöntemlerle aradığımız çalışanlarla ilgili duyurular yapıyoruz. Çalışacaklarda aradığımız özellikleri, oluşturulan profiller doğrultusunda belirleyip başvuruları bu profiller çerçevesinde değerlendiriyoruz. Gerekli olan yaş, eğitim, cinsiyet, almış oldukları kurslar, sağlık raporları gibi kriterlere uygun olanları tercih ediyoruz. Başvuran adaylarla koordinatörümüz mülakat yaparak puanlama sistemini uyguluyor. Kurucularımızın da onayıyla işe alımlar gerçekleşiyor.

Bu kurumda çalışanların bir eğitim faaliyeti oluyor mu?

Kurumumuz faaliyete başlamadan önce oluşturulan kadroya on beş gün boyunca kurucularımız tarafından hizmet konseptimizle, vakfımızın çalışma prensipleriyle ve hedeflerimizle ilgili bir eğitim çalışması yapıldı. Bu çalışma kurum içinde yeni katılan çalışanlarımızı da kapsayacak şekilde düzenli aralıklarla tekrarlanmaktadır. Ayrıca uzman eğitmenlerden zaman zaman eğitim alabilmek için çeşitli eğitim programları planlanmaktadır.

Halkın tepkisi nasıl? Olumlu/ olumsuz nelerle karşılaşıyorsunuz? Size göre burası ihtiyaca yetecek mi?

Öncelikle Bahadın merkez ve mahallelerinde vakfımızdan hizmet almasına bakmaksızın bir tarama ve tanıtım çalışması yapıldı. Daha sonra talepte bulunanlara evde ve merkezde bakım uygulamaya başladık. Bugüne kadar son derece olumlu dönütler aldık. Özellikle merkezimizi gezmeye gelen ziyaretçilerden çok pozitif dönütler alıyoruz. Hizmet üretiminde ve hizmetleri belirttiğimiz standartlarda uyguluyoruz ve bu çok memnuniyet oluşturuyor. Kasabadaki "Huzurevine ana -baba bırakılır mı?" algısı yavaş yavaş ortadan kalkmaya başladı. Kasaba sakinlerimiz tarafından kurumun sahiplenildiğinin en önemli göstergesi yapılan bağışlardır. Bağışlar yoğun bir şekilde devam etmektedir.

Bana göre hizmetlerimizi aynı standartlarda devam ettirdiğimiz sürece hedeflerimize çok kısa bir sürede ulaşacağız. Uzak olmayan bir gelecekte yatılı hizmet verdiğimiz merkez binamız yetersiz kalacak diye düşünüyorum.

Ne gibi zorluklarla karşılaşıyorsunuz?

Kurum olarak henüz çok yeni olduğumuzdan çeşitli ekipman sorunları yaşıyoruz zaman zaman. Personelimizin hizmetler sırasında uyum sorununu eğitimlerle çözüyoruz. Fiziksel bazı ihtiyaçlar dışında sorun yaşamıyoruz diyebilirim. Bu ihtiyaçlarımızı da kurucularımızın özverili destekleriyle çözüyoruz.

Sorgun/ Yozgat bürokrasisinin tutumu nasıl?

Sorgun Kaymakamımız Bahadır Bey çok ilgili ve destek noktasında elinden geleni yapacağını dile getirdi. Uyguladığımız bakım konsepti yeni ve çağdaş bir bakış açısı. Bu hemen herkesin hoşuna gidiyor. İl ve ilçede yasal prosedürlerde hemen hiç sorun yaşamadık. Bütün kurumlar yardımcı oldukları gibi vakıf merkezimizi ziyaret ederek bizlere desteklerini ilettiler. Bu nedenle kendilerine teşekkür ederiz.

Kurum tam kapasite hizmete geçtiğinde kaç kişiye hizmet vermiş olacaksınız? Toplam çalışan sayısı kaç kişi olacak?

Vakıf merkezimiz yirmi beş yataklı. Fakat aktif hale getirebileceğimiz (ihtiyaç doğduğunda ek yapabileceğimiz) mevcut salonlarımız var. Atıl durumda olan bu salonları da hizmete soktuğumuzda otuz yedi kişi kapasiteye ulaşacağız. Talebin devam etmesi durumunda mevcut binamıza ek binalar yaparak veya üste bir kat daha çıkarak kapasiteyi artırmak mümkün. Çalışacak kişi sayısı kalacak olan yaşlılarımıza ve evde bakım taleplerine göre artacak. Şimdiden bir şey söylemek zor ama Bahadın Yaşlanma Vakfı'nın, Bahadın'ın en büyük istihdam alanı olacağını rahatlıkla söyleyebilirim. Bu durum kasabadaki en büyük sorun olan genç nüfusun dışarıya göçünü durduracağı gibi dışarıdan göç alabilecek şekle dönüşür umudundayım.

Yaşlı Bakım Merkezinin gelirleri nereden olacak? Yani bu çark nasıl dönecek?

Başlangıçtan itibaren Bahadınlıların, kurucularımızın destekleri ve iş insanlarımızın büyük katkılarıyla süreç bugüne taşındı. (Remzi KAPLAN, Muhsin AKTÜRK ve Umut AKPINAR büyük finans desteğinde bulundular ve bulunmaya devam ediyorlar. Kendilerine teşekkür ederiz.)

Bugün ise vakfımızın hizmetlerinden belirlenmiş maliyetler üzerinden ücret almaktayız. Hizmet alan yaşlılarımızın sayısı arttıkça kurum kendini çevirebilecek hale gelecek. Ayrıca daha önce belirttiğim gibi Bahadınlılar ve Bahadın dostları kuruma sahip çıkarak bağışlarda bulunuyorlar. Özellikle cenaze yemekleri, anma ve adaklar kurumumuza bağış olarak gelmeye başladı. Ayrıca uygulamayı tasarladığımız çeşitli hibe projeleri var. Özellikle abonelik sistemiyle hizmet alanların ödemeleri dışında aylık düzenli bir gelir oluşturmayı planlamaktayız. Bu sistemi üyelik gibi düşünebilirsiniz ve en kısa sürede bu konuda çalışmalarımız başlayacak. Şu anda sayısı birkaç kişi de olsa düzenli aylık bağışta bulunanlar var.

COVID-19'un yansımaları sizi nasıl etkiledi?

Dünyanın ve ülkemizin bir sorunu haline gelen pandemi maalesef Bahadın'da da etkili oldu. Bütün uyarı ve çalışmalara rağmen, insanların durumun ciddiyetini kavrayamaması, sahip oldukları kültür ve alışkanlıklarından vazgeçememeleri salgının hızla yayılmaya devam etmesine neden oluyor.

Bahadın Yaşlanma Vakfı olarak öncelikle sevgili İbrahim YERDEN'in büyük çaba ve destekleriyle bir "Bahadın Yaşlanma Vakfı Pandemi Rehberi" oluşturduk. Kurumdaki bütün çalışanlarımıza, kalan yaşlılarımıza ve ev hizmeti verdiklerimize bu rehberi yazılı olarak dağıttık ve okumalarını sağlamaya çalıştık. Ayrıca bütün kasabaya 1 Ekim

Dünya Yaşlılar gününde bu rehberi, paket halinde maske ve dezenfektanla birlikte dağıtarak, pandeminin önemini ve ciddiyetini vurgulamaya çalıştık. Tarama ve tanıtım çalışmalarımız sırasında Bahadın Yaşlanma Vakfı olarak yaklaşık bin kişiye pandemi eğitimi verdik.

Pandemi, hizmet konseptimizde olan "Esnek Bakım" modelini uygulamamızı engelledi maalesef. Bu modelde merkezde kalan yaşlımız eğer isterse gündüz evine, bahçesine gidip dönebilecekti. Fakat bu hizmeti pandemi ortadan kalkıncaya kadar ertelemek zorunda kaldık. Ayrıca pandemi, birlikte etkinlikler şeklinde gerçekleşecek olan "Sosyal- Kültürel- Sportif aktiviteler" hizmetimizi de geçici bir süre ertelememize neden oldu. Yaşadığımız bir diğer sorun da merkezde kalan yaşlılarımıza salgından korunmaları amacıyla "karantina" uygulanması. Gelen ziyaretçilerimizi kuruma alarak gezdiremiyoruz. Bu durum tanıtımda sorunlara neden olmakta. Bahçede ağırlamak zorunda kalıyoruz. Bu, kışın maalesef mümkün olmayacak.

Ev hizmetlerinde pandemi koşullarına uygun önlemleri almamız (örneğin çalışanlarımızın su geçirmez tulumlarla yemek dağıtımına çıkması, merkezimize geldiklerinde karantina uygulamasını görmeleri, hijyen ve mesafe kurallarına katı bir şekilde uyulması gibi) Bahadın'da vakfımıza bir güven oluşturdu ve örnek olmaya başladık. Bu da pozitif bir etki olarak ortaya çıktı. Kurumsal kimliğimizin gerektirdiği uygulamaları hayata geçirmemiz insanların yaşlılarını pandemiden korumak amacıyla merkezimize getirmeleri fikrini oluşturmaya başladı. Bu durum doğru uygulamalar yaptığımızı da göstermekte.

Bahadın Yaşlanma Vakfı uyguladığı Aktif Yaşlanma konseptiyle Türkiye' de Yaşlılık ve bakım üzerine yeni bir bakış açısı getirecek. Yaşlılığın Türkiye' de yeni yeni tartışılmaya başlandığını düşünürseniz, Bahadın Yaşlanma Vakfı internet uygulamalarıyla, "YAŞLANMA ve TOPLUM" dergisiyle, ortaya koyduğu hizmetlerle ve planlamalarıyla gelecek Türkiye'sinde bir referans olarak gösterilmeye aday.

"YAŞLANMA ve TOPLUM" dergisi olarak sizlere ve bu vakfın kurulmasında baştan bu yana emek veren (Başta kurucularımız olmak üzere) herkese yürekten teşekkürler.

Biz de Yaşlanma ve Toplum dergisi olarak bizi aydınlattığınız için teşekkür eder, çalışmalarınızda kolaylıklar dileriz.

SÖYLEŞİ

COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE BAHADIN BELEDİYE BAŞKANI YURTSEVEN BOZDEMİR İLE SÖYLEŞİ

Elif ÇEVİK* **Alper ÇEVİK****

Dünyada ve ülkemizde ciddi tehdit oluşturan COVID-19 salgını nedeniyle, merkezi yönetimin yanı sıra yerel yönetimlere de önemli sorumluluklar ve görevler düşüyor. Yerel yönetimler sınırlı kaynaklarına rağmen pandemi sürecinde başarılı uygulamalar ve çalışmalar yaparak sorumluluklarını yerine getirmeye çalışıyorlar. Bu bağlamda, Bahadın Belediyesi de üstüne düşen sorumlulukları en hassas şekilde, ilgili makamlarla irtibat halinde kendi imkânları doğrultusunda çalışmalarını yürütüyor. Bu süreçte duyarlı davranan kasaba halkına, Belediye Başkanı Sayın Yurtseven Bozdemir'e özverisinden ve çalışmalarından dolayı kendi adımıza teşekkür ederim. Bahadın Belediye Başkanı ile yaptığımız COVID-19 salgını ve Bahadın konulu söyleşi telefon ve sosyal medya üzerinden soru ve cevap şeklinde yapılmıştır.

Sevgili Başkan bizlere zaman ayırdığınız ve görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz.

Öncelikle hepimizin merak ettiği salgının başladığı ilk zamandan bu zamana kadar Bahadın'da korana virüsüne rastlanıldı mı?

Y.B: Aldığımız sıkı tedbirlerle şu ana kadar hiçbir vakaya rastlanmadı.

COVID-19 pandemi döneminde belediye olarak ne gibi çalışmalarınız oldu?

Y.B: Ülkemizde salgının başladığı ilk günden itibaren belediye olarak kasabamızda aldığımız sıkı önlemlerle bu sıkıntılı süreci atlatmaya çalışıyoruz. Aldığımız önlemleri şöyle sıralayabiliriz:

- Kasabaya girişlerde herkesin ateşi ölçülerek dezenfekte işlemleri yapılmaktadır. Araçlar dezenfekte edilerek kasabaya girişleri sağlanmaktadır.

- İl ve İlçe sağlık müdürlükleri ile irtibat halinde, kasaba halkı anonslarla bilgilendirildi ve uyarı anonsları yapıldı.

- Özellikle yaşlılarımızın, engelli vatandaşlarımızın ve kasaba halkının gıda, ilaç vb. ihtiyaçlarını giderebilmeleri için belediyemiz bünyesinde bir hizmet masası oluşturarak halkımızın ihtiyaçlarını belediyemizin imkânları doğrultusunda karşılamaya çalıştık.

- Üretmek ve paylaşmak bizim kültürümüzde var olan değerlerimizdir. Bu anlayışla pandemi sürecinde belediye olarak kendi maskemizi kendimiz ürettik ve paylaştık.

- Caddelerimiz, sokaklarımız, park ve

*Elif ÇEVİK, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.
**Alper ÇEVİK, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Yüksek Lisans Programı.

bahçelerimiz, halkımızın kullandığı açık ve kapalı alanlarda belirli aralıklarla dezenfekte çalışması yaptık.

- Halkımızın kullanacağı şekilde belediyenin önüne dezenfekte tüneli kurarak vatandaşlarımızın kullanımına açtık. Sensörler sayesinde otomatik devreye giren tünelde, insan sağlığına zararı olmayan solüsyon buharı püskürtülerek vatandaşların kıyafetleri saniyeler içinde virüsten arındırılıyor. Bu çalışmalarımız ile toplum sağlığı açısından oluşabilecek riskleri minimuma indirmeyi hedefliyoruz.

Belediye olarak Bahadın'daki diğer kurum ve kuruluşlarla pandemi döneminde nasıl bir çalışma yaptınız?

Y.B: Bahadın'daki bütün kurum ve kuruluşlar Bahadın'ın dinamiklerini oluşturmaktadır. Belediye olarak elbette tüm kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde olup salgın süresince imkânlarımız doğrultusunda hep birlikte çalıştık. Bahadın Belediyesi olarak bütün sivil toplum kuruluşlarıyla Bahadın'a fayda sağlayacak her türlü iş birliğine, güç birliğine ve dayanışmaya hazırız.

Bu süreçte belediye personeline salgın ile ilgili bilgilendirme çalışmalarınız oldu mu?

Y.B: Evet oldu. Salgına karşı korunma yolları, maske kullanımı, el yıkama kuralları, hijyen kuralları ve kişisel temizlik ile ilgili bilgilendirmelerimiz oldu. Sadece personelimiz değil vatandaşlarımıza da salgına karşı mücadelemizde hem sosyal medyadan hem de anonslarla bilgilendirmelerimiz oldu.

COVID-19 pandemi döneminde halka açık olan alanların (kahvehaneler, parklar, market vb.) temizlik ve dezenfeksiyonu için ne gibi çalışmalar yaptınız?

Y.B: Salgının ilk gününden itibaren sıkı bir biçimde önlemlerimizi alarak caddelerimiz, kahvehaneler, market, parklar, sağlık

evi, belediye binası vb. alanların temizliği ve dezenfeksiyon çalışmalarını yaptık. İlgili kurumlara da yapılması ve uyulması gereken kurallar anlatıldı.

Pandemi döneminde en çok etkilenen yaşlılarımıza yönelik ne gibi çalışmalarınız ve hizmetleriniz oldu?

Y.B: Belediye olarak Hizmet Masası birimini oluşturarak yaşlılarımızın her türlü ihtiyaçlarını özellikle de gıda ve sağlık ihtiyaçlarını belediyemiz personeli ile karşılamaya çalıştık. Bu vatandaşlarımızın ilçedeki ihtiyaçlarını

ise yine belediye personelimiz ile karşıladık. Her fırsatta yaşlılarımızı (sosyal mesafemizi koruyarak ve maskemizi takarak) telefonla

ve ziyaret ederek onların yalnız olmadıklarını ve telefonla arayarak her türlü ihtiyaçlarında yanlarında olduğumuzu söyledik.

Bahadın'da yaşayan yaşlılarımızın pandemi döneminde yaşadıkları sıkıntılar nelerdir?

Y.B: Sağlık sorunları, yalnızlık, ulaşım gibi sıkıntıları sayabiliriz.

Yerel basında da yer aldığı üzere belediye olarak maske üretimine başladınız. Bu maskelerin üretimi ve kasaba halkına dağıtımı konusunda bilgi verir misiniz?

Y.B: Bahadın Belediyesi olarak halkımızın sağlığını korumak amaçlı, Sorgun Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğünden gelen değerli hocamız eşliğinde, Bahadınlı kadınlarımızla maske üretimine başladık ve bu maskelerin ücretsiz dağıtımını gerçekleştirdik.

Ancak üretimin devamlılığının sağlanması için yeterli makine, ekipman ve malzeme alımında sıkıntı yaşamaktayız. Valimiz, kaymakamımız, işadamlarımız ve duyarlı Bahadınlıların desteğiyle bu zorlukları aşarak daha çok kişiye hizmet götürmeyi amaçlıyoruz. Tüm bu zorluklara rağmen kasaba halkının şu anki ihtiyacını karşılayacak kadar üretim yapıldı. Bahadın yine farkını ortaya koyarak kadınlarıyla üretmeye devam etmektedir. Ürettikçe paylaşacağız, paylaştıkça çoğalacağız. Bu üretimde emeği geçen değerli hocamıza ve Bahadınlı kadınlarımıza teşekkür ederim.

Koronavirüs salgını sürecinde 65 yaş üstü yaşlı bireylerin durumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Y.B: Toplumda salgının sadece yaşlılara özgü ve yaşlılar için ölümcül olduğu söylemler ve paylaşımlar yer almakta, bu da dışlanmaya ve ötekileştirmeye yol açmaktadır. Sanki hastalık yaşlılardan bulaşır gibi yanlış bir algı oluşmuştur. Bu tarz söylemler ve algı salgınla mücadeleyi de zorlaştırmaktadır. Unutmayalım ki herkes her yaşta ve her dönemde bu virüsü yayma ve bulaştırma riskini taşıyabilmektedir. Bu süreçte yaşlılarımıza daha özenli davranmamız gerekir. Yaşlılarımızın gıda vb. ihtiyaçlarının yanında hoşgörüye, sevgiye ve şefkate de ihtiyaçları vardır. Bizler bu süreçte yaşlılarımızı yalnız bırakmadık, bırakmayacağız da. Bahadın bu salgını da daha duyarlı ve bilinçli davranarak atlatacaktır.

Yaşlılarımıza pandemi sürecinde sosyal ve psikolojik olarak destek oldunuz mu?

Y.B: Elimizden geldiği kadar, sosyal medyadan görüntülü arayarak konuşmalar yaptık. Kurallara uyarak fırsat buldukça ziyaret ettik ve herhangi bir ihtiyaçları olup olmadıklarını sorduk. Her konuda yanlarında olduğumuzu, yalnız olmadıklarını ve onlara her zaman destek olacağımızı söyledik.

Pandemi süreci ile ilgili son olarak neler söylemek istersiniz?

Y.B: Bu zor süreçte sabırlı ve duyarlı davranarak kurallara hep birlikte uymalıyız. Sosyal mesafemize, kişisel temizliğimize ve maske kullanımına dikkat etmeliyiz. Yurt dışından ve yurt içinden desteklerini esirgemeyen tüm Bahadınlılara ve sizlere teşekkür ederim.

BAHADIN YAŞLANMA MERKEZİNDEN GÖRÜNTÜLER...

FOTOĞRAFLAR:
Haydar YERDEN

Koronavirüs (COVID-19)

Aşağıdaki Bilgiler Türk Tabipler Birliği Sitesinden Alınmıştır.

Sarımsak yemek yeni koronavirüs (2019-nCoV) enfeksiyonuna karşı koruma sağlar mı?

Sarımsak, anti mikrobik özellikler taşıyabilecek sağlıklı bir besindir. Ancak, en son salgından hareketle, sarımsak yemenin insanları yeni koronavirüsten (2019-nCoV) koruduğuna ilişkin herhangi bir kanıt bulunmamaktadır.

#Coronavirus

World Health Organization

Vücuda susam yağı sürülmesi yeni koronavirüs (2019-nCoV) girişini önler mi?

Hayır. Susam yağı yeni koronavirüsü öldürmez.
Yüzeylerdeki 2019-nCoV'u öldürebilecek kimi kimyasal dezenfektanlar vardır. Bunların arasında ağartıcı/klor temelli dezenfektanlar, eter eriyikleri, %75 etanol, perasetik asit ve kloroform yer alır. Ancak, bunları cildinize ya da burnunuzun altına sürdüğünüzde bunun virüs üzerinde pek az etkisi olacak ya da hiç olmayacaktır. Dahası, bu tür kimyasalları cildinize uygulamanız tehlikeli bile olabilir.

#Coronavirus

World Health Organization

Antibiyotikler yeni koronavirüsün önlenmesinde ve tedavisinde etkili midir?

Hayır. Antibiyotikler virüslere karşı işe yaramaz, sadece bakterilere karşı işe yarar. Yeni koronavirüs (2019-nCOV) bir virüstür ve bu nedenle antibiyotikler önleme ya da tedavi amacıyla kullanılmamalıdır.
Bununla birlikte, 2019-nCoV nedeniyle hastaneye yatmışsanız bakteriyel yan enfeksiyon mümkün olduğundan antibiyotik alabilirsiniz.

#Coronavirus

World Health Organization

Pnömoni aşıları sizi yeni koronavirüse karşı da korur mu?

Hayır. Örneğin pnömokokal aşı ve B tipi grip aşısı (Hib) gibi pnömoni aşıları yeni koronavirüse karşı koruma sağlamaz.
Virüs o kadar yeni ve farklıdır ki kendi özel aşısının geliştirilmesi gerekmektedir. Araştırmacılar 2019-nCoV aşısı geliştirmeye çalışmaktadır ve WHO bu çalışmaları desteklemektedir. Az önce sözü edilen aşılar 2019-nCoV'a karşı etkili olmasa bile, solunum yolu hastalıklarına karşı aşılanmanız sağlığınız açısından kuvvetle tavsiye edilir.

#Coronavirus

World Health Organization

SAĞLIK ÇALIŞANI OLMAYANLAR

- Ateş, öksürük gibi solunum yolu enfeksiyonu bulguları olanlar maske kullanmalıdır
- Maske kullanırken kurallara uygun davranmak gerekir, aksi halde maske koruyucu olmaktan çok hastalığın bulaşma riskini arttırır
- Maskenin tek başına kullanılması asla yeterli değildir, el temizliğine dikkat edilmediği taktirde hastalığın bulaşmasını azaltmaz
- Bu önlemler sadece Koronavirüs Hastalığı için değil tüm solunum yolu enfeksiyonları için koruyucudur

MASKEYİ TAKARKEN

- N95/FFP 2/FFP3 türü maskeler sağlık çalışanları tarafından SADECE ÖZEL DURUMLARDA kullanılmaktadır.
- Sağlık çalışanları da rutin hasta bakımı sırasında normal/basit/cerrahi maske kullanmaktadır.

Maskeyi, metalli kısmı üste gelecek şekilde yüzümüze yerleştirelim

Maskenin metal kısmını burnumuzun çevresine oturtalım

GURBET ŞİİRLERİ

1960'lı yıllarda Almanya ve diğer Avrupa ülkelerine çalışmak için giden annelerin, babaların o zamanki duygularını, acılarını, özlemlerini dile getiren bir şiiri paylaşmak istiyoruz. Hiçbir şeyin uzaktan göründüğü gibi olmadığını, çekilen ayrılık acısı ve özlemlerin yürek yakan acısını anımsatırken gurbetçi emekçilerimize saygılarımızı sunuyoruz.

Aşağıdaki şiir 29 Temmuz 1969'da eşi Zeynel Kaplan'la birlikte Almanya'ya işçi olarak giden Elif Kaplan'a aittir. "Alamancı" olmanın bilinmeyen yüzü, anılar unutulmasın.

Trene bindim de ağrıdı başım
Kesildi sıladan ekmeğim aşım
Sana diyom sana bir tek gardaşım
Bacı defterinden sildin mi beni

Ufak olur baklavanın bezisi
Gitmiş Elif ağlaşıyor kuzusu
Almanya mı alnımızın yazısı
Ölür müyüm bebeklerimi görmeden

Gözümün yaşı da sel gibi akar
Zalım hasretlik canımı yakar
Gül oldu yavrular burnuma kokar
Bebeklerim Elif diye ağlıyor

Çiçekler çok bitmiş bağlar götürmez
Yollar pıtıraklı kervan oturmaz
Annesini bebeğiyle yatırmaz
Bebeklerim Elif diye ağlıyor

Geniş olur Almanya'nın yolları
Çok konuşur anlaşılmaz dilleri
Duydum açmış Bahadın'ın gülleri
Bebeklerim Elif diye ağlıyor

Kara poşu bağlamadım başıma
Akıl ermez şu Allah'ın işine
Üç yavrum ağladı benim peşime
Onlar bana ben onlara hasiret

Anam oğlanı almış kaynanam kızı
Düştü ciğerime ayrılık sızı
Kime emanet etsem üç yavrum sizi
Bebeklerim Elif diye ağlıyor

Anacın bastığı cücük ölür mü
Yavrularım kıymetli eller bilir mi
Hasretlik kıyamete kalır mı
Bebeklerim Elif diye ağlıyor

Elimi sokmadım dolu bohçaya
Tamah etmem altın ile akçaya
Dolanıp varaydım Ağı gilin bahçeye
Ölürsem de gam değildi yaradan

Saati gelmeyince uçak kalkar mı
Anasız yavruya eller bakar mı
Elin gülü el elinde kokar mı
Bebeklerim Elif diye ağlıyor

Yavrularım gözünüzden öperim
Hasretliğinize boyun bükerim
Şu gurbetin çilesini çekerim
Bebeklerim Elif diye ağlıyor

Varayıdım Bahadın'ın özüne
Bakayıdım üç yavrumun gözüne
Bebeğinden ayrılan vurur dizine
Bebeklerim Elif diye ağlıyor

Elif Kaplan

Şu ana kadar (Aralık 2020) dünyada 1,8 milyon insanın yaşamını kaybettiği, 70 milyon insanın etkilendiği pandemide ülkemizde güvenilir olmayan resmi rakamlara göre vaka sayısı 600 bin ve ölüm sayısı 20 bin dolayındadır. COVİD-19 salgınında kaybettiklerimizin 81'i hekim olmak üzere 300' ü sağlık çalışanıdır.

Aşağıdaki tablo, Bahadın'da COVID-19 nedeniyle oluşturulan kriz masasından alınmıştır. Burada yalnızca COVID-19 nedeniyle kaybettiklerimiz değil, yıl içinde salgın sırasında kaybettiklerimizin hepsine yer verilmiştir. Ortalama iki bin üç yüz nüfuslu bir kasabada bir yıl içindeki ölüm sayısı yüzdeye vurulduğunda çok şey ifade ediyor.

BAHADIN (AYDINLAR, HÜRRİYET, MÜLAZIM MAHALLELERİ):

Abbas Aydın, Ahmet Özcan, Ali Uğurlu, Ali Sağdıç, Aliye Doğramacı Çalışkan, Cansu Baş, Cemalettin Ünal, Cengiz Baytek, Çiğdem Bektaş, Durak Baytek, Durna Ertuğrul, Emin Gümüşdoğan, Ercan Tunç, Erman Özcan, Esvet Ertunç, Güler Bozdemir, Gümüş Akçay, Halil Atakul, Hasan Albayrak, Himmet Ekinci, Hüseyin Kaygusuz, Hüseyin Çalışkan, Hüseyin Öztürk, Hüseyin Türken, İsmail Canpolat, Mahi Gül Aktürk, Mahmut Çalışkan, Mahmut Algül, Mehmet Sezgin, Mehtap Özcan, Muharrem Çetin, Mustafa Akbaş, Nergis Çalışkan, Rıza Şahin, Sadegül Aygün, Satı Sağdıç, Satı Altan, Sevgi Altunışık, Sultan Baytek, Veli Kaplan, Yılmaz Ulusal, Zekiye Bülbül.

GÜMÜŞKAVAK MAHALLESİ:
Elif Arslan, Navruz Turgut, Nurettin Yerden, Nuri Turgut, Şevki Yerden, Turan Güngör, Zeynep Güngör.

SALUR MAHALLESİ:
Fevzi Akoğul, Şakir Özer, Zahir Özkan.

SUNGUR MAHALLESİ:
Ali Bıyık, Ayşe Bekdur, Dursun Bıyık, Fendiye Bekdur, Gülbeyaz Tuzlacık, Kamer Bekdur, Şakir Torun.

TATLI MAHALLESİ :
Ayşe Taş, Hüseyin Kaynar, Mahinur Can, Recep Taş.

"Yerin seni çektiği kadar ağırsın
Kanatların çırpındığı kadar hafif
Kalbinin attığı kadar canlısın
Gözlerinin uzağı gördüğü kadar genç
Sevdiklerin kadar iyisin
Nefret ettiklerin kadar kötü
Ne renk olursa olsun kaşın gözün
Karşındakinin gördüğüdür rengin
Yaşadıklarını kâr sayma
Yaşadığın kadar yakınsın sonuna

Ne kadar yaşarsan yaşa
Sevdiğin kadardır ömrün
Gülebildiğin kadar mutlusun
Üzülme bil ki ağladığın kadar güleceksin
Sakın bitti sanma her şeyi"

Can Yücel

Anıları önünde saygıyla eğiliyor, huzur içinde uyumalarını diliyoruz...